

Miskolci Keresztény Szemle

A KÉSZ ökumenikus kulturális folyóirata

37. (X/1.) szám

2014

SZERZŐK

Ábrám Tibor

Czakó Gábor

Csomós József

Együd László

Dr. Enghyné Zergi Márta

Gáncs Péter

Gróf Lajos

Horváth-Péczely Emília

Jeney Edit

Dr. Mózes Huba

Dr. Sárly Pál

Dr. Seregély István

Sohajda Levente

Süveges Gergő

Szabó Sándor

Prof. dr. Szathmáry Sándor

Tóth Gábor

A szerkesztőbizottság:
*Alakszainé dr. Oláh Annamária, Demjén Péter, Gróf Lajos,
Makkai László, Rácsok András, Sasvári István, Zsugyel János,
Várhelyi Krisztina*

Lapalapító: *Gróf Lajos*

Felelős szerkesztő: *Jeney Edit*

Tipográfia: *Keglovics János*

Szerkesztőség (levélcím):
3530 Miskolc, Toronyalja u. 47.
Telefon: (46) 324-429
E-mail: keresztenyszemle@gmail.com

Kiadja a Keresztény Értelmisségiek Szövetsége
miskolci csoportja,
az Eszmék és Értékek Alapítvány támogatásával
Felelős kiadó: *Alakszainé dr. Oláh Annamária*

Az én apám

Az én apám tudott jól franciául,
S Bazelben németeknek prédikált.
De mikor elment Szolnokdobokába,
Román szótárt vett s grammatikát.

Öt éve nem volt ott a nyájnak pásztor,
És sok magyar feledte már szavát –
Kallódó lelkükért a kátét
Románra fordította át.

Zsidók is éltek ott. Buzgók s szegények.
S az én apám zsidóul is tudott.
S jöttek hozzá a nagyszakállú vének:
Hallgatni az ótestamentumot.

Mint gyermekek ülték körül apámat,
Bár harminc éves hogyha volt csupán,
És olvasott és magyarázott nékik
A Szentírásból apám.

A földesúrnak volt egy kisleánya,
S apámhoz így szólott a földesúr:
„Hittanból is készítsd vizsgára őt,
nem hagyhatom, hogy elmenjen hazul.

Hogy nem híved? Add rája paroládat,
Hogy azt tanítod, amit megkíván
Kátéja!” – És a zárdában jeleste
Vizsgázott le a kisleány.

Az én apám úrvacsorát ha osztott,
S hazakerült a rész, mely a papé,
Újból terített a szent maradéknak:
„Nem a miénk – így szólt – az agapé,

Hanem azé, ki valamennyiünkért
Egyforma kinnal szűrt és aratott.”
S mindnek, ki aznap a küszöbre lépett,
Italt kínált és falatot.

Az én apám, mielőtt sírba szállott,
Egy sor ártatlan hajnalkát vetett.
Az örök hajnalt hozták a virágok,
És elvitték a földi életet.

S halott-nézőbe a ravatalához
Eljött egy sosem látott idegen,
Megállt a lábánál s azt mondta nékünk:
„Krisztus járt benne ideleenn”.

És bár az én apámat sírba tettük,
Azért ő meg nem halt, azt jól tudom –
Csak az üvegcese tört el, ám az illat,
A lélek jár kötetlen szabadon.

Isten kis kertjét őrzi, s az virágzik
abban, ki gyűlölettel szeret –
És száll apám közöttünk, mint a jó szél
a jó vetés felett.

Ima

Si fractus illabatur orbis

Világunk hogyha megroppant körül,
Ha földredördült az utolsó bástya:
Vaksággal rajtam Ég, ne könyörülj.
Szemem a szörnyűt szemtől-szembe lássa.

Siket halállal rajtam meg ne ess,
Se kínefejtő tompa ájulással:
Minden jajjokkal a fülembé mess,
Szúrj szíven minden sikoly-törszúrással.

Tágítsd szemein, míg izról-izre lát.
Megszázszorozva minden szörnyű látást.
Tépd óriásra szívem ajtaját:
Mint örvény szívjon föl minden kiáltást.

S a minden kínokat korbácsba fond,
Kezedben váljanak pogány ösztökké.
Mely serkent, szurdal, mardos, vért is ont,
S függeni fog fölöttem mindörökké...

Jól tudom én, hogy ők a boldogok,
Akiknek ajka most végsőt kiáltott,
Fülük s szemükre örök hályogot
A nagyszerű halál kegyelme váltott.

Ki fekszik: holt világban holt tetem,
Szentély s tűzhelyek hamvával rohad,
De nékem mégis, hagyd meg életem,
Minden sötét poklok felett, ó hadd!

Mert jönni fog a herkulesi munka,
Új Atlaszok vállára vár e föld,
S akkor mi lesz, ha holt mindenki, csonka,
Ha minden kar, minden szív s ész kidőlt?

Nem úgy, erős Uram, fogj hámba engem,
Ösztököd marjon, rúgjon ostorod:
Ha csüggedés kóválygna tán szívemben,
Ha térdem rogy, ha lábam tántorog -

Legyek rabszolga, legyen vérem olcsó,
Kőhordó, szótalán barom legyek,
Kinek munkáján, bár utált s utolsó,
Templomná nőnek sivatag hegyek.

Bérül se hagyj egy percnyi enyhre lelnem.
Csak egyet adj, egy zord ígéretet:
Hogy titáni vajúdás gyötredelmem,
Hogy megszüljük a szent, új életet.

*(Berde Mária erdélyi magyar író, költő, műfordító
125 évvel ezelőtt, 1889. február 5-én született és 65 évvel ezelőtt,
1949. február 20-án halt meg)*

Krisztusban egyek vagyunk

KIEMELT ÖKUMENIKUS ALKALOM A MISKOLCI EGYETEMEN

A hagyományokhoz híven a Miskolci Egyetem díszaulájában rendezték az egyetemes ökumenikus imahét kiemelt alkalmát több felekezet részvételével január 25-én. A programsorozat tematikáját idén kanadai keresztyének dolgozták ki, így a szombati alkalom is eszerint zajlott a liturgia. Igehirdetéssel *Csomós József* református püspök, *dr. Orosz Atanáz* görög katolikus exarcha, *Buday Barnabás* evangélikus esperes és *Palánki Ferenc* római katolikus püspök szolgált.

MELYIK OLDALON ÁLLUNK?

„A keresztyén ember nem arról ismerszik meg, hogy bemegy a templomba és kijön, hanem gyümölcseiről, arról, hogy a Teremtő szándéka szerint cselekszik és imádkozik” – mondta igehirdetésében *Csomós József* református püspök.

A Tiszáninneni Református Egyházkerület előljárója szerint könnyen eltékozolhatjuk az Istentől kapott erőt, ha csak a templom falain belüli dolgokkal foglalkozunk. *„Isten országa ügyében nincs harmadik oldal, hiszen mellette állok, vagy ellene vagyok. Azért nyílt ki az ajtó, hogy az Istentől kapott erővel, békességgel és felhatalmazással kiderüljön, melyik oldalhoz tartozunk.”*

Csomós József

Orosz Atanáz

TESTVÉRISÉGGEL, BIZALOMMAL

„Amennyire fontos ma a keresztyén egyházi identitásunk megőrzése, annyira fontos komolyan átgondolnunk, hogy felezeti identitásunknak melyik részéhez ragaszkodjunk, és melyik az, amelyet az egység érdekében újragondolhatunk” – fogalmazott *Orosz Atanáz*.

Mint a Miskolci Apostoli Exarchátus püspöke hangsúlyozta, új dinamikát kell vinnünk a közösségek ökumenikus törekvésébe. Testvéreként kell kezelniük azokat, akiket eddig esetleg elítéltünk vagy bíráltunk, és bizalommal kell fordulnunk egymáshoz.

KÖZÖS VÁGGYAL

Buday Barnabás evangélikus esperes igehirdetésében elmondta, az egység sokszor ünnepi alkalmak magasra emelt zászlaja, kérdés, hogy az összecsomagolt lobogó utána hova kerül.

„Nincs külön református fájdalom, sem gyász. Nincs katolikus magány vagy evangélikus meg nem értettség. A kiszolgáltatottságunk, a szeretet utáni vágyakozásunk közös” – idézte az egyik református lelkipásztor gondolatait.

Buday Barnabás

Palánki Ferenc

TÖREKVÉS AZ EGYSÉGRE

Palánki Ferenc, a Római Katolikus Egyház püspöke, Pál apostolra hivatkozva az összetartozásról beszélt: „A keresztség révén mind Krisztushoz tartozunk és egyek vagyunk.”

„Az egyház nem csak a tagok különböző funkcióinak együttműködése révén egy, hanem Krisztus miatt, mert Ő nem szakítható részekre” – mondta az egyházi elöljáró, aki szerint küldetésünk, hogy a szeretet egységét építsük a városban.

(tirek.hu)

Az ökumenikus gyülekezet

GRÓF LAJOS

Édes hazám!

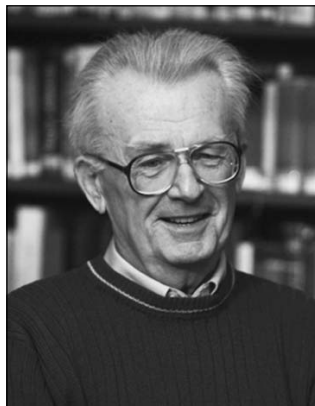
A múlt héten, a nemzeti ünnep hangulatán, látványán felbuzdulva – no meg a magam emlékezetét próbára téve – megpróbáltam, persze zárt ajtók mögött, elmondani a Talpra magyart, azaz a Nemzeti dalt, és aztán a Szózatot is. Ez utóbbira már csak azért is kíváncsi voltam, mert igaz, több mint 50 éve, az érettségi utáni tanévzáró ünnepélyen én szavaltam el diáktársaim, a tanári kar és az érdeklődő szülők előtt.

Most persze szó sem volt holmi szavalatról, csendes memorizálás volt csak, és biztos ami biztos, elővettem Petőfit és Vörösmartyt is, hogy azonnal puskázhassak, ha elakadok valahol. Nem büszkélkedhetek az eredménnyel, de végigolvastam mindkettőt és még jó néhány más, hazafias verset, és ha már nem is égetett úgy, mint annakidején, jól éreztem, hogy egy ifjú milyen lelkes örömmel tud azonosulni a bennük foglalt érzelmekkel.

Nemcsak az ünnepi óra készített azonban e versek felidézésére, hanem egy újságcikk is, ami az egyik országos napilapban jelent meg a közelmúltban. Alexa Károly írta, A nemzeti kód címmel. Írásában felteszi a kérdést, van-e úgynevezett nemzeti minimum? Azaz illik-e, sőt kötelező-e egy magyar embernek megvallania magyarságát, honszeretetét, vagy ezek mára már elavult, ósdi dolgok, mert már százszor inkább európaiak vagyunk, mint magyarok. Vannak olyan liberális írók, újságírók, akik rendszeresen támadják a hazafias eszmék hirdetőit, és – most idézek Alexa írásából: Aki a magyar nyelvet védi, azon nyomban megkaphatja a kirekesztő, nyelvi fasiszta jelzőt. Aki a családról mer pártolólágg vélekedni, az rögtön ott találja magát azok között, akiket olyan vehemensen és kérlelheteretlenül ítélnek el a „szabadelvűség”, a „nyitottság”, a „tolerancia”, egyszóval mindennemű „másság” önjelölt és ezért annál agresszívabb képviselői.

Miért vált ki olyan eszement ellenkezést egy turulszobor, olyan csillapíthatatlan haragot a Szent Korona elhelyezése a magyar szuverenitás legfőbb kultuszterében, a Parlamentben? Talán veszélyesebbek a „tudományosabbak”. Történelmi adattárral teszük kétségessé egyesek Ópusztaszer, a Feszty-körképet, a tárogatót, az oly sok mindent magában foglaló Szent István-napot stb.

Irodalmi hetilapunk megtalálta a Talpra magyart, a Himnuszt és a Szózatot is. „A poéta-papok terjedelmes fantazmái, nemzeti zsolozsmái az állami szertartásrend részévé váltak” – írják. Megverselt hízemeiket iskolai ünnepélyek, népgyűlések és állami áhítatok máig visszhangozzák, értesít egy filozófus. A nagy világon e kívül, Vörösmarty

Gróf Lajos

Szózata „gőg és elbizakodottság” szerintük, a „magyarok istene” Petőfinél szabadságdémon és istenkáromlás, a Nemzeti dal pedig „kizárólag frázisokból áll össze”.

Úgy gondolom, ennyi is elég. Én nem veszem kezembe évek óta az idézett irodalmi újságot, de hallom, érzem, tapasztalom, hogy valóban hozzátartozik a nemzeti oldal lejáratása kísérletéhez mindannak becsmérése, nevetségessé tétele, amit valamikor az iskolában, a szüleinktől, sőt gyakran még a szószerkekről is úgy tanítottak nekünk, mint nemes, szent dolgot.

Vajon hogyan gondolkodnak ezek az emberek azokról a vértanúkról, akik az életüket adták a hazáért, a magyar szabadságért. Rákóczi kurucairól, a szabadságharc hőseiről, az aradi vértanúkról, az '56-os forradalom és a megtorlás áldozatairól. Akik nem csak verseket szavaltak, nem csak ünnepségek szónokai voltak, hanem életüket áldozták ezekért az eszmékért.

A közelmúltban volt olvasható egyik lapunkban egy szép összeállítás, melyek voltak az aradi vértanúk utolsó mondatai. Íme néhány közülük: Vécsey Károly: „Isten adta a szívet, lelket nekem, amely népem és hazám szolgálatáért lángolt.” Lázár Vilmos: „Ki tehet arról, hogy ilyen a magyar sorsa? Krisztus keresztje tövében érett apostollá az apostolok lelke, és bitófák tövében kell forradalmárrá érni a magyar lelkeknek.” Kiss Ernő: „Istenem, az újkor ifjúsága egész ember lesz-e? Árpádok dicső szentjei, virrasszatok a magyar ifjúság felett, hogy Krisztusé legyen a szívük és a hazáé az életük.” Aulich Lajos: „Szolgáltam, szolgáltam, mindig csak szolgáltam. És halálommal is szolgálni fogok. Forrón szeretett magyar népem és hazám, tudom, megértik ezt a szolgálatot.”

Ezek a mondatok is frázisok talán? Szabadságdémon és istenkáromlás? Gőg és elbizakodottság? Terjedelmes fantazmák és nemzeti zsolozsmák? Tényleg így gondolják? És akkor miben hisznek ők? Van-e, amiért, akiért ők lelkesednek? Csak nem tán az ellenségeink?

S ha már eljutunk idáig, óhatatlan, hogy eszünkbe ne jusson a hazaárulás kérdése. Érdekes, hogy a Büntető törvénykönyv milyen szűkszavúan tárgyalja ezt a kérdést: „Az a magyar állampolgár, aki abból a célból, hogy a Magyar Köztársaság függetlenségét, területi épségét vagy alkotmányos rendjét sértse, külföldi kormánnyal vagy külföldi szervezettel kapcsolatot vesz fel vagy tart fenn, büntetett követ el.” Ez világos. De úgy érzem, nem kell ahhoz külföldi kormánnyal és szervezettel kapcsolatot keresni, hogy ártsen valaki a nemzetnek. Erkölcsi kötelességeink is vannak a hazával szemben, és ezek az emberek épp ebben vétkesek. Milyen jól írja Petőfi: Sehonnai bitang ember, Ki most, ha kell, halni nem mer, Kinek drágább rongy élete, Mint a haza becsülete...

Idézhetem a Szózatot, ha már az sem tetszik, ha minden sora gőg és elbizakodottság egyeseknek. Ez a föld, melyen annyiszor / Apáid vére folyt; / Ez, melyhez minden szent nevet / Egy ezredév csatolt.

Vagy néhány szakasszal lejjebb: Az nem lehet, hogy annyi szív / Hiába onta vért, / S keservben annyi hű kebel / Szakadt meg a honért.

Igen, így gondolom, s bízom benne, hogy: A magyar név megint szép lesz, / Méltó régi nagy híréhez; / Mit rákentek a századok, / Lemossuk a gyalázatot!

(Elhangzott március 23-án a Szent István Rádióban)

GÁNC S PÉTER

„Keresztfa titka tündököl”

Az ősi Krisztus-himnusz is utal arra, hogy sok minden rejlik a keresztben. Egyesek csupán kegyetlen kivégzőeszközt látnak benne. Mások dekorációvá, díszletté, ékszerré „szelídítették”, melynek használata semmiféle elkötelezést nem jelent. Ugyanakkor ez az egyszerű szimbólum sokrétű, nagyon mély üzenetet is hordoz. Felfedezhetünk benne akár egyfajta koordináta rendszert is, amely segít, hogy megtaláljuk a helyünket Isten világában. A horizontális és vertikális tengelyek metszéspontjában ott láthatjuk a testté lett Igét, a valóságos Istent és valóságos embert. A keresztre tekintve eszünkbe juthat Nagy Konstantinusz látomása, mely szerint „E jelben győzni fogsz...” Más kérdés, hogy mennyiben tekinthető a kereszténység pozitív diadalának az úgynevezett konstantinuszi fordulat, a trón és oltár szövetsége? Gondolhatunk a keresztes hadjáratokra, a véres inkvizícióra... Hányszor torzult gyilkos karddá az üdvözítő kereszt?

Gáncs Péter

De asszociálhatunk Simone Weil ugyancsak kissé hátborzongató látomására is: „Latrokként tér és idő keresztjére vagyunk mi verve emberek...”

Továbbá eszünkbe juthat a kottaírás világából a keresztnek mint előjegyzésnek több mint szimbolikus jelentése: megemeli azt a hangot, amely elé odakerül... Igen, a kereszt felemel, ha Fortunatus már idézett 6. századi himnuszának szemével tudunk feltekinteni rá: „Az Úr, halljátok nemzetek, keresztben trónol köztetek...” Jézus maga is jövendöl erről a szinte misztikus csodáról: „Én pedig, ha felemeltetem a földről, mindeneket magamhoz vonzok.” (Jn 12, 32)

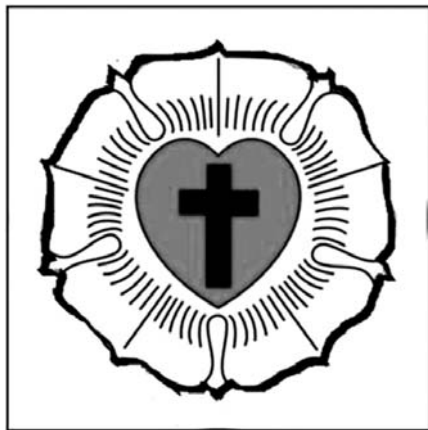
Ugyanakkor akadnak olyanok is, akiket taszít a kereszt. Pál apostol úgy látta, hogy a kereszt egyfajta vízválasztó, ami döntés elé állítja az embert. Egyeseknek botránkozás, másoknak bolondság, ahogy az idei imahét főtémáját megadó levélbeli igeszakasz folytatásában olvashatjuk: „...miközben a zsidók jelt kívánnak, a görögök pedig bölcsességet keresnek, mi a megfeszített Krisztust hirdetjük, aki a zsidóknak ugyan megütkezés, a pogányoknak pedig bolondság, de maguknak az elhívottaknak, zsidóknak és görögöknek egyaránt, az Isten ereje és az Isten bölcsessége.” (1Kor 1, 22-24)

Folytathatnánk még tovább a kereszttel kapcsolatos idézetek és szimbólumok felidézését, de most hadd zárjam a sort egy igen egyszerű, profán képzettársítással, aminek akár ökumenikus tartalmat is adhatunk. Láthatunk a keresztben plusz-, azaz összedási jelet is. A kereszt összekapcsolja a függőleges és vízszintes dimenziót, a ver-

tikális és horizontális világot, az eget és a földet. Krisztus keresztje kapcsolatot teremt Isten és ember között, hiszen Jézus utolsó szavainak jelentős része imádság: „Atyám, bocsáss meg nekik...” + „Én Istenem, én Istenem...” + „Atyám, a te kezébe teszem le az én lelkem.” Másrészt, kapcsolatot teremt emberek között is: „Még ma velem leszel...” + „Íme, a te anyád... íme a te fiad...”

A kereszt közelében kerülhetünk igazán test+vér kapcsolatba egymással! Ez ökumenikus közösségünk erősödésének is a titka: közelebb a kereszthez, Jézus Krisztushoz, s ezáltal közelebb egymáshoz is!

Kereszt látható szív közepén az evangélikus egyház talán legismertebb szimbólumában, az úgynevezett Luther-rózsában is. Az ökumenikus imahét országos megnyitó istentiszteletén ezért került evangélikus részről egy kereszt arra a közös asztalra, amely a lelki ajándékok ökumenikus cseréjét szimbolizálta a Kálvin téri református templomban. Hitünk szerint a kereszt, illetve az azon értünk meghalt, de harmadnapra feltámadott Jézus Krisztus Isten legnagyobb ajándéka, ami, Aki igazán összekapcsol minket az „egyetemes anyaszentegyházba”!

SZATHMÁRY SÁNDOR

Isten országának teológiája

Lukács evangéliumának középpontjában Isten országának üzenete áll. Ezt olvassuk a Lk 16,16-ban. Amikor Jézus a törvény és az ő üzenetének a kapcsolatát akarja meghatározni, ezt mondja: „A törvényt és a prófétákat János hirdették, azóta az Isten országának örömhírét hirdetik”. Itt egy világos határvonal meghúzását látjuk. A törvény és a próféták az Ószövetség korát jelölik, melyet egy másik kor követ, és ezt Isten országának az evangéliuma határozza meg. János már ezt hirdeti: „Térjetek meg, mert elközelített a mennyek országa” (Mt 3,2). Jézus ugyanezt az üzenetet veszi az ajkára: „Miután Jánost fogságba vetették elment Jézus Galileába, és így hirdette az Isten evangéliumát: Betelt az idő, és elközelített már az Isten országa: térjetek meg, és higgyetek az evangéliumnak” (Mk 1,15). De ha azt kérdeznénk, hogy melyik evangélium középpontjában áll par excellence Isten országa, illetve annak üzenete, kétségtelenül Lukács evangéliumára esne a választás, ezért is nevezik az evangéliumok koronájának ezt a művet. Lukács volt az egyetlen, aki leírta ezt a mondatot: „Az Isten országa nem úgy jön el, hogy az ember jelekből következtethetne rá. Azért sem mondhatják, hogy itt, vagy íme, ott van! – Mert az Isten országa közöttetek van” (Lk 17,20-21). Kétségtelen, hogy az Isten országa, ennek sajátos üzenete és tartalma, Lukácsnál éri el a legmagasabb pontot. Isten országának a teológiája: nyilvánvalóan ennek kifejtéséhez egy egész könyv kellene, és a Szóteriológia című dogmatikai kézikönyv ezt hivatott elvégezni. Most ennek a témának egy rövid áttekintését szeretnénk nyújtani, hogy ennek az evangéliumnak az üzenete még közelebb kerüljön hozzánk.

Isten országának a teológiája képben kifejezve lépcsőzetes ábrát vetít elénk. Három fokon kell haladni felfele, hogy Isten országának evangéliuma, mint az elmúlhatatlan élet üzenete (2Tim 1,10) megragadjon bennünket.

I.

Isten országa kétségtelenül történeti mű: Isten története a világban és bennünk. Jézus egy szép példázaton keresztül így mutatja be ezt: „Hasonló a mennyek országa a szántóföldben elrejtett kincshez, melyet az ember, mikor megtalálta elrejt, örömeben

Szathmári Sándor

elmegy, eladja mindenét, és megveszi azt a szántóföldet” (Mt 13,44). Isten országa tehát olyan, mint az elrejtett kincs, amit meg kell találni, fel kell fedezni, és amely hatalmas szellemi mozgást indít el az ember életében; azt teljesen átrendezi és átalakítja. És ezt az egész mozgást a megtalálás öröme motiválja: az ember mindenét felteszi erre a lapra, a kincsnak a megnyerésére, mely mindene lesz, magának az egész életnek értelme és beteljesedése. De hogyan is jut el az ember az elrejtett kincs megtalálásához, hogy meg vége ennek felfedezése – kérdezhetjük jogos kíváncsisággal.

II.

Az első, amit az ember felfedez, hogy az ígéretekben már az Ószövetség lapjain megjelenik, de az ígélet és a beteljesedés nem áll arányban, sőt nem áll azonos szinten. Az ígéretekben nagyon is el van rejtve Isten országa, mint kincs, és éppen kincs jellege nem ismerhető fel azonnal. Zsidó teológusok például a 22. zsoltárt és az Ézsaiás 53. fejezetét egészen eltérő módon magyarázzák, szemben azzal, ahogyan az apostolok és az evangélisták ezt értelmezték. Gondoljunk arra, ahogyan Filep evangélista az etióp miniszternek Ézsaiás próféta eme fejezetéből kiindulva hirdeti Jézus megváltó művét. A miniszter kérdezi, hogy kiről szól az, ami itt írva van: a prófétáról magáról, vagy másról? Filep hirdeti neki Jézust ennek alapján. Tehát az ígéretekben el van rejtve, mint kincs a szántóföldben. Vagyis a prófécia, amikor beteljesedik, az ígéretek mintegy szétfeszíti. Az ígélet és a beteljesedés nem felel meg egymásnak. A beteljesedés az ígéretek magasabb szintre emeli, és sokkal hatalmasabb Isten-közösség valósul meg annál, mint ahogyan az ígéretek ezt sejtetik. Hatalmas ellentét feszül az ígéretek váró Izrael tanítása és hite, valamint aközött, ahogyan Jézus Istenről és ígéreteiről beszél. Ez az ellentét a tanítványok világában is jelen van. Csak a feltámadott Jézus volt képes arra, hogy a kincset a szántóföldben feltárja, az ígéretek kinyissa, továbbá a tanítványok szemét valamint elméjét megnyissa, hogy azt lássák az ígéretekben, ami a beteljesedésben érkezik el. Ezt az ellentétet, majd ennek feloldását is csak Lukács jegyezte fel egyedül. Jézus így szól az emmausi tanítványokhoz: „*Ó, ti balgák. Milyen rest a szívetek arra, hogy mindazt elhiggyétek, amit megmondtak a próféták. Hát nem ezt kellett-e elszenvednie a Krisztusnak és így megdicsőülnie? És Mózesről meg valamennyi prófétáról kezdve elmagyarázta nekik mindazt, ami az íráskönyvekben róla szól” (Lk 24,25-27).*

Nagyobb a beteljesedés, mint az ígélet. Mit jelent ez közelebről? Benedek István egyik könyvében a házasságról beszél, és azt állapítja meg, hogy nincsen jó házasság, illetve az olyan ritka, mint a fehér holló. Ennek magyarázatát így adja meg: Az ember magasabb rendű szeretetet vár és alacsonyabb rendűt kap. Ez a lelket megalázza, és az embert boldogtalanná teszi. Ez így van a lelki élet terén is. Többet várunk az élettől, sőt Istentől, és úgy érezzük, hogy amit nyerünk, az alacsonyabb rendű, és az ember mélységes lelki szomjúságát nem képes megelégtíteni. Ez azonban csak addig érvényes, míg Istent Jézus nélkül keressük, míg Isten országát meg nem találjuk. Addig csak a szántóföldet látjuk kincs nélkül. De Isten országában, vagyis Jézusban minden éppen fordítva van. Amit Isten Jézusban ad, és éppen ez az Isten országának a titka, az olyan,

amit soha nem vártunk és nem remélhattünk. Pál így fogalmazza meg ezt: „*Amit szem nem látott, fül nem hallott, ember szíve meg sem sejtett, azt készítette el Isten az őt szeretőknek*” (IKor 2,9). Jézus nélkül akár a vallásban, akár a filozófiában, de még az Ószövetségben is, csak szürke szántóföldet látunk, melyet a Prédikátor is látva és ezen jajongva, őszintén a világba harsogja: „*Igen nagy hiábavalóság – mondja a prédikátor, igen nagy hiábavalóság minden hiábavalóság... Ami volt, ugyanaz lesz majd, és ami történt, ugyanaz fog történni, mert nincs semmi új a nap alatt*” (Préd 1,1-9). Vagyis a létezés csak szürke monotónia, melyben nincsen és nem is lesz semmi új. Bár Ézsaiásnál számos helyen úgy szól Isten, hogy nem a régi fog ismétlődni, hanem Isten újat teremt. Nem a régi kanyarodik vissza, hogy azt új formában előhozza, vagyis nem a ciklikus körforgás történelméből ismert és megtapasztalt eseménysor ismétlődik meg, hanem új lesz, amit Isten készít (Ézs 43,18-19; 40,6-8; 42,9). De az ember ezt az újat, amit Isten országa hoz, ezt az új teremtést nem képes elképzelni, és amikor elérkezik, nem képes befogadni. Itt még Nikodémusz sem kivétel, aki Jézusról nagyon szépen nyilatkozik, kortársait messze felülhaladva: „*Mester tudjuk, hogy Istentől jöttél tanítóul, mert senki sem képes megtenni azokat a jeleket, amelyeket te teszel, hacsak nincs vele az Isten*”. De amit Nikodémusz lát Jézusban és művében, az még nem az Isten országa, az még mindig csak a Prédikátor síkja. Ezt Jézus válaszából értjük meg, aki ezt mondja neki; „*Bizony, bizony mondom neked, ha valaki nem születik újonnan, nem láthatja meg az Isten országát*” (Jn 3,2-3). Vagyis Isten országa olyan mértékig rejtett, hogy az ígéretekéből, sőt az ember szeme előtt végbemenő jelekből sem tudja megsejteni Isten országa természetét, azt a titkot, mely minden vallás, sőt minden ószövetségi ígélet, prófécia felett áll, mely felülmúlja mindazt, amit az ember Istennel és ígéreteivel, elkészített üdvével, közeljött ajándékával kapcsolatban várni és elképzelni tud.

III.

Ez azért van így, mert Isten országa történeti valóság, és még az is, ami Jézus korában kezdődik, csak olyan bevezetés, hogy a tanítványok sem képesek átlátni mindazt, amit Jézus hozott, és ami Jézusban be fog teljesedni. Még Jézusban is rejtve van a kincs, és még Jézus korában sincs senki, aki láthatná azt, ami ebből a történetből, eseményből ki fog bontakozni, vagyis, hogy Isten országa, mint a szántóföldben elrejtett kincs, még most is rejtett. A kibontakozás második fázisába, Jézus saját személyéről, útjáról és útjának végéről olyan különös kijelentéseket mond, mely a tanítványok hitébe és elképzelésébe nem fér bele. Gondoljunk két hatalmas Jézusi kijelentésre! Az egyik, amikor azt kérdezi a tanítványoktól, hogy őt kinek mondják, és ekkor Péter hatalmas vallomást tesz: „*Té vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia*”. Jézus nyomban hozzáteszi, hogy ezt nem tudhatná, hacsak a mennyei Atya ki nem jelentette volna neki (Mt 16,17). Ezután Jézus legmélyebb titkába avatja be a tanítványokat, mikor szenvedését jelzi nekik. Az Emberfiának szenvedni kell, megvetetni, megaláztatni és harmadnap feltámadni. A tanítványok ezen nemcsak megütköznek, de Péter le is akarja Jézust erről beszélni, aki Péterben ekkor szinte a Sátán hangját hallja. Vagyis Isten országa még mindig rejtett kincs, a tanítványok nem értik: Isten országa *hogyan* valósulhatna meg Jézus szenvedése

és halála által? De amikor a feltámadást említi, amelyben Isten országa már új távlatot kap, akkor ezt olvassuk: „*Meg is jegyezték jól ezt az ígét, de tanakodtak maguk között: mit jelent feltámadni a halottak közül*” (Mk 9,10). Vagyis sem a szenvedést és a halált, sem a feltámadást, mint amelynek útján Isten országa eljön, nem értik. El van rejtve előlük, mert Jézus egész életútjában Isten országának a kincse még most rejtve van.

a.) Jézus a tanítványoknak segíteni akar, és ezért ezután valami rendkívüli esemény történik. Bevonja őket egész életútjának a titkába, vagyis abba, hogy ezen az úton, a szenvedés és a halál útján majd a feltámadásban Isten országának dicsősége és hatalma meg fog jelenni, és ablakot nyit előttük ennek meglátására. Megnyitja előttük az eget, és saját eljövendő dicsőségéből ad előleget nekik. Nem véletlen, hogy Márk az események bevezetőjeként ezt a verset fogalmazta meg Jézus üzeneteként számunkra: „*Azután így szólt hozzájuk: Bizony mondom nektek, hogy vannak az itt állók között némelyek, akik nem ízeleik meg a halált addig, míg meg nem látják, hogy az Isten országa eljött hatalommal*”. Ezután következik Jézus megdicsőülésének az előlege, amikor az Atya Jézus arcát, egész lényét elváltoztatja, és ragyogó fényköntösbe öltözteti az ő Fiát. Majd olyan dicsőséget von köré, melyben saját hangjával tesz bizonyosságot *Fiáról*, neki olyan fenséget és méltóságot ad, hogy Péter élete végén is emlékezik erre a tényre, mely gondolkozásukat megváltoztatta (2Pt 1.16-18). Isten országa eljövételét tehát a Jézus személyében és életútjának a végén a tanítványok látják, de ennek ellenére rejtve marad előttük Isten országa.

A kincs még nem tud kiragyni számunkra. Ezért is kérte Jézus a három tanítványt arra, hogy feltámadása előtt erről ne beszéljenek. Ez a dicsőség, vagyis Isten országának az eljövetele, még megfoghatatlan és elképzelhetetlen. Megfoghatatlan, hogy a halálból támad az élet, és az új teremtés meg fog jelenni ebben a világban, azaz Isten országa el fog jönni. Egy azonban egészen világos, amikor Isten országa teológiájáról beszélünk: Isten országa akkor nyílik meg rejtettségéből, amikor Jézus elvégzi életművét, és ennek nyomán dicsősége felragyog. A történeti Jézus földi-testi alakja még abban a szürkeségben van, a történelem monotóniájának az egyhangú menetében, melyről a Prédikátor beszél: semmi új nincs a nap alatt. Jézus átváltozása pontosan ezt a kört töri át. Ismét csak egyedül Lukács az, aki a történetet kapcsán megjegyzi: „*Amikor aztán felébredtek, látták az ő dicsőségét*” (Lk 9,32). Látták azt, ami már nem ebből a világból való, ami a történelem menetéből eltér, ami valóban új. Itt van az Isten országa. Belép a történelembe, és belép az életünkbe.

b.) Jézus dicsőségét látni, egyenlő Isten országát látni. Isten országa azonban azért van még mindig elrejtve, mert Jézus halálra adott élete ezt megelőzi, és ezt egyúttal még elrejtí. Itt ismét csak Lukács az, aki megfogalmazza, hogy Jézus, amikor az úrvacsorát szerzi, jelzi azt, hogy halála már az Isten országa megérkezését fogja jelenteni. Az úrvacsorában ígért ajándék és váltság úgy teljesedik be, hogy ez a vacsora már jelzi az Isten országa közelségét. Ezt olvassuk: „*Mert mondom nektek, hogy többé nem eszem ebből a húsvéti vacsorából, míg csak be nem teljesedik az az Isten országában...* *Mert mondom nek-*

tek, hogy nem iszom mostantól fogva a szőlőtő terméséből, míg el nem jön az Isten országa” (Lk 22,16-18). Lukács látja, hogy Isten országa akkor fog feltárulni, mint szántóföldben elrejtett kincs, amikor Jézus majd feltámad, és a tanítványokkal újra az asztalhoz ül, hogy feltámadott életét, mely véghezvitt váltságművének egész gazdagságát hordozza, a tanítványoknak átadja. Ez már egy másik világnak, Isten országának a megjelenése lesz. Isten országa, mint történeti mű ebben a világban megy végbe Jézus életében és halálában. De feltámadása már azt jelenti és jelzi, hogy élete nagy áldozata nyomán eljött az Isten országa, Isten új világa, az új teremtés kezdete. Van tehát új a nap alatt, mely már nem az élet és a történelem körforgása. Ez tehát a Jézus dicsősége, hogy áldozatának és feltámadásának a nyomán megjelenik Isten országa és az ember részesedik életművében, és így bemegy az Isten országába. Amíg Jézus nem dicsőül meg, azaz nem lesz Lélekké, és nem tudja közölni életművének, minden jótéteményének hasznát és áldását, addig Isten országa rejtve van. Ez csak a váltságmű nyomán elérkező Lélek által nyílik meg, és a kincs itt tárul fel.

c.) Amint az Atya műve el van rejtve Jézusban, és benne nyílik meg Isten országa, éppen úgy Jézus életműve el van rejtve a Lélekben, és benne nyílik meg a kincs, tárul fel az Isten új világa. Jézus ezt előre jelzi tanítványainak, hogy nála ott van az élet isteni teljességének szomjúságot eloltó hatalmában, de ezt csak ígéri, és addig nem tudja adni, míg egész műve el nem készül, és ezt a Lélek nem közli. Addig még mindig rejtve marad Isten országa. „Az ünnep utolsó nagy napján felállt Jézus és így kiáltott: *„Ha valaki szomjúhozik, jöjjön hozzám és igyék. Aki hisz énbennem, ahogy az írás mondta, annak belsejéből élő víz folyamai ömlenek. Ezt pedig a Lélekről mondta, akit a benne hívők fognak kapni, mert még nem adatott a Lélek, mivel Jézus még nem dicsőült meg”* (Jn 7,37-39). Amíg Jézus meg nem dicsőül, azaz életművét be nem fejezi és a Lelket el nem küldi, addig Isten országa nem jöhet el, addig a kincs a szántóföldben rejtve marad. De Jézus itt már jelzi, hogy az idő közel van, amikor életműve feltárul, és amit eddig elrejtett életútja, kereszten végbement halála, most fel fog tárulni. Most már ugyanis Jézus lehetővé teszi, hogy az ember halála és feltámadása révén Istennek ebben az új művében, melyet Isten országának nevezünk, részesüljön, új teremtéssé legyen. Jézus műve, vagyis Isten országa tehát el van rejtve egész életében, és csak így nyílik meg a Lélek által és a Lélekben. *„Az Úr pedig a lélek”* (2Kor 3,17) vallja Pál, azaz a feltámadott Úr már a Lélek maga, aki átvezet a halálból az életbe. Jézus feltámadásában már megnyílik a lehetőség a Lélek eljövételére, arra, hogy Isten országa, mely még Jézusban is el volt rejtve, most megnyíljon. Ezt fejezi ki utolérhetetlen szépséggel János, amikor ezt írja a feltámadott Jézusról: *„Ezt mondván rájuk lehel és így folytatta: „Vegyetek Szentlelket”* (Jn 20,22). Jézus feltámadása tehát már megnyitja az ajtót a Lélek eljövetele előtt, amikor Isten országa a rejtettségből kilép, és az ember előtt feltárul, így már az ember a Jézus halálában a feltámadásban való részesedés által megkapja a Lelket, ahogyan az első keresztyének ezt átérték. Ez a pont volt a keresztség. *„Térjete meg és keresztkedjete meg valamennyien Jézus Krisztus nevében, bűneitek bocsánatára, és megkapjátok a Szentlélek ajándékát”* (ApCsel 2,38). Belemerültek Jézus halálába és

Jézus feltámadásának az erejébe, azaz Jézus egész életművébe, és azt a Szentlélek nyitja meg most már számukra. Krisztus egész elrejtett életműve kinyílik, azt a Szentlélek most megnyitja, és Isten országa nem csak elérkezik számukra, de ők bemehetnek az Isten országába. Ugyanezt hirdeti János, amikor így szól: „*Bizony, bizony mondom nektek, ha valaki nem születik víztől és Lélektől, nem mehet be az Isten országába..., ami testtől született test az, és ami Lélektől született lélek az*” (Jn 3,5-6). Keresztelő Jánostól a keresztig elkezdett és végbement mű az, amit „víznek” lehet nevezni, ebből merített be János. A Lélektől születni azonban ennél több. Addig az ember kívül van az Isten országán. Ezért mondta Jézus ezt a meglepő ígét Jánosról: „*Bizony mondom nektek: nem támadt asszonytól születettek között nagyobb Keresztelő Jánosnál, de aki a legkisebb a mennyek országában, nagyobb nála*” (Mt 11,11). János még csak víztől „született”, ezért csak a határig jutott el. Isten országának határáig. De aki Lélektől is születik, az átlépi a határt. Ezért hirdette János Jézusról azt, hogy ő tüzelt és Lélekkel keresztel majd (Mt 3,11). De Jézus úgy keresztel tüzelt, hogy előbb maga is tüzelt keresztelkedik meg, azaz életét halálba adja kínos gyötrelmek közepette. Ezt is éppen Lukács jegyezte fel számunkra: „*Azért jöttem, hogy tüzet bocsássak a földre, és mennyire szeretném, ha már lángolna. Keresztséggel kell azonban még megkereszteltetnem, és mennyire szorongok, míg az végbe nem megy*” (Lk 12,49-50). A Keresztelő vízkeresztisége és a Jézus Lélekkel való keresztelése között ott áll Jézusnak a halálban való megkeresztelkedése. Isten országának ez az útja. Jézus maga ezt így magyarázza tanítványainak ugyancsak Lukács leírása szerint: „*Ne távozzatok el Jeruzsálemből, hanem várjátok meg az Atya ígését, melyről hallottatok tőlem, hogy János vízzel keresztelt, ti pedig nemsokára Szentlélekkel kereszteltettek meg*” (ApCsel 1,4-5).

IV.

Az Atyánál elrejtett mű, az Isten országa, Jézusban nyílik meg, a kincs benne tárul fel. Jézus személyében és életművében kibontakozó Isten országa, halála és feltámadása után, a Lélekben nyílik meg. És most jön a harmadik lépcső, melyre ezután kell lép-nünk, hogy Isten országa elérkezését követhessük, és a kincs a mienk lehessen. A Lélek által elhozott és feltárult jézusi életmű ugyanis bennünk nyílik meg. Isten országa történeti mű, mely a történeti Jézus életében, halálában és feltámadásában jön el, és ebben a Lélek részesít. De a Lélek ezt az életművet – ez már egy új történet – az emberbe hozza be. Az emberben így új történet kezdődik, és ezt fejezi ki az újjászületés, mely egy új tudatot, új létvalóságot nyit meg.

a.) A második teremtés felséges műve ez: Isten országának a megvalósulása bennünk. Isten értünk van, Jézus értünk halt meg és támadt fel, a Lélek az emberbe érkezik el, vagyis Isten országa végül az emberben bontakozik ki. Mert Isten országának kettős igazsága van: Jézusban közöttünk van, de a Lélek által bennünk van. Sok teológus küzd azért, hogy Isten országának bennünk való léte hangsúlyt kapjon. Amit elutasítottunk a Lukács 17,20-21 fordításakor, mert ott az áll, hogy „*az Isten országa közöttetek van*” és nem az, ahogy a régi fordítás hozza: bennetek van, az most

az Isten országa kibontakozásának a harmadik fázisában igaz lesz: Isten országa benne van. Az új teremtés célja maga az új ember, aki a Lélektől születik. Pál is így fogalmazza meg ezt: „*így is van megírva: az első ember Ádám élőlényé lett, az utolsó Ádám pedig megelevenítő Lélekké. De nem a lelki az első, hanem a földi, azután a lelki. Az első ember földből, porból való, a második ember mennyből való*” (IKor 15,45-47). Az Isten országa célja tehát a Lélek által megteremtett új ember. Ezt az isteni művet előre meghirdeti Ezékiel, amikor ezt írja: „*Tiszta vizet hintek rátok, hogy megtisztuljatok... új szívet adok nektek és új lelket adok belétek, eltávolítom testetekből a kőszívet, és hússzívet adok nektek. Az én lelkemet adom belétek, és azt művelem veletek, hogy rendelkezéseim szerint éljete, törvényemet megtartsátok és teljesítsétek*” (Éz 36,25-27). Pál ugyanezt így fogalmazza meg, amikor az embernek az átalakulásáról beszél, amikor az ember a Pneuma érintésére és teremtésére maga is pneuma lesz: „... *hogy a törvény követelése teljesüljön bennünk, akik nem test szerint járunk, hanem Lélek szerint*” (Róm 8,4). Majd tovább menve és az ember átalakulását bemutatva így szól: „*Maga a Lélek tesz bizonyosságot a mi lelkünkkel együtt arról, hogy valóban Isten gyermekei vagyunk*” (Róm 8,16). Isten Lelke tehát egybefonódik a lelkünkkel, és többé már nem az atyáinktól örökölt hiábavaló élet ösztönvilága vezérel bennünket (IPt 1,18-19), hanem egy új Lélek, aki az Isten Lelke, más szóval a Krisztus Lelke (Róm 8,9). A létezésnek, az emberlétnek egy új isteni formája, létformája, életvalósága ez, mely eddig nem volt jelen a történelemben, mert az ember csak testi-földi teremtmény volt, de nem szellemi valóság. Ez egyedül Krisztus volt, aki a maga életét adta nekünk halála és feltámadása által, és ezt hozza el nekünk a Lélek. János így fogalmazza meg Jézus szavait: „*Nem hagylak titeket árván, eljövök hozzátok. Még egy kis idő, és a világ többé nem lát engem, de ti megláttok, mert én élek, és ti is élni fogtok. Azon a napon megtudjátok, hogy én az Atyámban vagyok, ti énbennem, én pedig tibennetek*” (Jn 14,18-19). Ez az, amit Pál így fejez ki: „Krisztusban”. Több mint százhetvenszer fordul elő a Bibliában ez a szó, mely a keresztyén lét titkát fejezi ki, más szóval Isten országa elérézését. Isten országa elérézésének tehát a harmadik fázisa: Krisztus élete beárad a mi életünkbe, többé nem két létvalóság leszünk, hanem egy. A Krisztusban és Krisztusra teremtett ember elérkezik a megváltásban teremtésének céljához. Ismét Pál megfogalmazását halljuk: „*Ezért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az, a régi elmúlt, és íme, új jött létre*” (2Kor 5,17). A teremtés újjá lett, pontosabban új teremtés lett, mert Isten Lelke megteremti az új embert, mely Krisztus. Új életvalóság van bennünk, melyet Péter így mond: isteni élet részesei lettünk (2Pt 1,4). Ezt a vonást különösen az ortodoxia hangsúlyozta, mikor az ember megistenüléséről beszél. Isten országa így bennünk van Krisztus váltságműve révén. Isten országa titkának ezt a megfogalmazását azért nem utasíthatjuk el, mert Pál, aki az Isten országa fogalmát szinte egyáltalán nem használja, egyszer csak így ír: „*Hiszen Isten országa nem evés és nem ivás, hanem igazság, békesség a Szentlélekben való öröm*” (Róm 14,17).

b.) Isten országa úgy ér célhoz, hogy két ajándékot ad nekünk. Kálvin így fogalmazza meg: „*nem az a kérdés, hogy milyen az Isten önmagában, hanem, hogy ki ő az*

emberre nézve. Vagyis az emberlét lényege Istennel összefüggésben ismerhető meg a hit által megnyílt ismeretben az Ige alapján a Szentlélek által” (Köntös László megfogalmazása in: Reformátusok Lapja, 2011. 52. szám I.o.). Az igaz Istent megismerjük Krisztusban, és ugyanakkor Krisztusban saját identitásunkat fedezhetjük fel. A szántóföldben elrejtett kincs ragyogni kezd ebben a kettős aspektusban. Megismerjük azt az Istent, akinek neve ez: „Érted vagyok” (Gcorg A. Knight: Vagyok – ez a nevem), és azt az embert, aki Istenre teremtettet. Vagyis az ember teremtése most célhoz ér: Isten országa valóban közöttünk van: az a kezdet, és a mű folytatódik: bennünk lesz a Lélekben. Ez a két pólusa a hatalmas isteni műnek. Senki sincs, aki irodalmi formában ezt szebben feldolgozta és megfogalmazta volna, mint Stanley Jones: Krisztus a világ országútján című művében, mely Győrben. 1943-ban jelent meg. Ez a mű Isten országának titkát és értelmét úgy bontja ki, hogy négy oszlopra helyezi ezt az istenvalóságot: a történeti Jézus műve, Jézus kereszthalála, Jézus feltámadása és a Lélek elérkezése, hogy így újjászületve Isten országába jussunk (Jn 3,1-6).

c.) Ezt a negyedik oszlopot vizsgáltuk előzőleg, és ebben lépünk most tovább. A Lélek az embert új teremtéssé teszi, és az ember a maga identitását Krisztusban megtalálja. De a lélek ajándékának a megnyerése még egy másik dimenziót is feltár előttünk, és ebben Isten országa teológiájának egy újabb gyöngyszemére találunk. Mit is jelent az, hogy Isten az ő Lelkét közli velünk? Mi a lelkünket igen ritkán nyitjuk meg valaki előtt, még ritkább az, amikor lelkünket közöljük valakivel. Saját lelki világunk legbensőbb húrjait, és annak dallamait igen ritkán engedjük megszólalni. A lelkünk, vagyis belső világunk mi magunk vagyunk titkunkkal, melyet feltve őrzünk, és erre okunk is van. Pál egyik levelében egyetlen egyszer írja ezt: „Mivel vonzódtunk hozzátok, készek voltunk odaadni nektek nemcsak az Isten evangéliumát, hanem a saját lelkünket is, mert annyira megszerettünk titeket” (1Thessz 2,8). Szinte szerelmi vallomásként hangzik ez: lelkünket is átadtuk nektek, annyira közel kerültünk egymáshoz. Most gondoljunk Istenre, aki Jézusban úgy megszeretett minket, és úgy befogadott minket, hogy a saját Lelkét is kész volt közölni velünk. Ezt az Ószövetség még nem ismeri, mert ez valami megfoghatatlan alászállása Istennek. Jézusban testünket vette magára, ez is szinte megbotránkoztató szeretet (Jn 1,14), de most még továbbmegy, alászáll a lelkünkbe, és beleönti ki szeretetét, azaz egész lényét, léte valójának egész gazdagságát. Ezt a kimondhatatlan isteni ajándékot a teológia így nevezi: *condescendencia*. Kérdezhetjük: hát az ember átélheti Isten egész lényét, szívének rezdülését, a benne lévő szeretetet, mely Isten lénye maga, vagyis lényének titkát, annak kincsestárát? Valami olyasmi előtt állunk, mint amikor a Hórebbe ég a csipkebokor, és Mózes odalép, hogy lássa ezt a csodát, ekkor Isten így szól: „Vesd le sarudat, mert ahol állsz, az szent hely”. A titok közelébe tovább nem léphetsz. De most a titok közelébe tovább léphetünk, és ezt Isten maga kezdeményezi. Közli magát velünk, és levett saruval kell eme titok előtt megállnunk. Az, hogy Lelkét adja nekünk, azt jelenti, hogy úgy közli magát velünk, hogy az ember őt szívében, emberlétének legtitkosabb mélységében felfoghassa, és így Isten mintegy legdrágább kincse, a szántóföldben elrejtett kincs, lelkének feltve

őrzött szerelme, tulajdona lesz. Végérvényesen, személyesen az övé. Olyan igazságról van itt szó, melyet emberi relációban Vörösmarty fogalmaz meg legszebben: *„Egész világ nem a mi birtokunk, amennyit a szív felfoghat magába, sajátunknak csak annyit mondhatunk”*. Isten odáig megy, hogy lénye, vagyis szeretetének egész gazdagsága az ember számára felfogható, átélhető, megérthető, megtapasztalható legyen. Pál ezt így fogalmazza meg: *„A reménység pedig meg nem szégyenít, mert szívünkbe áradt az Isten szeretete a nekünk adott Szentlélek által”* (Róm 5,5). Vagyis Isten minden ígéretében azért lehetünk biztosak, mert Isten nem maradt rajtunk kívül, hanem feltárta magát, elrejtett és hozzáférhetetlen valóságát (1Tim 6,16). Szinte kiszolgáltatta magát nekünk. Isten országa titkának a legnagyobb mélységénél járunk. Úgy szerette Isten a világot, hogy Fiát adta, hogy az ő teljességéből vegyünk kegyelmet újra csak kegyelmet, vagyis a teljességet nekünk adta (Jn 1,16). De az ember Isten szeretetének az átélésére, megtapasztalására nem alkalmas. Márpedig Isten szeretete csak akkor lehet az emberé, ha a benső világában elárad, és boldogító erejét, éltető hatalmát az ember saját szívével magáénak érzi, és a saját világának megélt valósága lehet, éppen úgy, mint ahogyan az ember például a szerelmet átélheti, és az boldogítani tudja. Hogyan teszi ezt Isten lehetővé? Mert az emberi lélek és Isten Lelke-szellemé nem azonos dimenzió, a létezés más síkján helyezkedik el. Ezért mondja Pál ezt a meglepő mondatot: *„Lelki ember nem foghatja fel Isten Lelkének a dolgait”* (1Kor 2,14). Akiben csak az emberi lélek, a psziché van, az nem tudja Istent átélni. És Isten megteszi most azt a lépést, mely ezt a két világot áthidalhatja. Pál, mint a keresztyén ember legnagyobb bölcsességét (1Kor 2,6 kk), úgy fogalmazza meg a következő gondolatsort: *„Mert ki ismerheti meg az emberek közül azt, ami az emberben van? Egyedül az emberi lélek, mely benne lakik. Ugyanúgy azt sem ismerheti senki, ami Istenben van, csak Isten Lelke. Mi pedig nem e világ lelkét kaptuk, hanem az Istenből való Lelket, hogy megismerjük mindazt, amit Isten ajándékozott nekünk”* (1Kor 2,11-12). Ahhoz, hogy az ember felfogja azt a szeretetet, melyet Jézusban kapott, az emberi lélek képtelen. Isten tehát alászállt másodjára, és a saját Lelkét adta, hogy ajándékozó szeretetnek egész gazdagságát az ember birtokolni tudja, belsejében átvegye, átélje. Így a Lélek által Isten áthatja az embert, az emberé lesz és egyesül vele. Nem érezhetjük túlzásnak ezt a megfogalmazást, mert maga Pál írja: *„Aki pedig az Úrral egyesül, egy Lélek vele”* (1Kor 6,17). Az „ismerni” szó a Bibliában, különösen a héberben, olyan jelentéssel bír, mely két élet összefonódásában, egyesülésében valósul meg. De éppen ezt teszi Isten velünk a Jézus által elküldött Lélek által. Ilyen közel enged magához minket, hogy megteremtse a lelkünkkel való egységet, így szinte misztikus egyesülésben valljuk Őt magunkénak. János Isten szeretetét, vagyis Isten országának a beteljesedését ebben az Istennel való egységben, egyesülésben látja: *„Abból tudjuk meg, hogy benne maradunk és ő mibennünk, hogy a maga Lelkéből adott nekünk”* (1Jn 4,13). A Lélek kitöltetése a szívünkbe Isten szeretetének a teljes áldása, Isten önközlésének a minden emberi elképzelésen túlhaladó valósága. Ez Jézus történeti létének idején még csak ígéret volt, de halálában és feltámadásában már közel jön. Amikor János evangéliuma azt írja le, hogy Jézus miután kimondta ezt a szót: „Elvégeztetett”, kilehelte a lelkét, egészen különös módon a pneuma szót

használja. A Jeruzsálemi Biblia lábjegyzetében azt írja, hogy ez már arra a Lélekre utal, melyet Jézus saját élete átadásaként kilehelt, és majd feltámadásakor ránk lehelve átad nekünk (Jn 20,22). Ez a szeretet, hogy Isten az életét átadja, nekünk már itt van, már elérkezett, már a történelembe lép. Így érthető, hogy nem lehet addig a tanítványoknak sehova sem menni és az evangéliumot hirdeti – jöhllehet, Jézus már feltámadott –, míg a Lélek el nem érkezik. Várni kell Jeruzsálemben a pünkösöd csodájára. Hitelesen akkor lehet hirdetni az evangéliumot, ha a Lélek ezt valóra váltja az ember szívében, így az a reménység, melyet az evangélium hordoz, hogy az elmúlhatatlan élet itt van, és Isten nekünk Jézusban örök életet adott, hiteles lesz annak a Léleknek a közlése által, aki ennek az előlege, záloga, első zsengeje, és amely az ember lelkében már jelen van. Így a reménység meg nem szégyenít. A szeretet jelen van a maga teljességével, és ennek eljövendő beteljesedése teljes bizonyossággal a mienk. Ezért mondja János szinte búcsúzóul olvasóinak: *„Lássátok meg, milyen nagy szeretetet tanúsított irántunk az Atya: Isten gyermekeinek neveznek, és azok is vagyunk. Azért nem ismer minket a világ, mert nem ismerte meg őt. Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, de még nem lett nyilvánvaló, hogy mivé leszünk. Tudjuk, hogy amikor az nyilvánvalóvá lesz, hasonlónak leszünk hozzá, és olyanok fogjuk őt látni, amilyen valójában”* (Jn 3,1-2).

d.) Láttuk Isten országát, mint ami az ember új teremtését jelenti Jézus váltságműve által. Láttuk, hogy ehhez kapcsolódik a Lélek kiáradása szívünkbe, mely Isten szeretetének és énközlésének a legmélyebb titka. De van még egy záró akkordja Isten országa teológiájának, melyre oda kell figyelni. Isten országa a létezés új átélését jelenti, hiszen a Lélek megítat az élet vizének forrásából, ahogy Jézus ígerte tanítványainak (Jn 7,37-39). Az ember tovább már nem az atyáitól örökölt hiábavaló életét éli, azt amelyben az a lét alig elviselhető, mert semmi új nincs benne. Ezért örömeiket keres, és ezeket gyűjti az életébe. A Prédikátor könyvében is annak megszámlálhatatlan versében ezt ajánlja, vagyis az öröm megszerzését és élvezését, hogy az élet mégis elviselhető legyen. De most, amikor Isten országa eljött egy kiváltképpen való út kínálkozik a Lélek által. Pascalnak ugyanis igaza van, amikor azt mondja: *„A boldogság nem bennünk van, nem is az emberen kívül, mert a boldogság Istenben van”*. Arról az Istenről beszél, aki Krisztusban az ő életét is túláradó és kibeszélhetetlen örömmel töltötte el 1654 novemberében. Isten országa azt jelenti, hogy Isten az életünket kicseréli a Krisztus életével, ahogyan ezt Luther sokszor fogalmazta meg így. A létezésnek Krisztusban való átélése pedig maga a boldogság. A létezés, amelyet Krisztus ad, az maga a menny, az eljövendő világ Isten végtelen boldogságával. Itt az emberi élet valóban eléri a teljességet, azt amit a Jelenések könyve, így fogalmaz meg: *„A trónon ülő azt mondta: íme újjáteremtek mindent. És így szólt: írd meg, mert ezek az ígék megbízhatóak és igazak. És ezt mondta nekem: Megtörtént! Én vagyok az Alfa és az Ómega, a kezdet és a vég. Én adok majd a szomjazónak az élet vizének forrásából ingyen”* (21,4-6). Isten országában ennek előlegezése történik, magának az életnek a beteljesedése, az új ember megteremtése nyomán. Így a létezés, vagyis Isten új teremtése pedig maga a boldogság. Georg Knight már említett gyönyörű könyvében

azt hangoztatja, hogy amikor a teremtés során a szent író azt mondja többször: Látta Isten, hogy ez jó, ez nem egyszerűen azt jelenti, hogy a mű sikerült, hanem azt, hogy ez a mű jó, azaz magában hordja a megváltás és beteljesedés lehetőségét; ezért lehet élvezni és benne örülni. Nem csak van, hanem ebből lesz a Teljesség. Krisztusra utal, akiben benne van a Teljesség (Kol 1,19). Ez a teljesség az Isten országa, mely Krisztus feltámadásában, mint új teremtés ragyogott fel az ember számára. A kereszteselési himnusz ezért így hangzott: „Serkenj fel, aki aluszol és támadj fel a halálból, és felragyog neked a Krisztus” (Ef 5,14). Ezért mondja Athanasius: „A feltámadott Krisztus az életet vég nélküli ünneppé teszi”. Isten országa azt a létezést jelenti, mely maga a boldogság. Nem kell kiegyesítenni sem azzal, ami az emberben van, sem azzal, ami a világban van, hanem ez az új élet Krisztusban maga a boldogság. Akkor viszont az Isten országa mindenekfelett ezt az átélt és elmúlhatatlan örömet jelenti. Péter ezt így fogalmazza meg: „Őt szeretitek, pedig nem láttátok, Őbenne hisztek, bár most nem látjátok, és kimondhatatlan, dicsőült örömmel örvendeztek, mert elérétek hitetek célját, lelketek üdvösségét” (1Pt 1,8-9). Ezért figyelemre méltó, hogy Lukács evangéliuma – melynek középpontjában Isten országa áll – másrésztől többet beszél, mint a másik kettő. Gondoljunk a Lukács 15 három példázatára!

Fel lehet tenni a kérdést, hogy vajon ez az öröm az igehirdetésben az istentiszteletben megjelenik-e, megtapasztalható valóság lesz-e? Márpedig a református igehirdetés a kegyelem üzenetének a meghirdetése. Ez a kegyelem pedig, mely az emberben így teremt tavaszt, elsősorban az örömben ragadható meg. Zinzendorf ezt a mondást hagyta ránk: „A kereszténység lényege nem abban áll, hogy az ember kegyes, hanem abban, hogy boldog. Kegyesek a pogányok is lehetnek, a boldogság azonban a kegyelem ajándéka: részvétel az Isten örömeiben”. Hasonlóan fogalmaz Stanley Jones: „Isten Szentlelke bennünk lakozásának ez a tudata a legtisztább és legpáratlanabb öröm forrásává válik, amire az emberi szív valaha is képes lehet. Az öröm szava úgy vonul keresztül az Újszövetségben, mint örök visszatérő refrén. Annyira, hogy szinte azt lehetne mondani: Isten az Újszövetség szerint öröm által akar üdvözíteni. Olyan öröm ez, mely valósággal föléli a testiség alantasabb örömeit. Ennek az örömnak a világában minden öröm illetlenné törpül”. Megértjük alexandriai Kelemen felkiáltását: „A Szentlélek vidám lélek”. Az evangélium tele van vidám, repeső örvendezéssel. Jézus azt mondotta: „Ezeket beszéltem nektek, hogy megmaradjon tibennetek az én örömöm, és a ti örömötök beteljék” (Jn 1 5,11). „Az evangélium öröme valami olyasminek a megtalálásából származik, ami összeillő az arányosság, szimmetria és belső összhang érzésével. Van egy új keletű szavunk: a kiteljesedés. A célhoz jutottságnak érzetét fejezi ki ez a szó. A szem örömeztét, mikor szépségben fürödhetik, az értelmét, mikor megtalálja az igazságot, a szívét, mikor megtelt szeretettel, az életét, amikor elérkezett az Élethez.” (Stanley Jones)

Igaza van Rudolf Bohrennek, aki ezt írja: „Az újjászületés átmentel a prózából a poézisbe. Az újjászületés a poézisre való megszületés, mivel a lélek itt kezd magasztalásba, himnuszba. Végül majd minden poézis lesz. mert mindent áthat az Isten dicsősége.”

Az utolsó reggeli

Mit tudunk tenni gazdaságkór ellen? Önmagunkkal kell tudni tenni valamit. Az Ószövetségben a kis Sámuel, amikor éjszaka szózatot hall, fölserken, de nem talál senkit. Ez háromszor megismétlődik, s kérdi a prófétamestert, mi ilyenkor a teendő? – Azt kell mondani, hogy itt vagyok, Uram.

Vagyis nem azt kell mondani, hogy kérsz egy sört? Szeretnél 20 forintot? Menjünk együtt mozi-ba? Nem, azt, hogy itt vagyok! *Én* vagyok itt. Saját magamat adom neki, mert ő engem keres. Nem a sört, van neki söre, ha akarja, és minden egyebe van neki, amit akar.

Sok évvel ezelőtt olvastam – már 50 éve folyamatosan olvasom az evangéliumot, vagy talán már régebben is –, hogy amikor Jézus a sírban feküdt, vagy legalábbis úgy tudta mindenki, akkor odamennek az asszonyok, Mária Magdolnával, felfedezik, hogy üres a sír, és visszaszaladnak és jelentik Péternek és Jánosnak. Akkor a két apostol odaszaladt a sírhoz. „Futott mind a kettő, de a másik tanítvány gyorsabban futott, mint Péter, és hamarabb ért a sírhoz. Behajolt, és látta a gyolcsot, de nem ment be. Nem sokkal később odaért Simon Péter is, bement a sírba, és ő is látta az otthagyt gyolcsot meg a kendőt, amellyel a fejét takarták be.” *A kendőt, amellyel a fejét takarták be. A gyolcsot, amivel a testét, a kendőt, amivel a fejét.* Összehajtván, más helyen. „Akkor bement a másik tanítvány is, aki először ért a sírhoz. Látta és hitt.”

Mit látott? Látta a gyolcsot, amivel a testét és a kendőt, amivel az arcát, a fejét takarták be. És látta azt a három évet, amit együtt töltött az Úrral. És látta lelki szemei előtt ismét, ugyanazt, amit átélt a három esztendő alatt, hogy hogyan fújja az orrát, hogyan eszik, hogyan piszkálja ki a fogából a benne maradt húsdarabot, hogyan végzi szükségét... Mindent látott. Hogyan veti le a ruháját, hogyan teszi le. S akkor elgondolkodott: ha rablók, vagy bármi más gonosz vitte volna el az Urat, törődik is azzal, hogy a kendővel mi lesz? Csak minél előbb eliszkolhasson. Eliszkolt volna, és a kendő pedig leesett volna, a kendőknek ez a szokásuk. De az Úr így bánt a holmijával. Összehajtott. Ez a fiatalember, talán lehetett húszéves? A legfiatalabb volt a tanítványok között, pontosan felismerte az Urat abból, hogy a kendőt összehajtotta. Ő szokta így összehajtani. Látta és hitt. Mert tudta, hogy ha valaki feltámad, annak nem áll útjába a Római Birodalom összes katonája sem. Ő ráért. Úgy hajtotta össze, ahogy szokta, ahogy szereti.

Czákó Gábor

Amikor én ezt elgondoltam, hirtelen megnyílt előttem sok-sok olyan részlete az evangéliumnak, amiket én kis csodáknak szoktam nevezni. Ezek olyan események az evangéliumban, amelyeket nem szokás csodaként emlegetni, nem szokás kiemelni a csodák közül. Olyan jelentéktelen dolgok, olyan semmiségek. A csoda a természet törvényeinek felfüggesztése. Valami olyasminnek a véghézvitele, amire az ember, egyáltalán a természet nem képes.

Tudjuk, hogy az evangélium hemzseg a hatalmas csodáktól. Itt van például maga a feltámadás. Rengeteg gyógyítás és így tovább. A nagy csodák mellett megbújnak azok az icipici csodák, amikről én ma szeretnék beszélni.

A csodálatos kenyérszaporítás úgy kezdődött, hogy hatalmas tömeg kísérté Jézust, élelem nélkül. Amikor alkonyodni kezdett, Jézus látta, hogy itt ez a sok ember, mint tudjuk, ezrekről volt szó, és nem volt semmi ennivalójuk. Jézus a jó pásztor, aki nem szétzavarja a népet, hanem összehívja. Amikor az apostolok is szóvá teszik, hogy itt ez a rengeteg ember, mit csináljunk velük, akkor azt mondja nekik, hogy ti adjatok nekik enni. Milyen érdekes mondat ez. De kihez szól? Az apostolokhoz? Esetleg hozzám is? Rám is vonatkozik? Nekem is ennem kell adni másoknak?

Bele tudok lépni Jézusnak a világába, az evangélium világába? Tudom azt mondani, hogy itt vagyok, Uram, itt vagyok a teljes személyemmel, tégy velem, amit akarsz. Az apostolok erre úgy kezdtek el viselkedni, ahogy mi viselkednénk. Ez az egészben a legcsodálatosabb dolog. Zúgolódní kezdtek. Talán menjünk el, és vegyünk 200 dénárért kenyeret? Egy dénár volt egy szőlőkapás napszáma, mint tudjuk egy másik példabeszédből. Kétszáz szőlőkapás napszáma. Őrült nagy összeg. S egyáltalán. Hol találunk ennivalót? Hol vannak tanyák, ahol találunk? Gyalogoljunk, talpaljunk ezekért? Hát kik ezek? Semmi közünk hozzájuk, csak ide csődültek.

Vagyis az evangéliumnak van egy olyan érdekes tulajdonsága, hogy kinyitja a lelkeket, kinyitja az apostolok lelkét. Meglátjuk, meglátták ők is a saját hitványságukat. Lusták, irigyek, fősvények. Pontosan olyanok, mint mi. Mint én. Apostol vagyok, vagy csak lusta, fősvény és irigy?

András apostol megszólalt. Van itt egy fiú. Őt árpakenyérrel és két hallal. Ki ez a fiú? Nincs neki neve. Lehet, hogy egy millió évvel ezelőtt Isten azt mondta valakinek, egy fiúnak, meg egy lánynak: szeressétek egymást. Ez így ment nemzedékről nemzedékre, és ennek a műveletnek az eredménye a fiú, akinek nincs neve, csak az a feladata, hogy ott, amikor ötezer embert meg kell etetni, akkor ő ott legyen az öt árpakenyérrel és a két hallal. Senki nem tudja, miért cipelte ezeket magával? Ki jár közülünk árpakenyerekkel és halakkal, csak úgy, misére. Mert nagyjából ő is ezért ment, a prófétát hallgatni. Nos, micsoda megtiszteltetés Isten munkatársának lenni. Ez a fiú ott tudott lenni a kellő pillanatban, és az Isten rendelkezésére tudott állni. Nemcsak azt mondani, hogy itt vagyok Uram, hanem ott is lenni. Nem tudjuk, hogyan adta oda a halakat meg a kenyereket, nem tudjuk, hogy megvették-e tőle, vagy elvették, csak azt tudjuk, hogy mindenki jóllakott abból a halból és kenyérből, amit ez a fiú hozott magával.

Mert az emberiség táplálásáért is jött el a Megváltó. Azt mondja: én vagyok az élet kenyere. Aki hozzám jön, nem éhezik többé, és aki bennem hisz, nem szomjazik töb-

bé. Tudjuk, hogy az Ószövetség legnagyobb prófétája Illés. Egy alkalommal, amikor üldözték és menekült, egy özvegyasszonyhoz ment Szareptába, és ennivalót kért tőle. Azt mondta, nincs nekem semmim, már az utolsó cipóhoz való lisztemet kell összekaparni az edény fenekéről. – Ne gondold vele, süsd meg nekem. – Ez megtörténik, és ettől kezdve az özvegynek az edénye soha nem ürül ki, és az olaja sem fogy el, hiába van három évig éhínség.

Tehát az Istennek adott dolog megsokszorozódik. Azt mondja a pap a szentmise-áldozatban, hogy felajánljuk neked a föld termését, az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra az *élet* kenyere. A föld a természet. Az emberi munka ti vagytok, én vagyok, mindannyian vagyunk. Tőlünk van az emberi munka, mi vagyunk az emberek. Az élet pedig Ő. „Én vagyok az út, az élet és az igazság.” Ebből lesz az élet kenyere. Az Ő kenyere, ami igazán éteti az embert. Valójában ez a szentmise központja, az átváltoztatás, az Oltáriszentség. Ez az egész keresztény szertartásnak a lényege. Ez a földnek, a természetnek, az embernek és az Istennek a találkozása.

Az Isten egyébként gyárthatna sült galambot milliósámmra, mint ahogy megtette ezt annak idején a fűrjekkel a pusztában, mikor Mózesék bujdosnak és éheztek. Megtehetné ezt ma is. Ha tízmilliárd ember lenne, százmilliárd, Ő győzné sült galambbal vagy fűrjével. De nem erről van szó, nem ezért hozta létre a világot.

Azt mondta: ti adjatok nekik enni. Vagyis mi adjunk egymásnak enni. Ezáltal jön létre a társadalom. Ha mi nem adunk egymásnak enni, nem tudunk egymásról gondoskodni, akkor nem jön létre a társadalom. Akkor elpusztulunk, magányos vadállatok leszünk, akik egymás javaira, életére törnek.

Nagyon érdekes még a fiúval kapcsolatban egy fontos szó. Rahner azt írja, hogy a kereszténység vagy misztikus lesz, vagy elpusztul. A misztika többek között az éberséget jelenti, hogy mindig készen álljak Isten üzenetének a befogadására. Vagy készen állok, vagy nem. Ha nem vagyok éber, akkor Isten dörömbölhet, kiabálhat, rugdoshat, nem veszem észre. Majd látni fogjuk, hogy lesz ilyen eset. Az éberség szellemi alapállás. Amikor fölfelé tudunk figyelni. Boetius írja, hogy az ember az egyetlen lény, amelyik két lábon jár, és fölfelé néz. A tyúk is két lábon jár, de állandóan azt nézi, mi van a földön. A két lábon járás nem elég. Fölfelé kell tudnunk nézni.

Van egy kis népmesei csoda az evangéliumban. Egy alkalommal Kafarnaumban tartózkodik Jézus és Péter, és Pétert megszólítják a templomadó-szedők, és megkérdezik tőle, a ti mesteretek szokott fizetni templomadót? Péter, aki nem volt valami erős jellem, meg talán problémakerülő is volt, ahogy mostanában mondjuk, azt mondta, persze. De amikor hazament, megkérdezte Jézustól, mi a helyzet ezzel kapcsolatban. Mielőtt megkérdezte volna, Jézus megelőzte őt kérdésével. Ez is egy apró kis csoda: belelát mindannyiunk szívében. Nincs kijelentve, hogy az Úr belelátott Péter szívébe, csak belelátott... Ezért jobb, ha én is megpróbálok áttetszően élni, az Isten így is, úgy is belém lát. Minek vesződjek azzal, hogy hazudozok, hogy eltagadjam, hogy azt állítsam, hogy... – önmagamnak, neki? Nem tudom átverni. Belém lát.

Ezt mondja Jézus Péternek: mit gondolsz, Simon, a földi királyok kitől szednek vámot, vagy adót? Fiaiktól, vagy az idegenektől? Ebből a kérdésből kivehető, hogy

Péter kivel beszél. Az égi király fiával, mert ő nem földi király fia. Önmagát behelyezi abba a helyzetbe, hogy neki kell-e adót fizetnie a templommal kapcsolatban? Hiszen a templom az övé. Az ő papájának építették. Kell neki fizetnie?

Az idegenektől, felelte Péter. Erre Jézus így szólt: a fiak tehát mentesek. Milyen érdekes ez a többes szám. Abban a helyzetben vagyunk, hogy Péter már tudja, Jézus ki fiának mondja magát, különben is rájött már saját magától. A többes számban ő is benne volna? Ó, Péter? Hallotta már a hegyi beszédet, amiben azt mondja Jézus, boldogok a békességesek, ők Isten fiai. Vagyis bele lehet tartozni Isten fiainak családjába. Péter is beletartozhat. Elég, ha békességesek vagyunk. Persze, szoktunk-e békességesek lenni? Mit jelent a békességesség számunkra? Nem mondom meg, hogy te egy mocskos disznó vagy? Csak úgy gondolom és érzem, és így is viselkedem? Vagy valami mélyebb dolgot jelent? A mélyebb dologhoz ez tartozik, hogy a Fiú egy az Atyával és mivelünk. Benne élünk, mozgunk és vagyunk, amint ezt már egyik-másik költőtök is megmondta. Az Ő fiai vagyunk.

Hogyan kell viselkednie, élnie Isten fiának, vagyis neked, meg nekem? De hogy meg ne botránkoztassuk őket, folytatta Jézus (érezik itt is a többes számot: mi, ketten, Isten fiai, ne botránkoztassuk meg őket), menj ki, vesd be a horgodat a tóba és az első halat fogd ki. Annak a szájában találsz egy sztatért (a sztatér egy régi görög aranypéNZ volt, futotta kettejüknek a templomadójára). Ez is egy érdekes kis csoda. Egy hal, egy oktalan állat ott van a vízben, lehet, hogy már napok óta szorongatja a sztatért a szájába, nehogy belepottyantsa a vízbe, mert neki az a dolga, azért küldték ide, hogy ezt a sztatért vigye oda és akaszkodjék rá a horogra... Világtörténelmi szerepe volt ennek a halnak, ezt kell mondjam. És idevág a virágyasárnap szamárcsikó esete is. Jézus bevonul utolsó húsvétján Jeruzsálembé, és elküldi az apostolokat, kettőt közülük, hogy menjetek be a szomszédos faluba, amint beértek, találtok ott egy megkötött szamarat, amelyen ember még nem ült.

Tudjuk, hogy az utcán van kikötve ez a samár egy ajtóhoz. Olyan helyen, ahol a szamarak nem szoktak lenni. Istállóban, legelőn, de utcán, egy kikötött samár... Jézus azonban átlát téren és időn, s látja ezt a samarárcsikót ott kikötve. Milyen távoli, hatalmas összefüggése van, hogy ezen a samarárcsikón még nem ült senki. Van az indiai kultuszban egy ahasvaméda áldozatnak nevezett szertartás, ami azt jelenti, hogy egy fehér lovat elküldenek, amelyen még nem ült soha, senki, és ahová ez a ló megy, oda mennek, követik a vitézek, és azt az országot elfoglalják. Istené ez a fehér ló. Lehetőség, hogy ennek valami halvány árnyéka a mi fehér ló mondánk is.

Azt mondja Jézus: oldjátok el és hozzátok ide. Ha valaki megkérdezi mit csináltok, feleljétek, az Úrnak szüksége van rá. Azok elmentek és ott találták a szamarat az utcán, egy ajtóhoz kötve. Képzeljék el, hogy odamennék valakihez, hogy az autója kulcsát volna kedves odaadni, mert az Úrnak szüksége van rá...

Jézus előtt nyitott könyv volt a világ, tudta, hogy kit kell kihez küldeni. Ez a kis samarárcsikó is azért jött a világra, amiért az a hal, hogy az üdvözítőt szolgálhassa. A szamarat Jézushoz vezették, rátették ruhájukat, aztán felültették Jézust.

Időrendben haladva és Jézust követve látjuk, hogy bement Jeruzsálembé, majd

következett az utolsó vacsora, előtte elküldte két tanítványát ezzel a megbízással, menjetek a városba, ott találkoztok egy vizes korsót vivő emberrel. Keresik ugyanis az utolsó vacsora helyszínét. Tizenkét, sőt 13 embernek nem könnyű leülni. Saját lakásunkban se tudnánk hirtelen leültetni 12–13 embert. Kell valamilyen alkalmas helyet találni. Jött egy ember a semmiből, valahonnan, mert ez volt a dolga, hogy vigyen egy vizeskorsót. Ezt a korsót egy bizonyos helyre vigye, ahova majd az Úr el fog menni, hogy elkölthesse az utolsó vacsorát. Az Úr látja ezt az egész jelenetet, ahogy látja az egész léte is. Hihetetlen érdekes a folytatás. Menjetek utána, és ahová bemegy, ott mondjátok a házigazdának – lám, az is éberen várakozik, nem tudja mit kell tennie, de valamilyen dolga van – a Mester kérdezteti, hol az a terem, ahol a tanítványaimmal elfogyaszthatom a húsvéti vacsorát. Ő mutatni fog nektek egy tágas, étkezésre berendezett termet. Ugye, milyen érdekes? Nem tudott semmiről ez a pacák, de úgy gondolta, hogy ezt a termet be kellene rendezni egy vacsorára. És megtette.

Az utolsó vacsora után a Getsemáni kertben Péter karddal próbálja megszakítani az üdvörténeti folyamatot. Tudjuk, hogy levágta egy Malkus nevű szolga fülét. Ez Péter sajátos jellemére vall. Nem véletlenül választotta őt az Úr: pont olyan, mint mi. Ugyanolyan esendő, ugyanolyan lelkes és csacsi olykor. Merüljünk bele ebbe a nagycsütörtöki éjszakába. Kit kerestek? – kérdezte Jézus a fegyveresektől. – A názáreti Jézust – felelték azok. – Én vagyok. – Ennek a két szónak a súlyát nem érezzük egészen magyarul. Ez héberül úgy hangzik, hogy Jahve. Vagyis Jézus önmagát, mint istent nevezte meg, Jahve. Erre azok a földre estek. Micsoda tanítás! Ha ebből ők tanultak volna! Kinyilvánítja nekik magát Jézus Krisztus, hogy kicsoda ő. Ezt pontosan felfogja a lábuk, a testük, ami nem bírja el ezt a kinyilatkoztatást, és összeesik, de nem fogja fel az eszük sem, még kevésbé a szívük. Nem értik, hogy miért esnek össze. És ez a jelenet megismétlődik újra, még kétszer. – Én vagyok, mondja újra Jézus, és azok mindannyiszor újra a földre estek. Nem voltak képesek megtanulni a leckét. Isten nevéől estek földre (amit a zsidóknak egyébként nem volt szabad kimondani). Nálunk is volt egy ilyen parancs, hogy Isten nevét hiába ne vedd, de ezt már kiliberalizáltuk mi, katolikusok is a szokásainkból.

Mit is kereshet az ember, ha Istent már megtalálta? Ők nem akarták Istent megtalálni, ezért megfogták, elhurcolták. Tudjuk, Malkus fülét Jézus visszazagasztja, egy csodával éppé teszi újra. Azt mondja a Kösziklának: tedd hüvelyébe kardodat. Ne üritsem ki a kelyhet, melyet édesapám adott nekem? Jó tudni, hogy az abba szó a héberben olyan apuka-szerű jelentéssel bírt, családi használatú szó volt. Meghitt, bensőséges szó volt, nem volt benne az a fennköltség, ami most az atya szóban van. Jézus nem ezt használta.

Következik az utolsó kis csoda. Jézus halála előtt elküldte tanítványait Galileába. János evangéliumának utolsó fejezetében olvashatjuk. Ez volt az ő szűkebb hazájuk. A történetnek ott kellett befejeződnie, ahol kezdődött. A jelenetben Jézus pirkadatkor ott áll a Galileai-tó, vagy ahogy némelyek kissé nagyképműve mondják, a Galileai-tenger partján (ez olyan fél Balatonnyi víz), az apostolok pedig halásznak.

Bekiált nekik: fiaim, nincs valami ennivalótok? – Nincs, egész éjjel nem fogtunk semmit – felelik.

János, aki az apostolok között a legéberebb – az éberség nem a szemek, hanem a szív és lélek dolga – megböki Pétert: az Úr az! Erre Péter, ismerjük, milyen hebehurgya, vízbeugrás előtt nem ledobja, hanem fölkapja a ruháját, és úgy ugrik a vízbe és úgy úszik ki. Száz méterre se voltak a parttól, nem volt nagy feladat kiúszni. Most figyeljünk igazán! Mikor partra szálltak, parázsló tüzet pillantottak meg, rajta halat és mellette kenyeret.

Péter úszott, mondjunk kilencven métert. Ez egy világbajnok úszónak egy percnél rövidebb idő, Péternek köntösöstől legfeljebb három perc. Tűz, már parázs, kenyér, megdagsztva, megkelesztve, kisütve, hal, mikor nem is volt, kifogva, megtisztítva, megsütve, ropogós pirosra, gondolom én. Mi történt?

Van az evangéliumban egy nagyon érdekes mondat. Azt mondja Jézus: közületek nem hal meg mindenki addig, amíg nem látja meg édesapám országát. S most kérdezem, hol vagyunk? Hol van az a hely, ahol a tűz gyújtatlan gyullad, a kenyér dagasztatlanul dagad, sületlenül sül a hallal együtt. Jézus semmi jelét nem adta annak, hogy ő bármi konyhai munkát végzett volna. Korábban sem tett ilyet, de itt sem adja ennek jelét. Azt mondja, jöjjetek, egyetek. (Közben egyébként az apostolok fogtak egy csomó halat, de ennek a történetébe most nem megyünk bele.)

Jöjjetek ide, egyetek. Ti adjatok nekik enni. Most az én országomban vagyok – lövöm le a poént –, most én adom nektek az ennivalót. Én adok nektek enni. Jézus a parancsait, és ebben különbözik minden politikustól és világi embertől, mindig önmagára vonatkoztatja. Nem azt mondja, szeresd felebarátodat, hanem azt, úgy, ahogy én. Mindenre a saját példáját adja. Nem a fogjuk meg és vigyétek világot akarta elhozni, hanem a kövessetek világot. Mert az ő országában ő ad enni mindenkinek, és az apostolok az egész jelenetben nem szólalnak meg. Némán ülnek Jézus jobbján és balján, a lábánál. Képzeljék el a jelenetet. Képzeljék magukat a Bodrog-partra. Ott ül az Úr, ott az étel, ott vagyunk mi. Úgy tudjuk megközelíteni a tanítást, ha behelyezzük magunkat: itt vagyunk Uram. Figyeljék meg, hogy Jézus korábban minden étkezés alkalmával imádkozott. Megáldotta az ételt, hálát adott az Atyának. Most nem tette. Miért? Azért, mert Ő és az Atya már egy. Most már az Ő országában vagyunk. Milyen nevenséges volna azt mondani, hálát adok magamnak. Ezt nem is lehet emberi nyelven kifejezni, hogy ne legyen nevenséges.

Ezért nem imádkozott, ezért nem áldotta meg a kenyeret és nem adott hálát az Atyának. Itt már más szabályok lépnek életbe, amikor az Isten teljes jelenlétében élünk valamennyien.

Ebben a jelenetben szinte benne történik, zajlik le Péter bűnpere. Tudjuk, ő háromszor elárulta a Mestert, s azóta nem beszéltek. Egyetlen érintkezésük volt, amikor Péter harmadik árulásánál felpillantott, és látta Jézust, amint elvezetik, és Jézus ránézett. Jézus, ahogy ezt ma mondjuk, vette az adást, és Péter is vette az adást.

Jézus nem azt kérdi tőle, hogy miért árultál el. Mi volt ennek az oka? Nem hívja oda Jánost, hogy te szem- és fültanú voltál, szerinted mi történt és hogy történt?

Egyetlen kérdést tett fel neki: Péter, szeretsz engem? Jobban szeretsz, mint ezek? Az „ezekben” nincs semmi tasztító dolog. Akkor Péter azt mondja, igen Uram, te tudod, hogy szeretlek. Nem jelent ki semmit, hanem Isten tudására bízta magát. Uram, te mindent tudsz, mondhatnék bármit, az számít, hogy te mit tudsz, és ezt tudod. Erre azt mondja neki Jézus: legeltesd bárányaimat. Adjál nekik enni. Vagyis Péter itt lesz az egyház feje, nem akkor, amikor Jézus azt mondja, te kőszikla vagy, és rád építem egyházamat. Péternek még meg kell járni egy hosszú utat, hogy odajusson. Adjál nekik enni. Lelki és testi táplálékot is adjál nekik. Nem azt mondja, hogy őrizzed őket. Az a pásztor dolga, ha jön a farkas, elkergeti őket. Van puskája is, de nem erről van szó, hanem arról, hogy mindenki boldog legyen. Ti adjatok nekik enni. Te tápláld őket, te legeltesd a juhaimat. Töltsd meg őket mindazzal, amit tőlem kaptál, meg az Atyától kaptál a világ teremtése által, a kenyérben, a földben. Erről a táplálásról beszélt Jézus, és ezt háromszor ismételteti meg. Ez különösen időszerű minden korban, a mai korban is, amikor tele van a világ ilyen potrohos, hájas testekkel, és ezekben a testekben éhező lelkekkel. Mert az igazi éhínség nemcsak az az éhínség, ami a testet pusztítja sok országban, Afrikában különösen és más helyen, hanem a lelket pusztítja Európában, Amerikában leginkább, de Kínában és más fejlett gazdaságban is.

Amikor harmadszor is megkérdezte, hogy Simon, János fia, szeretsz engem, Péter elszomorodott. Csak annyit mondott, Uram, te mindent tudsz, azt is tudod, hogy szeretlek téged. Azt hiszem, hogy ez az a pillanat, amelyben Péter nem lett okosabb – hiszen tudjuk, hogy a különböző viták során Pállal, hogy betartsák-e a zsidó szokásokat, nem volt különösebben okos –, de a hite töretlen volt, rátette a kezét az eke szarvára, és többé nem fordult hátra. Ilyen módon alapította meg Jézus az utolsó reggelen az egyházat.

Az egyház pedig az, hogy egyek vagyunk egymással és Teremtőnkkel.

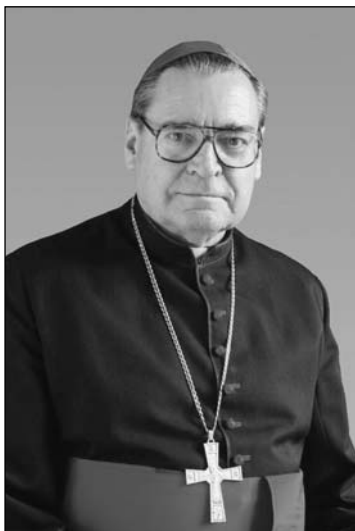
*(A sárospataki bazilikában, a Miért hiszek? című sorozat keretében
szeptember 10-én elhangzott előadás szerkesztett változata)*

SEREGÉLY ISTVÁN

A közösség szerepe

A közösség témájával kapcsolatban olyan széleskörű társadalomtudományi kérdéskörörről kellene szólni, amelyet nemhogy egy előadásban, de egy szemeszterben is alig lehetne kimeríteni. Mégis megpróbáltam egy, a saját szempontunkból elképzelhető összefoglalást készíteni.

„Te csak magaddal törődj!” Gyerekkorom emléke ez a figyelmeztetés, ami akkor hangzott el, amikor láttuk: „Anyu, az a gyerek nem úgy tesz, mint mi. Jó az neki? Mi miért nem?” Ennek természetes következménye lett, hogy egy bizonyos fokig bezárkózottá váltam. A házukban lakó gyerekekkel jó volt a kapcsolatunk, de távolabbra már nem jártunk el. Jó volt a családi környezet is. Az első benyomásaim akkor keletkeztek, amikor érettségi után édesapámnak nem volt állása, s valami pénzt nekünk is kellett keresni és belekerültem a „tömegbe”, ahol nem a családi törvények voltak érvényben. Nem egyszer pörül jártam, de ez hozzásegített ahhoz, hogy kö-

Seregély István

rülnék a világban, hogy megtapasztaljam, nem vagyunk egyformák. De egy bolygón és azon belül meghatározott kisebb közösségekben telik az életünk.

Döntő változást három tényezőnek köszönhetem. Az egyik Pierre Teilhard de Chardin kozmikus szemlélete. Ő egy jezsuita természettudós volt, komoly kutatásokat végzett az előember és emberősök kutatásában, és egy perspektívát állított össze a világmindenség előrehaladásáról, melyben az ember a közösség felé fog bontakozni. Annyiban tud előrehaladni az emberiség, amennyiben elfogadja a másikat és össze tud dolgozni a jövő megteremtésében. Helyes hajtóereje a szeretet. Ez megerősített Jézus Krisztusnak abban a kijelentésében, hogy amit az emberek közül egynek tesztek, azt nekem tesztek. Minden gondolatom, tettem, sőt minden keresztem annyit ér, ami, amennyi az emberek javát szolgálja.

Ami a magatartásomat befolyásolta, az lelkeségi forrásból fakadt. P. Mócsy Imre SJ: Nyitott szívvel című könyvének egyik elmékedése arról szól, miszerint „minden reggel minden embert köszöntök”. „Nélkülük nem gyúlna meg a lámpám, nem folyrna víz a csapból, nem lenne kenyérem, tejem a hűtőben. Nem lenne ruhám, amit föl-

vegyek. Ezért az utcára lépve köszöntök minden embert.” Mindez ugyanis csak azért lehetséges, mert valahol valakik értem is dolgoznak.

A harmadik friss forrás, Ferenc pápa kijelentése: „Én Róma püspöke vagyok, de minden ember pápája, apostola Jézus Krisztusnak az Isten Fiának megbízásából”. Ha ő ezt mondja, akkor nekem hamar eszembe jut, hogy én is az apostolok közé kerültem, amikor Isten elkérte az életemet. Nekem tehát minden emberre való tekintettel kell teljesíteni a szolgálatomat.

Azóta merem magamat tartani a lelkiismereti kötelezettséghez, mióta minden emberért imádkozom. Így igyekszem érteni minden imát. A Miatyánkot is többes szám első személyben imádkozzuk. Azt kérjük, hogy adja meg a mindennapi *kenyerünket*, hogy bocsássa meg a *vétkeinket* és ne vigyen *minket* kísértésbe, tehát próbatételre, nem engem, hanem minket. Mi is minden embernek kérjük az emberhez méltó életet. Mindannyian hivatalosak vagyunk az egyszer bekövetkező halálunk után, hogy polgárai legyünk az Isten nekünk szánt országának.

Az első, ami a közösség szempontjából az embert neveli, hogy hogyan imádkozik. A második, hogy mindenki javára végzem a munkámat, ahogy tőlem telik, és viselem Krisztus lelkületével, az emberiség bűnei következményeként az élet terheit. Ez akkor is igaz, ha mindennek eredményét nem tudom felmérni. „Más, aki vet, más, aki arat” (Jn 7,34). Ebbe bele kell nyugodnom. De azt a részt, ami rám esik, azt tőlem telhetően igyekszem legjobban megtenni.

Krisztusi begyakorolt erkölcsi készség, vagyis erény, ha eszembe idézem, miszerint bármit gondolok, mondok, teszek, terhet viselek az emberek javára, azt Jézus Krisztusnak teszem.

Hogyan valósul meg ez a szemlélet az ember életében? Nyilván soha sem tökéletesen, de téve-javítva az életet, kell törekedni a minden embert testvérnek elfogadó példát, Jézus Krisztus követésében. Mindez az emberiség közösségének javát szolgálja, és csak közösségben valósítható meg.

A Biblia karakterisztikus igazságai közé tartozik, hogy Isten látta, hogy nem jó az embernek egyedül lenni. Az embert saját képére és hasonlatosságára teremtette férfinak és nőnek. Csak együtt teljes képe Istennek a tapasztalati világban. Megtette őket az élet társteremtőinek. Ránk bízta az emberiség fennmaradását és a világ meghódítását. Mivel a jó Isten tudta, hogy az ember el fog bukni, eleve a megváltás rendjében indította útjára az emberiség történelmét, amely az egész mindenség történelme is, és ő el tudja vezetni a teljességre.

Végül is fiában, Isten második személyében betestesült az emberi családba. Majd mintát adó (használati utasítás) és megváltó művét befejező küldetését (orvosság) a Szentlélek, a harmadik isteni személy oltalma alatt emberekre, az egyházra (ránk) bízta a világ építését a teljesség felé.

Ügyének az egyházban közösségi alkotmányos formát adott. Még akkor is ezt kell hirdetni, erre kell törekedni, ha az „egy nyáj legyen és egy pásztor” még beláthatatlan messze van. Ez, és az új ég és új föld birodalma már az Ószövetségnek is ígérete volt. De addig is a Krisztust minél hitelesebben követőkkel épül az emberiség jövője.

Aki szereti az elvont megfogalmazást, megtalálja azt is Szent Pálnál Efezusi levelének bevezetésében, mely azzal zárul, hogy Isten, a mi Urunk, Jézus atyja, jóságos tetszése szerint tudtunkra adta akaratának titkát, miszerint elhatározta, hogy az idők végén Krisztusban, mint főben egybefoglal mindent, ami a mennyben és a földön van” (Ef 1,1–10). Ha ezt Pál annak idején leírta, és a Szentlélek jóváhagyta, hogy mi is olvashassuk, azt gondolom, hogy ez az optimizmus nem alaptalan.

De hát vannak rossz emberek. Biztos, de ezek elítélése nincs ránk bízva. A rossz javítása viszont igen. De nem szabad végleges ítéletet mondani az emberekről, mert nem tudunk különbséget tenni az ember cselekedete és maga az ember között. (Ki tudja megmondani, hogy a másik ember helyében én milyen lennék. Ha Sztálin vagy Hitler genetikai örökségével, neveltetésével, történelmi körülményeivel jöttem volna a világra, ki tudja, mit produkáltam volna.) Ezért különbséget teszek a tettek és tevők között. A rossz akkor is rossz, ha én csinálom. Ezért, ha találkozom egy emberi hibával, ne mondjam, ez is egy csirkefogó.

Minden ember a végtelen Isten egyedi képemása. Gondviselése minden embert páratlan úton vezet. Különbségeink ellenére együtt kell emberhez méltó földi életet és mindenki számára örök életet építeni.

Mi valljuk, hogy adottságainkkal Jézus Krisztus követésében teljesíteni igyekszünk a közösségi együttműködés kiteljesedését. Gyakorlatilag ez az egymás elfogadására és együttműködésre való törekvés a keresztény lelkiismeretvizsgálat és ima lényeges témája. Ha igaz úton járok, kérem hozzá Isten áldását, mivel nem megy hibátlanul, hozzátartozik a kiengesztelődés kötelezettsége.

A közösség lehet természetes és mesterséges.

I.

1. A legalapvetőbb közösség az embert emberré nevelő család. Ha ez teljesíti rendeltetését, akkor már megvalósul az élet. Ősi időkben csak ez létezett. Száz-százötven éve még Magyarországon is, a falun az élet alapját adta. (A globalizálódó társadalomban ma egyre nagyobb közösséghez végül is a világpolitikai, világgazdasági, világerkölcsei szinten való alkalmazkodás kényszerít bennünket.) A családot a közösség természet diktálta rendje élteti.

A családban a nemzedékek váltása folyik. A teherbíró nemzedék fogadja az újat és elbúcsúztatja a régit. Ha egy család nem tud berendezkedni arra, hogy a gyerekeit fel kell nevelnie, és a szüleit el kell búcsúztatni, egy lebegő világban él. Ma gyakran találunk olyan családot, amelyik mielőbb meg akar szabadulni a gyermektől, menjen óvodába, iskolába, az öregtől is, ezért viszik őket otthonokba – mert nekik „élniük” kell. De a család így is megmarad annak az emberi közösségnek, amely nélkül a világ szétesik.

A családban van közösségi, erkölcsi felelősségünk (bűn terhe alatt). Ez érvényes elsősorban a hitvesekre. Ők egymásnak adott életüket kiteljesítve lesznek az új élet forrása, az emberhez méltó otthon megteremtői, egyre nagyobb szerepet adva a tőlük induló új nemzedéknek. Meg kell küzdeniük az élet törekenységével és elmúlásával. Ennek alapja a mindent adó szeretet. Ezen belül olyan családi erények szükségesek,

mint az irgalom, szelídség, alázat, türelem (Szent Pálnál olvasható, Kol 3,12). Minderől a családdal kapcsolatban már sokat beszéltem, mások is mondtak nálam jobbakat, és még fogunk hallani róla.

A család egyik feladata tehát, hogy életrevaló embert neveljen. De ezt nem tudja megtenni egyedül. Ezért szükség van az iskolára. Kérdés: hogy alkalmazkodik a gyerek az óvodában, az iskolában a társaihoz. Ha jól nevelték, ez harmonikusan bontakozik ki. Én olyan iskolába jártam, ahol volt olyan osztálytársam, akivel közelebbi, volt, akivel távolabbi kapcsolatom volt, de senkire nem haragudtam, senkit nem gyűlöltem. Az iskola olyan közösség, amelynek az irányítására életet odaadó hivatású pedagógusokra van szükség.

2. A nagyobb természetre épülő közösségek már emberi életirányítással jönnek létre, vagyis ember alkotta szabályokkal. Ilyen közösség minden jó iskola, mely még közel áll a családhoz. Az új nemzedéket készíti fel az életrevalóságra. Itt is érvényesek a szeretet követelményei, de van az iskolának saját szabályzata is, melyhez a közösségnek igazodni kell.

3. Részben természetes közösség az egy nyelvet beszélő emberek, az egy helyen élők, egy munkát végzők kisebb-nagyobb közössége.

Az egyház is közösség. Mint vallás természetes, mint kereszténység, természetfölötti, Jézus Krisztus alapította. Az egyház a mindenható Isten, Jézus Krisztus által adott irányelveket követ. Mi Krisztus követői vagyunk, ezért ennek a követelménynek, ami nem rendkívüli, kell megfelelnünk. (Lehet vitázni arról, mely közösségek minősíthetők Krisztus egyházának. A szavakon való vitatkozás meddő, a mindenkit üdvözítő mennyei Atyánk mosolyog rajta.)

Az Úristen az egyházzal úgy rendelkezett, hogy alkotmányt adott neki. Kiválasztott arra alkalmas embereket, apostolokat, akikre rábízta a többieket. Ezek közül is kiválasztott egyet, hogy megtérve megerősítse testvéreit. Ezért ragaszkodik a pápához az egész katolikus keresztény világ.

Az egyházon belül is léteznek kisebb közösségek. A szerzetesi közösségek végigkísérik az egyház történelmét a remeteközösségtől, a monasztikus rendeken, szerzetes társaságokon át a világi intézményekig. Ezen túl mindig voltak, vannak egyesületek (Actio Catolica), mozgalmak (fokolaré, karizmatikusok, neokatekumenatus, cursillo, házas hétvége), kisebb-nagyobb egyletek. Az ezekben élő emberek annyit érnek az Isten mérlegén, amennyire hasonlítanak Krisztushoz. Ezért nem vagyunk feljogosítva arra, hogy a másképpen keresztény ember fölött ítélkezzünk. Főleg akkor, amikor abba született bele.

II.

A természet adta közösség, mint a család, a nemzet, a vallás közössége és emberek alkotta jogi közösségek, melyek kívülről, emberek által jönnek létre és tarthatók fenn. (Ebben is kell, hogy a világ Isten adta rendje érvényesüljön, de ki lehet egészíteni hozzá igazodó szabályokkal. Ilyen közösség volt hajdan egy falu, majd később a város, ma az állam, sőt államszövetségek (ENSZ).

Annak idején, amikor iskolába jártam, még a szemináriumban is kellett marxizmus-leninizmust tanulni. Abban magyarázták, hogy az állam az uralkodó osztály elnyomó

szerve. Nem igaz, az állam az emberek, mi vagyunk, a magyar állam polgárai. Ameddig ebben az országban élünk, az állam ránk vonatkozó törvényei alól nem vonhatjuk ki magunkat. Kivéve, ha a teremtő Isten természetes törvényével ellenkezik. Akkor nem kötelező az állami törvények elfogadása. Lehet, hogy ezért valahol lefejezik az embert mondjuk a mohamedánok, mert az Űristenhez való ragaszkodásunkat nem tűrik el.

Evilági emberi közösségek egy közösen elfogadott cél érdekében alakulnak. Politikai, társadalmi egyesületek, pártok. Sokat lehetne még beszélni a gazdasági közösségekről, melyek a haszon érdekében jönnek létre. Ha valóban mindenki hasznát szolgálják, akkor Isten áldása kíséri őket. Bár az ősbűn óta hol van ilyen önzetlenség, főleg a mai, bontakozó globalizáció egyszerű ember számára áttekinthetetlen zűrzavarában!

a) Az emberek szándékolta közösségnek szüksége van alaptörvényre (konstitúcióra, szervezeti és működési kartára, statutumra stb.). Az állam, az államszövetség esetében ez az alkotmány. A társaságoknak is van alapító tagság által létrehozott szabályzatai. Ezeknek emberségeseknek kell lenni. Sajnos vannak embertelenek is (mindenekelőtt az államhatalom).

b) A közösségi együttműködésnek szüksége van vezetőre, vezetőségre, mert másképp a közösség nem működik. Országnak, államnak lehet született vezetője (apostoli királyok). Ha rátermett, szerencsés a közösség, ha nem, nehezíti az életet. Az állam fejlődése során kialakultak hamis irányzatok, diktatúrák. Mi is kipróbáltuk... Káplán koromban, 1957-ben történt, márciusban, a nagybőjti lelkigyakorlatok idején, hogy az első nap után megjelent a hatóság, hogy megsértettük a gyülekezési tilalmat. Behívtak a rendőrségre, a rendőrparancsnok kihúzta az asztalfiókot, kivett belőle egy revolvert, majd azt ordította, hogy értsem meg, mindenkifőlött az államhatalom dönt, se Isten, se ember, hanem a hatalom. A világ azonban elmúlik, még a diktatúrák is, és a tirannusok is meghalnak.

Ha a közösség maga választja vezetőit, akkor saját magát dicsérheti a jóért, és szidhatja a rosszért. A demokrácia is szervezett keretek között működik, és rendet teremt, csak egy baja van, hogy az emberek véleményére épül. A szavazás után a többség a vezetés joga. Az azonban szem előtt tartandó: a többség ítélete nem feltétlenül igaz.

Mindenesetre az egyházban is van egy hatalom, a Szentlélek. Az imádságban magát az Istenhez kapcsoló ember bízik benne, hogy a jóra törekvéseit segíti és a hibáit pedig kiigazítja. Urunk imádkozott Péterért és utódaiért, hogy megtérve megerősítsék testvéreiket.

Zárni nem tudom mással az elmondottakat, mint keresztény hitem fényében hirdetve, hogy ha Istenünk az embert boldogulása és üdvössége érdekében közösségi lénynek teremtette, akkor közös sorsunkat és üdvösségünket a „mysterium iniquitatis”, azaz a gonoszság nem teheti tönkre. A jó Isten pedig, aki görbe vonalakkal is tud egyenesen írni, a benne bízó embert sem a földön, sem odaát nem űzi el magától, hanem mint jó szülő, hazavárja és hazasegíti.

Adja a jó Isten, hogy ezt megtapasztaljuk az új esztendőben is, a családunkban, a hazánkban, és a világon.

(A Szent Anna Kolping-házban január 13-án tartott előadás szerkesztett változata)

„JÖVŐNK ÖSSZETARTOZÁSA”

Lelkész–presbiteri konferencia Miskolcon

„...mert van még jövő, és reménységed nem semmisül meg” – ezzel a jelmonddal rendezte meg őszi lelkész–presbiteri konferenciáját a Tiszáninneni Református Egyházkerület a Miskolci Egyetem díszaulájában 2013. október 26-án. A Hevesi Eötvös József Református Oktatási Központ feladatai és kihívásai, illetve a református szakképzés hozadécai mellett az imádság és a munka összefonódásáról esett szó a találkozón.

Az alábbiakban néhány, a konferencián elhangzott előadás szerkesztett, rövidített változatát közöljük.

ÁBRÁM TIBOR

A cselekvő akarat

A megnyitónak és a köszöntőnek az a rendeltetése, hogy valamilyen keretet adjon az alkalomnak. Valamilyen keretet az előadások kibontásához, valamilyen keretet rajzoljon meg a tekintetben, hogy miért is és hogyan vagyunk együtt. A Magyar Református Egyház, és benne a Magyarországi Református Egyház is gyülekezeteiben él, gyülekezeteiben keresi Isten igéiben kijelentett akaratát, és gyülekezeteiben építi Isten országát. A reformáció óta számunkra fontos a társadalom nagyobb közössége felé végzett szolgálat is. A „Sola Scriptura”, az „egyedül a Szentírás” kálvini reformátori elvből következett az, kedves Testvérek, hogy reformátor eleink fontosnak tartották anyanyelven kézbe adni a Szentírást. És fontosnak tartották iskolák indítását, hogy írni, olvasni tanítsák és a Jézus Krisztus-i „tanítván őket” missziói parancsoltnak megfelelően neveljék a fiatalokat. Jó, ha tudjuk, hogy intézmények tekintetében a Magyar Református Egyház az európai protestáns egyházak között messze a legnagyobb arányszámú intézményt tartott fenn a II. világháborúig. 1841 intézményünk volt, azt lehet mondani, hogy ahol református gyülekezet élt és szolgált, ott majdnem mindenhol volt református intézmény. A templom és az iskola természetes módon tartozott össze. Aztán az 1948-as államosítás után minden megváltozott.

A mai konferencia témája három eltérő szempontból megközelített problémafelvetés, amelyet nemcsak lehet, de szükséges is hazavinni, továbbgondolni. S ezek valamilyen összefüggésben vannak a gyülekezet és az iskolák, az intézmények kapcsolatában. Ha szabad, akkor azzal járulnék hozzá ehhez a keretteremtéshez, hogy nagyon röviden felvillantom: hogyan is gondolkodunk mi, tiszáninneniek az intézményeinkről, az iskolákról. A Tiszáninneni Egyházkerület területén, annak négy egyházmegyéjében, az elmúlt hat-nyolc év alatt azt lehet mondani, hogy megháromszorozódott az egy-

házközség fenntartásában és az egyházkerület területén működő intézmények száma. S ma már 22-24 intézményben mintegy 12 ezer a református intézménybe járó fiatalok száma. Jó hat évvel ezelőtt, az egyházkerületi közgyűlés egy olyan stratégiai intézményi fejlesztési tervet fogadott el, amelyben kimondottan odafigyeltünk arra, hogy a szakközépiskolák száma is gyarapodjon.

Úgy kérek áldást erre a mai napra és előadóink gondolataira, hogy közben arra kérem a Testvéreket: vigyük haza azokat a gondolatokat, melyeket az előadók fognak elénk tárni. Gondolkozzunk ezen, és legyen cselekvő akaratunk, szándékunk az elhangzottakkal kapcsolatosan.

EGYÜD LÁSZLÓ

„Iskola a határon”

Iskola a határon. Ha ezt a szókapcsolatot meghalljuk, azon nyomban eszükbe ötlik egy regénynek a címe. Amely regényt valószínűleg sokkal kevesebben olvastak, mint amennyien hallottak róla. Ottlik Géza regénye fiatal fiúkról szól, akik a nyugati határszélen, Kőszeg városában hadapródiskolába járnak. És az ő sorsukon keresztül mutat be egy folyamatot a szerző. Iskola a határon azért, mert az ország nyugati határszélén áll ez az iskola, és iskola a határon azért is, mert a felnőttkor és a gyermekkor határán álló fiataloknak a küzdelmeit, kihívásait és erőlködéseit mutatja be a regény. Én egy olyan intézmény igazgatójaként állok most itt, amely szintén a határon működik. Nem csak abban az értelemben, hogy a gyermekkor és a felnőttkor küszöbén, határán álló fiataloknak a gondozása van reánk bízva. Hanem mert Heves városában működő intézmény, illetve az átányi általános iskola tagintézmény az egyházkerület legdélnyugatibb csücskében helyezkedik el. Egy olyan földrajzi helyzetben, hogy bármelyik irányba indulunk is el, néhány kilométeren belül egy másik kerület fennhatósága alá érünk. A határon működik azért is, mert ezen a területen – a dél-hevesi járás, vagy dél-hevesi kistérség az elnevezés – 17 településből három településen működik református gyülekezet: Tiszanánán, Átányban és Hevesen. Ebben a vonatkozásban mindenféleképpen szórványvidéknek számítunk, és ezen a szórványvidéken mi valóban a reformátusság határán is élünk, hiszen egy katolikus közeg vesz minket körül.

Felvetődik a kérdés, amelyet katolikus testvérek nekem szegtek az iskolánk egyházi működtetésbe adásakor, az átányi és a hevesi református óvoda és általános iskola alapításakor, hogy jó-jó egyházi intézmény, jó-jó, hogy erre szükség van, de miért református intézmény? És azt gondolom, hogy a kerületünk többségében vagy kompakt református közösségeiben is felmerülhet ez a kérdés, hogy vajon szükséges-e, lehet-e, szabad-e, kell-e ilyen közegben nekünk, reformátusoknak iskolákat működtetni? Engedjétek meg, hogy egy kicsit messzebből kezdjem ennek a dolognak a megközelítését, mert hiszem, hogy az iskola nem önmagáért fontos. Az iskola

sokkal többet jelent annál, mint sem hogy ott különböző tantárgyakat tanítunk a fiataloknak. Igen nagy szerencsém van, hiszen érdeklődésem és lehetőségem is lehetővé teszi számomra, hogy évente sok-sok alkalommal látogassak meg határon túli magyar közösségeket. Elsősorban Erdélyben, de a Felvidéken is. Évente előfordul, hogy az ott töltött napok száma több mint egy hónapot tesz ki. És az a tapasztalatom, ami egyébként logikailag is belátható, de személyesen tapasztalva még nagyobb ereje van ennek a dolgnak, hogy jóllehet, mi azonos nemzethez tartozunk, azonos nyelvet beszélünk, azonos kultúrkörhöz tartozónak valljuk magunkat, és mindnyájunk számára Ady Endre, Hunyadi Mátyás, Hunyadi János, Petőfi Sándor ugyanazt jelenti, mégis identitásunkban, a körülmények determináló hatása folytán, nagyon más magyarnak lenni Budapesten vagy Kolozsváron, esetleg Gyulaféheváron vagy a Felvidék, Kárpátalja és a Délvidék sajnos fizikai fenyegetéssel teli területein. A mi reformátusságunk nem azt jelenti, hogy mi egy másfajta felekezeti felfogás szerint éljük a mi mindennapi életünket, a mi vallási életünket. Nem azt jelenti, hogy mi másképp tartjuk meg a szokásainkat. A mi reformátusságunk azt jelenti, hogy mi mások vagyunk. Mások vagyunk, mint a környezetünk. Nota bene, ebben az is benne van, hogy jobbak vagyunk, mint a környezetünk. Ez természetesen nem biztos, hogy igaz. Viszont ha a közösség folyamatosan ezt sugározza a gyermekei és a tagjai felé, akkor én hiszem, hogy ez a jellemben beépülve változásokat generálhat. Ha mi jobbak vagyunk, és jobbaknak tartjuk magunkat, mint a környezetünk, akkor bizony nekünk jobban kell dolgozni, becsületesebbnek kell lenni. Ebből fakadóan én azt hiszem, hogy nagyon sok olyan jellegű kötelességet magára vett ez a maroknyi református közösség, amit ha a statisztikákat böngésszük, talán nem a mi feladatunk lenne. És én tudom, hogy ez a mostani életünk szerint is így van. Az elmúlt 20 évben részese vagyok Heves város közéletének, és arról tudok beszámolni, hogy városunk közéletében, vegyük akár a helyi politikai, akár a műveltségi, kulturális részt, a reformátusság sokkal nagyobb részesedést vállal, mint amennyit a százalékos aránya esetleg lehetővé tenne vagy megkövetelne tőle. Ez természetesen abban is megmutatkozik, hogy adott esetben, a körülményeket és a lehetőségeket figyelembe véve, messze a létszamarányain fölül vállal feladatokat.

Hogy ez szükséges-e, kell-e? Erre kell most nekünk megkeresni a választ. Ahogy az előadásra készültem, a tegnapi nap folyamán tartottuk az iskolában a reformáció napi megemlékezésünket, ünnepségünket. Ennek során a reformáció életéből pillanatképek voltak fölelevenítve, bemutatva. Arra jöttem rá, hogy bizony akár Luther, akár Kálvin, akár a kisebbek, pl. Dávid Ferenc vagy Pécsi Simon Erdélyben, amikor a tételeit, nézeteit megfogalmazták, nem vizsgáltak statisztikákat. Rendelkeztek egy elhívással, tehetséggel, egy gondolattal, ami alapján megtették rájuk mért kötelességüket. És szabad-e, kell-e nekünk intézményeket fenntartani szörványvidékeken? Kedves Testvérek a reformáció idején, amikor az első kálvinhitű vándorprédikátor betette a lábát Átány falujában, 16. század közepét írtuk. A hadak járásától az összes környékbeli falvak népe elmenekült. Átány valamilyen megmagyarázhatatlan oknál fogva maradt. Bebújtak az emberek a nádasokba, elbújtak a zsembékokba, a mocsar-

rakba. Amikor megjelent az első kálvinhitű prédikátor, Isten igéjét magyarul hirdette teremtett megmaradást abban a nehéz időben. És én hiszem, hogyha a jelenkor körülményeit vizsgáljuk, nemigen vagyunk könnyebb helyzetben. Egy olyan világban, amikor minden törekvés arra irányul, hogy jó-jó, megvannak a vallási kötelemek, megvannak az előírások, megvannak a hitéletbeli követelmények, de ez csak maradjon meg szépen a templom falain belül, ebben a helyzetben nekünk kötelességeink vannak. Döbbenetes dolgokat tapasztalunk. A múlt vasárnap istentiszteletre ment, bár valószínűleg régóta így van ez, azt láttam, hogy nyitva vannak – vasárnap! – a boltok. A mi ünnepeink, a mi vasárnapunk nem teljes. Az interneten böngészve azt látom a múlt héten, hogy a norvég evangélikus klérus hozzájárul ahhoz, hogy az azonos neműek házasságot kössenek egyházi keretek között. Vajon olvasta-e ez a klérus Pál apostol Rómabeliekhez írott levelét, amelyet egyébként Ottlik Géza is használt a regényében? A Rómaiakhoz írott levél első részében nagyon világosan és egyértelműen fogalmaz Pál apostol az egyneműek kapcsolatát illetően.

Ebben a világban, amelyben élünk, a krisztusi tanítást magunkévá téve, nem engedhetjük meg magunknak azt a luxust, hogy a mi hitünket és a mi tanításunkat megtartsuk az egyházunk falain belül. A jövő kalapálása folyik az iskolák műhelyében.

Azok a gyermekek, akik a mi iskolánkba járnak, jelentős százalékban, döntő többségben nem református gyermekek. Katolikus, történelmileg katolikus vidékről származnak és a történelmileg szón nagyon fontos hangsúly van. El kell menni a környék katolikus falvainak a miséire vasárnaponként, és meglátjuk, hogy miért fogalmazok úgy, hogy történelmi ez a helyzet. Vagy egy másik mutató: Heves városában döbbenetes méreteket öltött a társadalmi temetéseknek a mértéke! Azt kell mondanom kedves Testvérek, hogy ott dél-Hevesben a mi református intézményünk bármilyen furcsa is, bizony nem a reformátusok zászlaját tartja, hanem a Krisztusnak a zászlaját, amely azonos üzenettel bír mind a katolikus, mind a református fiatalok felé.

Én azt hiszem, hogy egy iskola másféle jelmondatot nem tűzhet a zászlajára, mint amit én minden alkalommal el is mondok, amikor lehetőségem és alkalmam van, mint ami a Zsidókhoz írott levél 7. részének 12. versében olvasható: *„Mert a papság megváltozásával szükségképpen megváltozik a törvény is.”* Jóllehet, a levél írója ezt homlokegyenest más megközelítésben veti papírra, de ha kitágítjuk a törvény és a papság fogalmát, azt kell látnunk, hogy az a világ, ami minket körülvesz – és engem riadalommal tölt el, hogy milyen lesz a holnapunk, milyen lesz a gyermekeinknek a jövője –, azért ilyen, mert a törvény megváltozott körülöttünk. És miért van megváltozóban a törvény? Azért, mert a „papság” megváltozik körülöttünk. Itt a „papság” fogalmát úgy értve, hogy ők a mindenkori hova tartás-, mihez tartás-mutatók, az iránymutatók a társadalomban, a fáklyavivők részt jelentik. Nekünk az iskolában Istentől rendelt kötelességünk, hogy e folyamatban bekövetkező változást lehetőségeinkhez és körülményeinkhez képest lelassítsuk, visszafordítsuk. Mert én hiszem, hogy nekünk nemzetként és európaiként sincs nagyon jövőnk akkor, ha a kultúránkat megalapozó keresztyéni alap gondolatokról, törvényekről lemondunk. Ha az Európai Unió nem kívánja alapdokumentumába bevenni a keresztyéni gondolatokat, amin az egész eu-

rópai kultúra alapszik, nekünk akkor is kötelességünk ezt megtenni keresztyénként, presbiterként és magyarként.

Amikor az átányi református általános iskola ezelőtt 10 évvel megalapításra került, amikor később a Tündérkert Református Óvoda Hevesen megalapításra került, a középiskolánk egyházi fenntartásba került, nem volt a térségben más egyházi intézet. Azóta van két katolikus általános iskola is. Azt hiszem, nem vagyunk vetélytársak.

Egyetlen dolgot szeretnék még elmondani, ami talán magasztosságát és eszmeiségét tekintve nem olyan lényeges. Viszont azért kell elmondanom, mert mindenki a piacról él. Arról tudok beszámolni, hogy ez az iskola körülbelül 900 gyermeket tanít, és mindent összevéve az elmúlt tanév tapasztalata azt mutatja – bár jöllehet, változik a finanszírozási rendszer, és még nem teljesen kristálytiszta minden –, hogy ez az intézmény megáll a saját lábán. Tehát nem fog igényelni plusz pénzt a terület költségvetéséből. Sőt, ha Isten megsegít és reményeink valóra válnak, akkor talán azzal a mezőgazdasági potenciállal, amivel az intézményünk rendelkezik – 220 hektár szántóterület – be tudunk segíteni a későbbiekben más református intézmények élelmiszerellátásába és működésébe is. De ezek még tervek.

Kedves Testvérek, hogy vers nélkül ne menjünk haza, szeretném Kányádi Sándor gondolatait elétek hozni, amely talán minden ízében megalapozza és megmagyarázza azt a helyzetet és azt a késztetést, amiről én itt nektek beszélni próbáltam. Vannak vidékek című verseskötetében írja az Előhang c. versében:

*vannak vidékek gyönyörű
tájak ahol a keserű
számban édessé izesül
vannak vidékek legbelül
szavak sarjadnak rétjein
gyopárként sziklás bércein
szavak kapaszkodnak szavak
véremmel rokon a patak
szívemben csörgedez csobog
télen hogy védjem befagyok*

*páncéлом alatt cincogat
jeget-pengető hangokat
tavaszok nyarak őszeim
maradékaim s őseim
vannak vidékek viselem
akár a bőrt a testemen
meggyötörtén is gyönyörű
tájak ahol a keserű
számban édessé izesül
vannak vidékek legbelül.*

Kányádi Sanyi bácsi olyan ember, akihez mindenesetben lehet hova tartásért folyamodni. Kétsoros versében nagyon gyönyörűen megfogalmazza azt, amit nekünk tennünk kell dél-hevesi térségben is és mindenütt máshol, ahol reformátusként és magyarként élni szeretnénk. Ő azt írja, hogy „aki ért és megértett egy népet megéltet”. Azt gondoljuk Dél-Hevesben, hogy mi értjük, hogy mit kell tennünk. Ezt szeretnénk mindenki mással is megértetni azért, hogy ez a vidék és ez az ország későbbiekben is élhető és lakható legyen.

És végezetül szeretném a szívetekre helyezni azt a két sort, amely az előbb említett Római levélben írva van: nem azon fordul meg a dolog, aki erőlködik vagy törekszik, hanem a könyörülő Istenen. Az Írás is ezt mondja fáraónak: „Azért támasztottalak, hogy megmutassam rajtad hatalmammat, és nevem híre elterjedjen szerte a világon.”

Iskola a gyülekezet határán

Gondolom, mindannyiunk számára – legyünk presbiterek vagy lelkészek – ismerős az a fogalom, hogy kikonfirmál. Azt jelenti, hogy azok az ifjaink, akik végig küzdötték magukat az óvodai és iskolai hitoktatáson, konfirmálnak, megkapják az ajándékaikat, és eltűnnek az egyházból. Úgy tekintik a konfirmációt, mintha a konfirmáció a hitoktatás lezárása lenne, nem pedig a felnőtt egyháztagságnak a kezdete. És bármennyire érdekes lenne arról elmélkedni, hogy mennyire jó gyakorlat, ahogy a gyermekek konfirmálnak, és milyen változtatásokra lenne szükség ezen a téren is az egyházban, témánk szempontjából most az a fontos, hogy miért alakult ki ez a gyakorlat? Mivel a kisebb településeken csak általános iskolák vannak, ha vannak még egyáltalán, aki tovább akar tanulni, annak el kell mennie máshova. Oda, ahol vannak még felsőbb iskolák, legyen az gimnázium vagy szakképző iskola. A közelebbi településeken iskolát választók napi tanulás után haza tudnak érní, be tudnak járni. De aki messzebb levő iskolát választ, az kollégiumban lakik, és csak hétvégeken kerül haza. És arra ez a hétvége kevés, hogy kipihenje magát a gyerek, és ebbe még beleférjen az is, hogy a barátokon és a családon kívül a templomba is eljárjon. Arról nem is beszélve, hogy a kisebb gyerekekre még könnyebb hatni. Hogy az ajándék reményében vagy annak a reményében, hogy most már nem fogják zaklatni az egyházzal meg a templommal, könnyebb rávenni arra, az általános iskolába járó gyermekeket, hogy konfirmáljanak. És bármennyire tudjuk is, hogy nem ez az ideális kor, mégis megkonfirmáljuk mi, lelképászorok ebben az életkorban a gyermekeket. Abban a reményben, hogy ez a konfirmáció egyfajta municiót, egyfajta tartalékot jelent nekik az életre, és legalább azok, akik valamennyire komolyan vették a konfirmációt, előbb-utóbb feltűnnek majd a gyülekezetekben.

De kik maradnak meg a településeken? Nyilván azok, akik diplomát akarnak szerezni, ott tudnak elhelyezkedni, ahol munka van. Például Abaújszántó bármennyire is szeretne, nem valószínű, hogy tudna foglalkoztatni agysebészt. A diplomások elköltöznek, jobb esetben, magyar városokban. De aki legalább egy idegennyelv ismeretével bír, az könnyen elmegy külföldre a jobb munkalehetőség reményében. A szakképző iskolákban viszont megoldható a bejárás az egész képzési idő alatt. Tehát eleve megmarad a szakképző iskolába járó diákoknak a kapcsolata a gyülekezetével. És azoknak, akiknek sikerül később visszakerülni, elhelyezkedni, munkát teremteni és keresni, ők maradnak meg. Mert szakemberre mindenütt szükség van, hogy megjavítsanak, felépítsenek, felújítsanak valamit. Ezt az elvándorlási megmaradási tendenciát ismerte fel a kerületünk, amikor átvett három szakképző iskolát. Az egyik átvett iskola a sárospataki Vay Miklós Református Szakképző Iskola és Diákotthon. A sárospataki intézményesített szakoktatás százéves hagyományára épül. Egyházi iskolaként a második évet kezdte szeptemberben. 12 szakmában több mint 500 diák tanul az iskolában. Javarészüket a Bodroghöz és a Hegyköz településeiről

jár be, ami gyakran 2-3 óra utazást, hajnali indulást, késő esti hazaérkezést jelent. Ezért jelent nagy segítséget, hogy szeptembertől már van kollégiumunk is, amely 56 diák számára tud férőhelyet biztosítani. A százéves szakoktatás jegyében kapott pár napja kitüntetést iskolánk a színvonalas szakoktatásért az Emberi Erőforrások Minisztériumától. Mert vannak sikerek. Például szakmai versenyeken többször hoznak el diákjaink előkelő díjakat. De megemlíthetjük a sportban elért helyezéseket, a továbbtanulás sikereit, amelyekre joggal büszkéek a tanárok is. Számunkra, hitoktatók számára, az a siker, ha pozitív irányba történő fejlődést látunk. Például annál a diáknál, aki tavaly szeptemberben az első találkozásunkkor közölte velünk, hogy reméli nem az Istenről fogunk beszélni mi is, tulajdonképpen arról az Istenről, aki az ő hite szerint nincs is. És jó volt látni, hogy ez a diák évvégére eljutott oda, hogy érdekelni kezdte ez az Isten. És Bibliát kért, hogy olvassassa. Siker, hogy a diákjaink megállják helyüket a munkavégzésben. Legyen szó szakmai tevékenységről, amelyet nemcsak gyakorlatokon, hanem az iskola, a kollégium vagy a templom épüléséért, szépüléséért is végeznek. De épp úgy helytállnak önkéntes munkákban is, jótékony-sági-, szeretetszolgálatban, amit egyházaknak, rászoruló családoknak, egyedülálló idős embereknek segítőszándékkal végeznek. El kell mondanom, hogy amikor megkaptam a felkérést erre az előadásra, az a szó jutott eszembe, hogy határeset. Határeset az iskolánk, hiszen jellemzi a jó és a rossz. Van előnye és van hátránya. Ott mozog a lehetőségek és a lehetetlenségek határán. Határeset földrajzilag szó szoros értelmében véve, hiszen a szlovák határtól 15 km-re van, míg az ország fővárosától 250-re. Határeset az iskolánk a közlekedésben is, hiszen Sárospatakra olykor úttalan utakon, kátyús utakon lehet eljutni. Határeset az iskolánk iskolaügyleg is. Hiszen a szakképzés kapcsán csak válságról hallunk. Társadalmi jelentősége a szakképzésnek nem tükrözi a jelentőségét. Sokan anélkül formálnak véleményt az iskoláról, hogy tudnák, valójában milyen munka folyik egy-egy szakképző iskolában. Mert ma Magyarországon a szakképzésnek nincs rangja, nincs méltósága, annak ellenére, hogy mennyire fontos képzés. Határeset az iskolánk abban is, hogy körzeti iskolaként nem válogathatja meg a legeslegjobb diákokat, mert kénytelen minden jelentkezőt fölvenni, aki ahhoz a körzethez tartozik. Ez a határ egyik oldala. A másik oldala viszont az, hogy egy utolsó védőháló egy jelentős réteg számára, akiknek éppen ez az iskola teszi lehetővé, hogy a társadalom hasznos tagjaivá válhassanak. Határeset abból a szempontból is, hogy az országos tendenciáknak megfelelően itt magasabb a hátrányos helyzetű diákoknak aránya, mint a gimnáziumokban. Az eltérő szociokulturális háttérből, a különböző körülményekből fakadó kihívásokra az iskolának, az ott dolgozó pedagógusoknak naponként reagálnia kell. De határeset az iskolánk képességek szempontjából is. Mert nagy különbségek vannak diák és diák között. Határeset az is, hogy hatalmas nyomás van a szakképzőkön. Ahogyan az iskola egyik pedagógusa fogalmazta: azt várják az iskolától, hogy valamennyi társadalmi probléma egyidejű megjelenésére azonnal megoldást kínáljon, holott a problémák egyikét sem sikerül kezelni társadalmi szinten. Közben egyszerre kell magas szintű szakmai képzést biztosítani és oktatási, nevelési helyzet megteremtéséért naponta megkü-

deni. Határeset abban is az iskola, hogy nemrégiben átvett iskola még nem igazán egyházi, de már nem igazán állami. Csak dicsérettel tudom illetni az iskolavezetés és a tanári kar példamutató hozzáállását, amit tapasztalunk. Egyház és iskola közös munkájában mi igyekszünk nem kényszer, hanem segítség és lehetőség lenni akár ünnepi műsorok szervezésében, akár az ifjúságvédelemben, akár a nevelésben. Hátár az iskolánk a gyülekezetekkel kapcsolatosan is. Sokan jönnek gyülekezetből, de kevesen tartanak kapcsolatot azzal a gyülekezettel, ahonnan érkeztek. Vagyis ezek a gyerekek is többségében kikonfirmáltak a gyülekezeteikből. Ráadásul alig vannak otthon, és amikor otthon vannak, a számukra is pont úgy, mint mások számára, nem az egyház a legfontosabb. Határeset az iskola a település, a sárospataki gyülekezet határán. Befogad ugyan a sárospataki gyülekezet is, alkalmakra. Hiszen ott van egy olyan templom, amibe beférünk. De hétvégén, amikor a gyülekezeti élet egyik fontos alkalma zajlik, csak a sárospataki diákok vannak ott. Nem válhat igazi otthonává ennek az iskolának ez a gyülekezet.

Ha most más állna itt, kezdenék azon gondolkodni és föltenném magamnak a kérdést: miért fontos ez a számomra? Hadd kérdezzem meg most erről a Testvéreket, és hadd hívjam ezzel közös gondolkodásra, hogy mire jó a református szakképzés? Egyetérthetünk abban azt hiszem, hogy szükség van tisztességes szakmunkásokra. Nem kell a külföldöt követnünk abban, hogy a hazai emberek sok nyugati országban nem végeznek munkát, hanem erre a célra hívnak vendégmunkásokat, akik elvégzik helyettük a szak- és a betanított munkát. Nekünk erre a hozzáállásra nincs szükségünk. Mert vannak szakképző iskoláink, van jó szakképzésünk és keresztyén gyermekből lett szakmunkás a jövődő egyik záloga lehet. Egyrészt azért, mert szakmát tanul, és a szakma életet és megmaradást jelenthet. Református szakképzés igyekszik biztosítani azt a biblikus szemléletet, tisztességet, ami által megbízhatóvá válik egy szakmunkás. Ami keresetté teszi ebben a tisztességtelen világban, amelyben az embert átverik, és amelyben a munkának nincs értéke, és ezért nincs minősége. Az élethez a rendet, az utat, az örökkévaló távlatát az iskolában fölhangzó Ige tudja adni ezeknek az ifjaknak. Érték a keresztyén tisztességes szakmunkás. Hiszen ők maradnak meg az elnéptelenedő vagy a gyorsulva fogyó településeken. S miért beszélünk erről? Miért lehet fontos a szakképzés a gyülekezetek és a presbiterek számára? Azért, mert lehetőség. Mégpedig missziói lehetőség.

A református gyülekezet, amely önmagáértelve zsugorodik, a missziói parancsot követve áldással növekszik. A szakképzés nemcsak úgy általában az egyház feladata, az konkrétan az egyes gyülekezeteknek is feladata. Vajon ifjaink számára vonzóvá tudja-e tenni a gyülekezet a hitét annyira, hogy megérthessék: a hit és a keresztyén szemlélet nem gúzsba köt, hanem szabaddá tesz az Isten szolgálatára. Tudunk-e gyülekezetként példát mutatni arra, hogy hogyan lehet református emberként, gyülekezeti tagként, presbiterként, gondnokként élni? Tudjuk-e gyülekezetként segíteni a gyülekezetből szakképzésben továbbtanuló diákjainkat? Tudja-e a gyülekezet kapcsolattartással, odafigyeléssel vagy akár ösztöndíjjal elősegíteni a gyülekezet szakmát tanuló diákjainak megmaradását és/vagy visszatérését a gyülekezetbe? De

kérdés az is, hogy az iskolák tudják-e segíteni a diákokért végzendő misszióban a gyülekezeteket? Érzik-e a gyülekezetek az iskolák részéről, hogy nincsenek egyedül a példaadással, a felelősségvállalással, amely a diákoknak segít megmaradni vagy visszatalálni abba a gyülekezetbe, ahonnan származott? Tapasztalható-e a gyülekezeteknek a református szakképző iskolák részéről az együttműködési, együttgondolkodási szándék?

Sajnos vagy hál' Istennek egy gyülekezet sem menekülhet a társadalmi problémáktól. Átalakuló világunkban meg kell keresni és meg kell találni minden gyülekezetnek azt a létformát, amely segít a megmaradásban, és segít a fejlődésben. Ezek a szakképzésben résztvevő gyermekek és fiatalok határon vannak, az iskola és a gyülekezet határán. Belőlük lesz a jövő gyülekezete. De csak akkor lehetnek, csak akkor lesznek a jövőendő egyház tagjai, ha együtt munkálkodunk értük. Ha közösen szeretjük és elfogadjuk őket. Mai konferenciánk mottója, vagyis bibliai vezérigéje jövőre szóló ígéretet hordoz, mert van még jövő, és reménység nem szégyenül, nem semmisül meg. Erősítsen meg bennünket ez a reménység a jövő gyülekezeti tagjaiért folytatott munkánkban, gyülekezetként és iskolaként egyaránt.

SOHAJDA LEVENTE

Imádkozva és dolgozva

Annak, hogy én most itt állhatok, egy levélváltás van a háttérben. Püspök úrral egyszer arról email-eztünk, hogy mi a mi dolgunk vagy mit tehetünk a jövődőt illetően, a jövőkép kapcsán. És akkor én egy nagyon rövid mondatban válaszoltam: hát van nekünk egy jó stratégiánk, néhány évszázados: imádkozni kell és dolgozni. Azt kell kitalálni, hogy ki az, aki ezt csinálni akarja! Azt gondolom, hogy akik ma eljöttek ide előadóként, meghívottakként, presbiterekként és gyülekezeti tagokként, mi mindnyájan, mind a kettőt szeretnénk tenni. A magunk helyén és a magunk módján. Én azt szeretném ebben az előadásban megmutatni, hogy ezt mi hogyan értjük Göncruszán, Vilmányban és Hejcéen, ahol egy gyülekezeti körzetként éljük a mi magunk református keresztyén mindennapjait.

Mi a mi reményünk? Ezt magamnak nagyon sokszor feltettem 2004 folyamán, amikor odakerültünk a feleségemmel Göncruszkára lelkészházaspárként, ahol a lakosság 10%-a mindössze református, és 67-en vagyunk felnőttek. Tragikusak a számok az elmúlt 10 évből. De nem kell nekünk statisztika, mert elég, ha bemegyünk vasárnap a templomba, és azt látjuk, hogy több az üres pad, mint ami foglalt. Nem kell statisztika, mert sokszor nem is az a kérdés, hogy a 10 évvel ezelőtt konfirmáltak közül hányan járnak templomba, hanem az, hogy hányan tudtak ott maradni a faluban? Mert fogyunk, migráció van, elmegy a képzett munkaerő, a diplomások, a szakképzettek, a szakmunkások. És ki az, aki, marad? Egy demográfiai bomba ketyeg, Tiszáninnen a roma lakosság aránya az évről évre nő. És az a folyamat az

elmúlt öt évben megdöbbenően felgyorsult. Mi megéltük azt, pont a tavalyi éven, hogy egy hónap alatt két presbiter-család mondta, hogy nem megy tovább. Nincs miből megélni, el kell indulni Budapest felé. És sok ilyen esetre kell még felkészülnünk. Mi a mi reményünk? Azt biztosan tudom, hogy az itt megjelent presbiterekre nagy szükség van a munkában!

1990-ben, amikor elindult egy teljesen új világ, azt gondoltuk, hogy valóban egyenlőség van. Azóta kiderült, dehogyan volt egyenlőség. Az egyház óriási hátránnyal indult, és nem azért, mert elvették a földjeinket, az iskoláinkat meg mindent, és nem kaptuk vissza. Nem ez volt a nagy hátrány, hanem az, amit mi belül veszítettünk el. Azt az örökséget, hogy mi reformátusokként évszázadokon keresztül, gazdálkodó keresztyének voltunk. Önrendelkező egyház voltunk. Akik nem a máséból éltek, hanem a sajátunkból. Most viszont azt vettük észre, hogy ebben a nagyon egyenlő, nagyon szabad világban nem tudunk szabadon mozogni. Nem tudunk gazdálkodni, mert ahogy szokták mondani, a pénzköltés nem gazdálkodás. A pénzköltés az, amit mondjuk egy önkormányzat csinál: kapja, majd továbbadja. A gazdálkodás valami egészen más. Azzal is szembesültünk mind a mai napig, politikai környezetétől függetlenül, hogy ez a pálya, amin nekünk játszanunk kell, folyamatosan változik. Mi lehet hát a mi stratégiánk? Az, hogy az egyház az élő gyülekezetben él. Az lehet a stratégiánk, hogy ahol emberek tudnak együtt imádkozni, ott az imádságaik alapján tudnak együtt dolgozni is. Aztán azért, amit tettek, hálát tudnak adni – megint csak együtt – az Istennek. S ahol így történnek a dolgok, ott az Isten csodája működik. Amiért különösen hálás vagyok, akár Göncruszán, akár Vilmányban, akár Hejcéen, az nem a lelkipásztori szolgálatom csupán, hanem sokkal inkább az, hogy szemlélhetem: Isten jelen van és működik közöttünk. Az Isten Lelke meg tud szólítani, véghez tud vinni, kaput tud nyitni, és a nyomorúságaink, a küzdelmeink, az elfogyásunk között is reménységet támaszt. Rá kell döbbernünk, hogy nem az az igazán fontos, hogy mi hogyan látjuk a helyzetet, hanem az, hogy Isten hogyan lát bennünket! Ő a mai napig reménységgel lát bennünket, lehetőséget lát bennünk. Ezért küldte el az egyszülött Fiát, ezért jön hozzánk Krisztus ma is, és szólít meg, hogy „kövess engem”. És elhiszi rólunk, bármilyen megdöbbenő, hogy mi erre alkalmasak leszünk, és hogy ebből lesz valami. Abaúj legeldugottabb, legkisebb, leginkább a mélyszegénység által sújtott falujában is Isten Fia elhiszi rólunk, hogy abból lesz valami!

Részt szoktam venni, most már nagyon ritkán, mert sajnálom rá az időt, mélyszegénységi konferenciákon. És az egyik úgymond világi előadó a fejemhez vágta, hogy könnyű neked, mert neked van Bibliád! Mert hogy ők annyiféle tézissel állnak elő, hogy most hogyan kéne segíteni, meg hogy mit lehetne csinálni... Ez a bizonytalanságukat mutatja. Nekünk Isten mindent elmondott, amit tudnunk kell, és aki kíváncsi rá, annak a szívére helyezi minden reggel a napi Igében az Ő Lelkének a megszólalását. Mi neked a dolgod ma? Mit kell bevinned a saját életedbe? Mert a mi reménységünk nem a jövő, mert a jövő az eljön, ha akarjuk, ha nem. A mi reménységünk az Eljövendő, mert egy eljövendő Urat várunk. Akire nagy reménységgel lehet számítani, hogy Ő megérkezik. És minden egyes dolgunkban, amit megéltünk

mi ebben a három gyülekezetben, azt gondolom, hogy ez van a középpontban! Amikor összejövünk egy istentiszteletre, számomra az is fontos, hogy mi történik előtte meg utána. Van-e két ember, meg három, aki az Igéről beszélget, ami őt úgy megérintett, hogy továbbviszi. Mikor megkapom ezeket a visszajelzéseket, akkor erősödöm meg – nemcsak abban, hogy van értelme, hiszen az Igét hirdetni mindig van értelme, ha hallja valaki, ha nem – hanem abban is, hogy mi együtt vagyunk az úton. És ez nem természetes, mert mi is ki vagyunk annak téve a saját gyülekezetünkben is – és ezt a magam példája is igazolja –, hogy az Igén kívül annyi minden fontossá válik. És elhitesi velünk a világunk, hogy a cél szentesíti az eszközt, és minden mindegy, csak egy szentnek vélt dolog sikerüljön. És közben csodálkozunk, hogy tönkremegy a gyülekezet. (Én a Bibliában sehol nem olvasok olyat, hogy a cél szentesíti az eszközt!) Ahol minden mindegy, ott lemaradás van, süllyedés és tragédiák vannak. Ha neked mindegy, hogy mit viszel be magaddal egy presbiteri gyűlésre a szívedben, ha mindegy, hogy hogyan szólítottad meg a másikat, te viszed a magad indulatát, meg megbántottságát, ha mindegy, hogy én mit beszélek a szószéken, akkor hol vagyunk?! Akkor mi a mi reménységünk? Én nem arról akarok beszélni, hogy mi van a nagy egyházban vagy az országban. Hanem hogy mi van a saját életünkben, a családjunkban. Hol van az az erő, az a megindulás, hol van az, amikor az imádság után oda kell állni, és meg kell fogni a munka végét?. Mert hogy ránk terhelődik egy nagy társadalmi elvárás, hogy az egyháznak mindent tudnia kell megoldani. Legyen az iskola, öregotthon, nem tudom mi, támogatószolgálat. Mindent tudnunk kell nekünk megoldani! És mi valamilyen szinten megpróbálunk megfelelni ennek a képnek, hogy igen, mi megoldjuk és tudjuk, de hol van ebből a gyülekezet?! Hát azért Testvérek, itt református iskola gyülekezet nélkül, imádkozó közösségi háttér nélkül nem tud működni!

Lehet szerezni pályázat útján mindenféle pénzt, az a lényeg, hogy amit építünk, az drága legyen meg nagy. Csakhogy be kellene ülni egy nagy buszba, és elmenni Svájcba, és Zwingli városában megnézni azokat az óriási gyülekezeti házakat, amiknek 25 emeletes tornyuk van, és most nem tudják ezeket eladni. Mert szabadulnának meg tőlük, mivel közben kitalálta a város, hogy ingatlanadót vetnek ki, és nem tudják kifizetni a hatalmas adót a gyülekezetek. De eladni sem tudják az épületet. A mi építéseinknek mi a háttere? A munka és az imádság?! És ha már a svájciaknál vagyunk: egy ottani presbiternek a pajtájánál fényképeztem azt az írást, hogy „Isten a magnak ajándékoz növekedést, nem a kenyérnek”. Pedig ez egy nagy magyar álom, hogy a kenyérünk nőjön. Minél nagyobb legyen a kenyér, és tudjuk szeletelni, mindenkinek minél nagyobb darab jusson belőle. Isten a magnak ad növekedést! A magot meg odaadta nekünk, hogy vessük! Ránk bízta, ennyire nagyra tart, nagyra becsül bennünket a mi Urunk.

Én kiváltságosnak tartom magam, és hálás vagyok Istennek, hogy olyan emberek közé vetett, akik tudták, hogy mindeneke előtt fölfelé kell tekinteni. Még mielőtt bármit csinálnánk, fel kell nézni arra az Úrra, aki a megbízást adja, hogy nehogy véletlenül elrontsuk, és másba kapaszkodjunk, mint amibe kellene. Aztán kellene

olyan emberek is mellénk, akik nem azt mondják, hogy ugyan hagyj már, nem kell azt nekünk csinálni, csinálják a katolikus testvérek vagy csinálja az önkormányzat vagy aki akarja, de ne mi. Kellenek azok az emberek, és legyetek ilyen emberek, akik azt mondják, hogy igen, kapaszkodjunk össze mi! És a gondolatainkkal, a szánkkal, a hozzáállásunkkal támogassuk egymást. És a reménység szüljön további reménységet bennünk. És kell a derű. Mennyivel másabb derűvel egy presbiteri ülés, vagy akár egy istentisztelet is. Mert nem gyászolni megyünk, hanem az Isten örömnepét üljük.

Ettől függetlenül, a nagy reménységgel, nagy derűvel és minden egyéb mással még nem fognak megoldódni a gondjaink. Tehát azok megmaradnak. Amikor 2006-ban szerettük volna a templomot felújítani, összespóroltunk egy kis pénzt, amiről aztán kiderült, hogy a tervezői költségre sem elég. És akkor felvetődött: mi legyen? Hát várjunk? A presbitériumom hála Istennek nem ilyen, azt mondták, hogy ha ennyi pénz van, akkor bérelünk egy állványt. Meghatároztuk azt a két hetet, amelyik mindenkinek megfelelő, amikor mindenki rá tud érní, és belefogtunk. 14 nap alatt felállványoztuk a templomot, szakaszonként kívül-belül felújítottuk. (Aztán Hejcéen nyertünk pályázatot, ott abból volt templomfelújítás.) Ha együtt a gyülekezet, összekapaszkodva, együtt imádkozva és dolgozva valamit létrehoz, megteremt, az olyan lendületet ad a közösségnek, ami után egy rutinos lelkipásztor is csak lohol és kapkodja a levegőt. Mert az egész történetünk Göncruszán ebből fakad, hogy összekapaszkodtunk a temploméért. Nekem a dédnagyapámról van emlékem Láca-csékéről, aki ott gondnok volt. Nagyon mélyen elszégyellte volna magát finoman fogalmazva, ha a 10. faluból kellett volna náluk hívni egy mestert, hogy kimeszelje a templomot. Azért néhány generációval ezelőtt ez nem volt kérdés. Amikor megújult a templom, akkor rájöttünk egy nagy dologra: hogy mindenhez értünk, mint Mekkelek. Mindent meg tudunk csinálni. Ez egy ilyen nagyon optimista hozzáállás, de ki lehet próbálni, és ez ajánlom a Testvéreknek, hogy próbálkozzunk olyan dolgokkal, amit nem is gondoltunk volna. Azért ne operációval kezdjük. A templomfelújítást követően évről évre mindig belefogtunk valamibe. Így alapítottunk méhészetet a gyülekezetnek, aztán a rákövetkező éven így lett mézüzemünk, amiben mindenki részt vesz. Tehát nincs olyan, hogy ez a fiatalok ügye, ez meg az időseké. Vannak bibliakörök, és minden egyes bibliakörhöz csatlakozik, társul egy tevékenység, amit együtt kell végeznünk ahhoz, hogy együtt járjunk az Isten útján. És ezek a dolgok nem indultak volna el, ha mi nem tapasztaljuk meg a templom kapcsán, hogy ezt lehet. Egy 67 lelkes gyülekezetben ez egy lehetőség, és nem kell erről lemondanunk. Meg kell engedni Istennek – én nem fogok meggyőzni senkit, otthon sem tudok –, hogy Ő meggyőzőn bennünket. Ez nekünk 10 éves tapasztalatunk. Küzdöttünk azzal, hogy hogyan lehet a konfirmandusokat bevonni. S kiderült, hogy ezek a gyerekek velünk dolgoznak. Ha be vannak vonva a gyülekezetbe, és 10 éves meg 8 éves koruktól ott vannak, és minden munkába részt vesznek, akkor ők bent maradnak a gyülekezetbe. Akkor nekik ez lesz a természetes református életforma, hogy együtt vagyunk, nem csak vasárnap, nem csak az ifi körben. És így indultunk neki, amikor

lehetőséget kaptunk arra, hogy alapítsunk egy általános iskolát, hogy szeretnénk valami olyat tenni, ami felnő oda, ami évszázadokon keresztül természetes volt. Ugye a göncruszkai gyülekezetnek addig, amíg el nem vette a magyar állam, volt iskolája. Jelen pillanatban most 70%-ot az állam fizet, 30%-ot fizet a gyülekezet az iskola-fenntartásba, és szeretnénk oda elérni – az én reménységem szerint 10 éven belül –, hogy 100%-ban mi tartsuk fenn az iskolát. És az állami forrásainkat innovációra tudjuk fordítani. Mert, az az önrendelkezés, hogy mi van ebben az iskolában, hogy mire neveljük a saját gyermekeinket, hogy milyen irányba visszük őket szellemileg, lelkileg, mentálisan, hát az óriási felelősség. Amit végzünk, amit létrehozunk, azon rajta van a kéznyomunk. Ez mind olyan, amit a presbiterek alkottak. Hozzátok hasonló presbiterek. S ezek a kéznyomok az Istenre mutatnak

Azt gondolom, hogy számomra nem maradt más nagy feladat lelkészként, mint az igei támasztás. Itt vannak olyanok, akik jól tudják, hogy mennyire erőltettem: menjünk el gyülekezetként Berekfürdőre. Nem csak azért, hogy egy jót fürödjünk, hanem hogy megéljük azt, hogy együtt dolgozunk, együtt imádkozunk és együtt tudunk ünnepelni. Együtt tudunk lenni. Úgy, mint egy szeretet-közösségbe vont ember. Egy idő után, hogyha az ember rálép erre az útra, azt veszi észre, hogy már nem kell kitalálni semmit. Nem azért, mert van elég, hanem mert az élet, az élő gyülekezet kitalálja önmagát. És olyan utakat és feladatokat, felelősséget kapunk, amiben helyt kell állni, amit nem magunk keresünk, hanem amik maguk keresnek meg minket. És ma már azt mondhatom, hogy a mézeink, amiket 45 önkéntessel termelünk, ebben van 84 éves ember is, van 6 éves kislány, ott vannak Londonban, Írországbán, az Egyesült Államokban, Kuvaitban számtalan helyen. Viszik azt a nyomot, azt az üzenetet, hogy mi Isten dicsőségére szeretnénk élni. Mert valamit megélünk. Testvérek, mindnyájan valamit átélünk azzal, ahogyan élünk, ahogy átadjuk a következő generációnak. Én nagyon bízom benne, hogy mindenki a maga helyén tudja azt, hogy „Isten üzenete vagyok, rajtam keresztül szeretne az Úr üzenni egy fiatalabb generációnak”, hogy aztán ők is felfedezzék: az Isten kezében ők is jelként vannak ideadvá.

Nekünk megadatott az, hogy tudjuk: az ember a legszentebb dolgot is el tudja rontani. Ezért kellett annak idején a reformáció. El tudjuk rontani a gyülekezetet is, az egyházat, a személyes életünket, mindent. De az asztal, amely bennünket hív, mindig arról szól, hogy bármit rontunk el, az Isten az Ó Fiában újat akar, és újat tud kezdeni mindnyájunkban!

SÜVEGES GERGŐ

Új év, új élet, fordulópontjaink

Bemutakozással kezdem. Budapesten születtem, '76-os évjárat vagyok, és a család két irányból származik. Anyai ágon Makóról valók vagyunk, apai ágról pedig Tokaj-Hegyaljáról, Mádon született édesapám. Így aztán a makói hagyma és a tokaji bor összetalálkozott a mi családjunkban. De mikor megismerkedtek, már édesapám is Budapesten élt, ott születtem én, és 6 és fél évvel utánam az öcsém. Az ELTE-re jártam magyar szakra, magyar, mint idegen nyelv szakra, ami azt jelenti, hogy külföldieknek taníthatok magyar nyelvet.

Viszonylag hamar elszippantott a Duna Televízió, egy évfolyamtársam hívására keveredtem a közelébe, és 1998-ban ott kezdtem dolgozni, a vallási szerkesztőségben. Volt egy katolikus híradó kéthetente, és egy ifjúsági magazinműsor, amit vezettünk. 2000 végén nem hosszabbították meg a szerződésemet, de akkor épp pályázatot hirdetett a Magyar Televízió, képernyős arcokat keresnek, az volt a szlogen, hogy kellene a férfiak. Beadtam az önéletrajzomat, és néhány rosta után felvettek. Azóta, 2001. május 6-a, reggel 6 óra óta dolgozom a Magyar Televízióban, amit most már – minthogy a közmédia mind egy kupacban van, az MTV, a Duna Tv, a rádió – nem így hívnak. Pillanatnyilag nekem a Duna Tv-ben és a Kossuth Rádióban van feladatom.

2000-ben volt az esküvőnk. Margit a feleségem, aki gyógypedagógus, és négyen vannak a betyárok. Margit az elmúlt 10 évet otthon töltötte, merthogy 2003-ban született meg az első gyermekünk, a pillanatnyilag utolsó 2008-ban, ezért a szakmájából tíz évet kiesett. Nagyon szereti amit tanult, vágyott rá, hogy ismét ezzel foglalkozhasson. Részképesség-zavaros, látássérült gyerekekkel foglalkozott és értelmi akadályozottakkal. Menetközben még elvégezte a logopédiát, és mindig azt mondja, ha egyszer oktatási miniszter lesz, meg fogja tiltani, hogy a nők 30 éves koruk előtt bármit tanuljanak, mert milyen fájdalom lemondani arról, amit csinálni szeret. Persze a család remek, a gyerekek fantasztikusak, de mégis, otthagyni, amit tanult, amihez tehetsége van, komoly dilemmát okoz.

Borka a legidősebb gyermekünk, ő most ötödik osztályba jár és kamaszodik, el tudják képzelni. Jelenits István mondta, hogy a kamaszokat 12 éves korukban el kell ásní és 20 éves korban előásni, mert ami a kettő között történik, az elviselhetetlen. Ennek mi még csak az előszelét érezzük. Nagyon jófej lány egyébként, és jókat küzdünk egymással. Az ezüstérmes Marci, aki most harmadik osztályos. Ő most olvas és sakkozik, ez ami most érdekli. A nyáron összeszámoltam, négyezer oldalt olvasott el. Elővette

Süveges Gergő

a Gyűrűk urát, aztán a Nagy indián könyvet és Winnettout, nem győzzük talicskával szállítani az olvasnivalókat. Aztán Annamari következik, ő elsőosztályos. A negyedik betyár Andris, neki, mint negyedeknek a túlélésért kell küzdenie, hogy ő is kapjon elegendő időt és figyelmet, és ezért mindent meg is tesz. Ennyit bevezetésként.

Ha már január 4-én találkozunk, amikor épphogy átléptünk az újév küszöbén, beszéljünk arról, hogy mire számíthatunk ebben az új évben. Azt látom, hogy ilyenkor mindenki megszállottan fogadalmakat tesz. Egy barátom azt mondta, hogy szerinte egy ember 40 éves kora után már nem tud változni. Ami addig kialakult, szokások, rigolyák megmaradnak. Szerintem ez nem igaz. Lehet, és talán érdemes is változni. Ennek a változásnak néhány mozzanatát szeretném ma körüljárni.

Két festményt hoztam. Mindkettő ugyanazt az eseményt ábrázolja, egészen másképpen. Mindkettő a változásról szól. Egy Caravaggio képen, nagyjából az 1600-as évekből származik, Szent Pált látjuk, ahogy leesett a lóról a damaszkuszi úton. Az ember néha azt gondolja, hogy a nyeregben van, szó szerint és átvitt értelemben is, és egyszer csak a földön találja magát. Itt fáj, ott fáj, lóról leesni megrázó élmény, és a változásnak lehet ez egy formája. Történik velünk valami. Ha konkrétan nem is, de átvitt értelemben mindannyian estünk már le lóról. Ejtettek már át bennünket, rúgtak már ki bennünket, hazudtak nekünk, becsaptak már bennünket. Mindannyian voltunk olyan helyzetben, hogy azt hittük, fenn ülünk a nyeregben, végignézzük a tájon, jól érezzük magunkat, és legalábbis a saját életünk kantárszárát szilárdan fogjuk a kezünkben, és aztán egyik pillanatról a másikra valami történik, és a földön találjuk magunkat.

Ezen lehet keseregni, össze lehet benne törni, roppanni, de újra is lehet kezdeni. Minden krízis, minden tragikus esemény útja lehet annak is, hogy valamit másképpen folytatok, mint ahogy eddig csináltam. Valamit tanulok belőle, és valahogy egy másik úton indulok el.

A másik kép az idősebb Brueghelnek a képe, nagyjából ugyanebből a korból, 1567-ből. Ugyancsak Szent Pál megtérését ábrázolja, de kicsoda különbség. Hol van itt Szent Pál? A változás történhet úgy is, hogy a körülöttem lévőek semmit sem vesznek észre. Talán még én sem tudom, hogy történik velem valami. Bemegyek a tömegbe, majd valahogy kijövök, és a két pont között valami történik. A többiek nem tudják, és talán én is csak akkor veszem észre, amikor kijöttem, hogy mintha már nem lennék ugyanaz az ember, mint aki bement.

A változásnak lehet ez is egy útja, és nem állítom, hogy egyik vagy másik jobb. Mind a kettő változás, csak más. Függetlenül attól, hogy velem történik a változás, passzív elszenvédője vagyok ennek, vagy nagyon is aktív részese, és én akarok egyik pillanatról a másikra más lenni, vagy valamilyen módon megváltozni. Az biztos, hogy ahhoz, hogy felkeljek a földről, netán visszaüljek a lóra (vajon ugyanarra a lóra akarok-e visszaülni, vagy inkább egy másik lóra, vagy más hátasállatot választok, vagy másféle járművet?), azaz ugyanazt a látszólagos királyságot akarom visszaszerezni, ami egyszer már az enyém volt, vagy valami más utakat keresek, ez rajtam múlik. De az biztos, hogy nagyon kemény döntéseket kell meghoznom ahhoz, hogy fel tudjak állni és tovább tudjak indulni. Lehet, hogy egy-egy ilyen döntésnek jó alkalma a december 31-ről január 1-re virradó éjszaka.

Erről a döntésről szól az a vers, amit hoztam. Tandori Dezső versének címe furcsamód az, hogy A damaszkuszi út, és úgy szól, hogy „Most, amikor ugyanúgy, mint mindig, legfőbb ideje, hogy”. Ennyi. Mit mond ez a vers? A vers nem matematika-példa, nem csak egy, hanem sokféle megoldása van. Változni kell, most, nem kell hozzá talán szilveszter sem, mert lehet, hogy most ugyanaz van, ami holnap lesz, de ha nekem döntenem kell, ha úgy érzem változtatni kell, és változni is akarok, akkor ez a megfelelő pillanat. Nem arra várok, hogy jöjjön egy különleges pillanat, hanem az én változásomtól válik a pillanat különlegessé.

Ehhez viszont, hogy ezt meg tudjam tenni, komoly döntéseket kell tenni. Meg kell vizsgálnom, mi van mögöttem és mi az, amit szeretnék a jövőben. Érdemes megvizsgálnom azokat a döntéseket is, amelyeket már meghoztam az életemben, vagy amelyekről úgy gondolom, hogy már meghoztam. Ezeket nevezem alapdöntéseknek. Melyek ezek?

Az első és legfontosabb szerintem, hogy Istennel vagy nélküle akarok élni? Aki nem hozza meg ezt a döntést tudatosan, az is meghozza tudatalatt. Ezzel a döntéssel akkor is szembe kell nézmem, ha nem akarok, mindenféle élethelyzetben. Mert a tetteimmel, a cselekedeteimmel vagy erre, vagy arra az oldalra állni fogok. A döntést meghozom, még akkor is, ha nem mondom ki. Alapdöntés az életemben, hogy a tízparancsolat szellemében, Jézus tanítása szellemében szeretnék-e élni, vagy nem. Mindkettőnek vannak következményei. Dönthetek így is, úgy is, hiszen szabadakaratot kaptam. Így a döntés felelőssége is az enyém.

Ha meghoztam ezt a döntést, akkor érdemes tovább lépni, hogyan szeretnék élni, csak önmagamért, vagy önmagamért azért, hogy másokért élhessek. Fontos ez a különbségtétel, mert azt nem tudom mondani, hogy magamért akarok élni, vagy

másokért, mert ha kizárólag másokért élek, egy pillanat alatt kiégek, és már nem tudok másokért élni. Teréz anya példája talán a legjobb. A nővérei olyan területen működnek, ahol a nap 24 órájában és a hét 7 napján lenne mit tenni, de nekik akkor is van egy napjuk a visszavonulásra, különben nem lennének képesek a maradék hat napon elvégezni a feladatukat.

Ha meghoztam ezt a két döntést, ha választottam életmódot, akkor érdemes talán még egy kérdést feltenni, hogy mi az én alaphivatásom. Az alapdöntéseim megvannak: vagy Istennel, vagy Isten nélkül. Vagy önmagamért, vagy másokért. Ebből következően olyan alaphivatást választok magamnak, amelyikben szintén lehet választani: családdal, vagy család nélkül képzelem el az életemet. Lehet így is, lehet úgy is. De ha meghoztam egy döntést, és ebbe belerángattam másokat is, akkor onnantól kezdve nem tehetek úgy, mintha nem így döntöttem volna. Illetve, ahogy látjuk a világban, tehetek, csak ennek is következményei vannak. A probléma az, hogy ezeket már nemcsak én viselem, hanem az összes körülöttem élő is. Egy kollégám interjújában olvastam, volt egy ilyen mondata, hogy a munkán kívül a család elébe soha semmit nem tettem. Ez egy nagyon szomorú mondat, mert ha úgy döntöttem, hogy család, akkor az sokkal fontosabb, mint a munka, még akkor is, ha vannak az életnek olyan periódusai, szakaszai, amikor kénytelen vagyok több figyelmet, energiát fordítani a munkára, a megélhetésre, de nem billenhet át bennem az egyensúly, ha így döntöttem.

Ezeket a kérdéseket tisztáznom kell magamban, és nem egyszer kell tisztáznom, mondjuk január elsején, és az kitart egész évben. Nagyon kedvesen meghívtak most magukhoz, és én megkérdeztem magamtól, mi is az én alaphivatásom? Belefér ez a család életébe? Ha igen, akkor jövök, ha nem, akkor nem. Ez melyik kategória? Szolgálja-e ez a döntésem, hogy igent mondtam? Szolgálja-e azt az alapdöntésemet, hogy én szeretnék úgy önmagamért élni, hogy másokért is, és szeretnék Istennek is élni? Ha szolgálja, akkor jó, ha nem, akkor nem jó döntés. Nagyon nehéz kapaszkodókat találni, mert minden relatív.

Istenről lehet ezt gondolni, azt gondolni, lehet róla azt gondolni, hogy nincs. Aztán kiderül, hogy nem a Föld a világ középpontja, kiderül, hogy még ráadásul mozog, forog és kering. Onnantól kezdve ez az alapvető bizonytalanság bennünk van, és ezt éljük évszázadok óta. Ezután borzasztó nehéz megmondani, mi az, amihez feltétlen ragaszkodom. Adjatok egy fix pontot, és kimozdítom helyéből a világot, de hol az a fix pont?

Új év, új élet, kérdés, hogyan gondolkodom most a saját életemről és döntéseimről. Ehhez mutattam két festményt és egy verset. Innen lépünk tovább, mert hoztam egy evangéliumi részletet, amely nem olyan rövid, nyilván ismerik önök is. Arról szeretnék ennek kapcsán gondolkodni, hogy ezeket a döntéseket meghozni – Istennel, vagy Isten nélkül, önmagamért vagy másokért, családdal, vagy család nélkül –, senkinek sem egyszerű. A Szent Családnak sem volt egyszerű, Máriának sem, és Józsefnek sem. Egy evangéliumi szakaszt olvasok fel, Lukács evangéliumából, ezt Szent Család vasárnapján szoktuk olvasni a C-évben.

„Szülei minden évben felmentek Jeruzsálembe a húsvét ünnepére. Amikor tizenkét éves lett, szintén felmentek, az ünnepi szokás szerint. Az ünnepnapok elteltével hazafelé indultak. A gyermek Jézus azonban Jeruzsálemben maradt anélkül, hogy szülei tudták volna. Abban a hitben, hogy az úti társaságban van, mentek egy napig, és keresték a rokonok és ismerősök között. Amikor nem találták, visszafordultak Jeruzsálembe, hogy keressék. Három nap múlva akadtak rá a templomban, ott ült a tanítók közt, hallgatta és kérdezgette őket. Akik csak hallgatták, mind csodálkoztak okosságán és feleletein. Amikor meglátták, megdöbbenek. Anyja így szólt hozzá: Gyermekem, miért tetted ezt velünk? Lásd, apád és én szomorúan kerestünk. Ezt felelte: de miért kerestetek? Nem tudátok, hogy nekem Atyám dolgaiban kell fáradoznom? Ám ők nem értették meg ezeket a hozzájuk intézett szavakat. Velük ment hát, visszatért Názáretbe és engedelmeskedett nekik.”

Azon szeretnék töprengeni ennek a résznek kapcsán, hogy az a bizonyos változás, amiről szó van, hogyan is megy végbe bennünk. Ezt az evangéliumi részletet hallva arra szoktunk gondolni, hogy Jézus, Mária és József milyen remek családot alkottak, és szerették egymást. De ha a mélyére nézünk ennek a szövegnek, egészen új üzeneteket fogalmaz meg számunkra. Én nyolc lépést látok ezen az úton. Ez az én utam, és lehet, az önöké is. Ez az út a Jézussal közösen megtett utunk, és annak állomásai, és a különböző lehetőségek, amelyeket Vele és mellette meg tudunk élni.

Induljunk el ezen a nyolc stáción. Hogy indul ez az evangéliumi rész? Együtt sétálunk, azt mondjuk, hogy megyünk az úton és Jézus velünk van. Jó nekünk együtt lenni. Én kérdezek, Ő válaszol, én mesélek, Ő hallgat, meghallgat. Ezt akár a szerelemhez is tudom hasonlítani. Együtt vagyunk Jézussal, nyilván tapasztaltak a saját életükben ilyen pillanatot, amikor úgy érezték, most harmónia van, Uram, közted és köztem most béke van és harmónia.

Ahogy beszélgetünk, én észrevétlenül egyre többet beszélek, és egyre kevesebbet kérdezek. Egyre kevesebbet hallgatok. Talán észre sem veszem, és Jézus elmarad mellőlem. Nem Ő hagyott el engem, én hagyom el Őt. De még nem is biztos, hogy észreveszem, azt hiszem, hogy mellettem van. József és Mária mennek az úti társasággal, Jézus nyilván ott van valahol, gondolják, talán tevét néz. Bandukolok, de valahogy már egyedül vagyok.

A következő állomás, amikor észreveszem, hogy egyedül vagyok, és az első pillanatban nem akarom elhinni. Dühös vagyok. Uram, megígérted, hogy mindig mellettem maradsz, akkor most hol vagy? Hiába mondják mások, hogy figyelj, arrafelé kellene menni, mert ott még megvolt, én jobban tudom. Mert én lázadó vagyok, okos és bölcs, és majd megmutatom, hogy a jó irány merre van. Nekem arra kell mennem. Ez az egyik variáció.

A másik, hogy előbb-utóbb rájövök, hogy itt nincs tovább, lehetek bármilyen okos, bölcs, nincs más megoldás, kénytelen vagyok visszafordulni. Mégiscsak igazuk volt azoknak, akik azt mondták, nem biztos, hogy nekem van igazam. Tudatosodik bennem, hogy Jézus nincs már mellettem. Nagyon fontos tisztázni, hogy nem Ő hagyott ott engem, hanem én hagytam el valahol, mert úgy tűnt, hogy már nincs is

rá igazán szükség. Megy ez egyedül is. Amikor ezt belátom, és ott vagyok a ló alatt, eldöntöm, hogy visszamegyek. Ez egy nagyon keserves út.

Azt az utat megtenni, amit egyszer már megtettem, egyedül, annak a tudatában, hogy még egyszer meg kell majd tennem, ha minden jól megy. Ez alatt az út alatt talán érdemes arra figyelni, hogy jutottam ide, mi történt? Ez a visszaút az a periódus, amikor rá tudok nézni, mi ment végbe bennem az elmúlt időben. Hogyan jutottam el onnan, hogy együtt sétáltam Jézussal odáig, hogy egyedül baktatok vissza. Ha sikerül, talán azt is felismerem, mit csináltam rosszul. Talán még elhatározást is tudok tenni, hogy mit fogok másképp csinálni, ha újra megtalálom.

Előbb-utóbb visszaérek a városba és keresni kezdem. Hol keressem? Azt mondja az evangéliumi rész, hogy három nap után találtak rá a templomban. Miért kellett három nap, hogy tudják, hol keressék? Vajon tudom-e, hogy nekem hol kell keresnem Jézust? Tudom-e, hogy az én legrövidebb utam hogyan vezet hozzá? Sokféle út vezet ugyanis hozzá. Van, aki a liturgiában találja meg legkönnyebben, akinek a liturgia szépsége és méltósága mutatja meg az Isten szeretetét. Az ott keresse. Van, akinek a kitárt karú karizmatikus imádságban mutatja meg magát. Az keresse úgy. Van, akinek a Szentírásban mutatja meg magát, mert ott tudja, a Szentírás szavain keresztül megérezni leginkább Jézus jelenlétét. Van, aki a szolgálatban, vagy az elmélyült csendes imádságban, van, aki a dogmatikakönyvben, mert ezek az igazságok mutatják meg nekem, van, aki a természetben, kimegy, leül egy fa tövébe és azt mondja, Uram, ez gyönyörű, itt vagy.

De tudom-e saját magamról, hogy én hol találom meg Jézust. Vajon tudom-e, vagy keresgélem én is három napon át? Kell-e keresgélnem, vagy tudom, hová kell mennem ahhoz, hogy újra találkozassunk? Hála Istennek, József és Mária megtalálták Őt. S ha megtalálták, akkor talán érdemes beszélgetnünk egy kicsit nekünk is Jézussal. Ha megtaláltuk, akkor érdemes megkérdezni, Uram, mi történt velünk? Ami persze azt jelenti, hogy mi történt velem? Hogy is volt ez? Amit a visszaúton végiggondoltam, azt most szeretném elmondani neked. Tudom, hogy ott még megvoltál, és aztán valami történt. Azt hiszem ez történt, és szerinted mi történt? És most, hogy újra megtalálalak, hogyan tovább? Jössz velem újra? Szólsz, ha megint elmaradoznál? Segíts, hogy akkor legalább a fülem nyitva maradjon, hogy halljam a kiáltásodat.

Elindulunk újra, ugyanazon az úton, amely út persze már egyáltalán nem ugyanaz, mert ezt az utat egészen más nélkül megtenni, más egyedül és más újra, vele megtenni. Amikor újra elindulok, megfogadom, hogy sokkal jobban fogok vigyázni rá, és inkább viszem ölbem, de nem hagyom, hogy a tevék lába között csámborogjon.

Az sem egyszerű, hogy a megtalálás pillanata eufórikus pillanat, az újra elindulás pillanata is az. Január 1-je, amikor megfogadom, hogy valamit másképpen teszek, egy eufórikus pillanat, azt gondolom, hogy erős vagyok, és igen, meg tudom tenni. De aztán megyünk az úton, nyeljük a kilométereket és a port... Vajon meg tudom-e tartani a jelenlétét. Észre veszem-e, vagy mint az emmauszi tanítványok, megyek,

megyek, és jön mellettem ugyan Jézus, de fogalmam sincs, hogy kicsoda. És már megint elveszítettük egymást. Tudok-e Jézusra nem csak rátalálni, elindulni vele, tudok-e úton lenni vele?

Visszaértünk a kiinduló ponthoz. Együtt baktatunk, és megint idilli a kapcsolat, megint szerelem. Ez az evangéliumi rész, legalább is számomra egy nagy változásnak a lehetőségét, a megtérésnek folyamatos lehetőségét mutatja. Ezt nemcsak az Istenkapcsolatunkra tudom rávetíteni. A házasságomban ugyanezt megélhetem. Elveszítettem valahol. De hol veszítettük el egymást? Menjünk vissza és gomboljuk újra a mellényt, odáig, ahol még rendben volt. A gyerekeimmel való kapcsolatban is megélhetem ugyanezt. Valahol elveszítettem a kapcsolatot. A vőmmel, a menyemmel, az apósommal, anyósommal, a szomszédommal. Ha valami elromlott, valamilyen módon meg tudom javítani. Ha hajlandó vagyok elismerni, hogy nem én vagyok az egyetlen és legokosabb ember a földön, és képes vagyok visszafordulni.

Új év idején lényeges rátalálunk azokra a pillanatokra, amikor változunk, vagy saját akarattunkból, vagy a máséból, amikor döntéseket hozunk. Fontos látni azt, hogy nincs végleges elbukás, végleges elvesztés. Ezért mondom azt, hogy szerintem nincs igaza a barátomnak, nincs olyan, hogy negyvenéves koromban nem tudok megváltozni. Mert mindig elindulhatok visszafelé.

Ennek a reményét szeretném még megmutatni egy pár nappal ezelőtt olvasott evangéliumi rész kapcsán. Szintén Szent Család vasárnapján olvassuk ezt a szakaszt, csak A-évben. Számomra ez a reményt jelenti. Egy nagyon furcsa rész, így szól: „Megjelent Józsefnek álmában az Úr angyala, és ezt mondta neki: kelj föl, fogd a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba. Maradj ott, amíg nem szólok, mert Heródes keresi a gyermeket, meg akarja ölni. Fölkelt, és még akkor éjszaka fogta a gyermeket és anyját, és elmenekült Egyiptomba. Ott maradt Heródes haláláig. Amikor Heródes meghalt, megjelent Egyiptomban álmában Józsefnek az Úr angyala, és így szólt hozzá: kelj föl és fogd a gyermeket és anyját, és menj Izrael földjére, mert meghaltak, akik a gyermek életére törtek. Erre fölkelt, fogta a gyermeket és anyját, és Izrael földjére ment, Názáret városában telepedett le.”

Számomra nagyon furcsa volt, mikor először olvastam ezt a részt. Itt az év vége, új év kezdete, visszatekintünk az elmúlt évre, örvendezünk, ami jól sikerült, nagy elhatározásokkal belépünk a következő évbe, ráadásul a Szent Családot ünnepeljük, miért száműzetés, menekülés, gyilkosság, szóval hogy jön ide ez az evangéliumi szakasz? Aztán rájöttem, hogy ez a szöveg számomra a reményről szól. Arról, hogy van visszatérés. Arról, hogy Egyiptomban lehet időlegesen tartózkodni, nyaralhatok ott, de oda is költözhetek, és a kettő között ég és föld különbség van. Azt hiszem, a Szent Család egy másodpercre sem hitte, hogy nekik Egyiptomban van az útjuk vége. Egy pillanatra sem hitték, hogy nem fognak visszatérni. Számomra a kérdés, hogy képes vagyok-e elhinni, hogy vissza tudok jönni Egyiptomból? Képes vagyok-e ránézni az életemre, Istenkapcsolataimra, a házastársammal, a gyerekeimmel való kapcsolatomra, após, anyós, vő, meny, szomszéd, munkatárs stb. kapcsolatomra, és képes vagyok-e azt mondani, hogy ez úgyben most Egyiptomban vagyok. De vajon

képes vagyok-e onnan visszajönni. Megvan-e bennem a bizakodás, a remény és a hit, hogy az Isten tud abban segíteni, hogy ez a tönkrement kapcsolat – most mindenki gondoljon a sajátjára – valahogy visszajöjjön Egyiptomból. Az Isten találékonysága sokkal nagyobb a mi ötleteinknél. Isten irgalma sokkal nagyobb a mi jövőbe látó képességünkénél. A szeretete sokkal nagyobb a mi lehetőségeinknél. Biztos vagyok abban, hogy azt akarja, visszatérjünk Egyiptomból.

Azzal kezdtük, hogy január 4-én valaki elhatározásokkal, fogadalmakkal, valaki csak úgy, de átléptünk az új évbe, és vajon mi az, amit el tudunk képzelni erről az esztendőről? Azt az utat próbáltuk végigjárni, hogy ránézünk a saját nehézségeinkre, a saját lóról leesettségünkre, és porban heverésünkre, hogy megnézzük, mikor, hogyan, miféle döntéseket hoztunk meg életünkben, és mi az, amit újra és újra érdemes meghoznunk, milyen utat járok be, és most melyik fázisában tartok ennek az útnak. Jézussal, a házastársammal, a körülöttem lévőkkel. Hol járok most? Az idilli állapot, vagy épp a lázadás idejében, amikor tudom, merre kell menni, vagy épp a visszakullogás szakaszában? Hol vagyok most a saját életemben, és vajon elhiszem azt, hogy az Isten vissza akar hozni Egyiptomból? Mert azt akarja, hogy a nekem megígért földön éljek, vagyis kibontakoztassam mindazokat a képességeket és talentumokat, amelyeket belém teremtett, és megvalósítsam azt az álmod, amit belém álmodott.

Ezek kérdések, és a válaszokat mindenkinek saját magában kell megtalálnia.

(A diósgyőri Kolping-család rendezvényén, a plébánia közösségi házában január 4-én elhangzott előadás szerkesztett változata)

SZABÓ SÁNDOR

Summárium

„Felvirrad még Magyarországra!” Ezek voltak Oláh Miklós utolsó szavai 1957. április 12-én, kivégzése előtt.. Bár a rendszer kiiktathatta őt, ez a felkiáltás azonban szabadságharcosból látnokká emelte. Látás és könnyörgés volt ez az ő részéről. S valósággá vált, mint egy igaz ember imája. Az akasztófa árnyékában nem a halált, hanem a feltámadást látta meg, és ez a prófétai látás irányította cselekedeteit is. „Így halni jó halál!” – ahogy talán korábban ő is énekelte református keresztyén emberként.

Megtette azt, amit magyarsága megkívánt tőle. De mit tehet egy édesanya egy ilyen helyzetben? Összeroskad? Megőrül? Halált kíván magának is? Nem. Egy keresztyén anya nem ezt teszi. Leül és tollat ragad. Hitével látja a történelmet, és nem kéri számon Istent. Fiával örökre egy marad a történelem Urába vetett hit alapján.

Ír és ír, és megszületik az indigókék füzet, mely átmenti egy ismeretlen fiatal férfi történetét a szélesebb olvasóközönség számára. A visszaemlékezést Oláh Miklós zenetanárnő édesanyja vetette papírra. Bár már elvezítette hallását, de fia gyermekkori szavai bizonyára örökre visszahangoztak benne. Másrésztől hallását már nem befolyásolhatta a Kádár-rezsim harsogó propagandája. Belső látása, hallása, gondolkodása fiát gyászolva is tiszta maradt. Ezért alkalmas arra, hogy korunk ifjúsága és eltorzult életszemléletű embere számára etalonként letétbe helyezett igazság hírnöke legyen.

A diákok ma is úgy indulnak iskolába, hogy bepakolják táskájukba füžeteiket. Minden tantárgynak külön füzete van. Oláh Miklós édesanyja tanárnóként viszont egy füzetbe több tantárgy anyagát is besűrítette. Az ő indigókék füzete egyszerre történelem-, irodalom-, természetrajz-, hit- és erkölcsanfüzet. De ami a legfontosabb: egy üzenőfüzet gyerekeknek, ifjaknak, felnőtteknek, vénekeknek.

AZ INDIGÓKÉK FÜZET: TÖRTÉNELEMFÜZET

Az indigókék füzet keresztyén történelemszemlélettel lett megírva. Ez a szemlélet nem ciklikus, hanem lineáris. A történelem „keréke” ugyanis nem önmagába visszaforgó események sorozata, hanem egyenes vonalú, és a végkifejlet felé halad. Hittel vallja, hogy Isten Ura a történelemnek, így a végső igazságszolgáltatás is az Ő kezében

Szabó Sándor

van. A különféle eszmék és ideológiák az örökkévaló Isten létezéséhez képest olyanok, mint a fű, mely ma van, holnapra pedig már elszárad, vagy mint az árnyék, amely gyorsan tovatűnik.

Az édesanya jól értékelte '56 októberét is a történelem folyamatában. Ezért írta: „Az ifjúság és az egész nép szívét a 48-as ifjak lelkesedése hatotta át s Petőfi, Kossuth szelleme ragadta magával.” Majd pedig: „Hogyan is bízhatna az ember egy hazugságokon épült rendszerben, s annak vezetőiben?”

Fiának történelmi tettét pedig elfogultság nélkül így értékeli: „A legnagyobb feladat mindnyájunk számára méltóan viselkedni drága gyermekünk mártíriumságához. Nem halt meg hiába. Bekerült a történelem aranybetűs lapjára... Mindannyiunk boldogabb jövőjéért áldozta fel nemes, ifjú életét...!”

A rendszerváltásig elrejtve ugyan, de mégis betűkbe foglalva állt a megdönthetetlen igazság: „Ma már mindenki tudja, hogy bizony forradalom volt 1956 októberében.”

AZ INDIGÓKÉK FÜZET: IRODALOMFÜZET

Az édesanya veszteségét Arany János, Petőfi Sándor és Reményik Sándor igazsággai segítették feldolgozni. Nem véletlenül idézi ezeket a protestáns költőket, akiknél a becsület, a hazaszeretet, a helytállás és a mártíriumság a hit látható gyümölcsei voltak.

Oláh Miklós bátor ember volt. Búcsúlevelében így ír: „Nem fogok sírni, csak imádkozni. Bátran megyek a halálba...” S az édesanya jól tudta, hogy fia cselekedeteit a forradalmi lelkületű Petőfi szavai lelkesítik: „Sehonnai bitang ember, Ki most, ha kell, halni nem mer”.

Aranytól a Szondi két apródját idézi, amely megátkozza a gyilkosokat:

„Apadjon el a szem, mely célba vevé,
Száradjon el a kar, mely őt lefejezte;
Irgalmad, oh Isten, ne légyen évő,
Ki miatt lőn ily kora veszte!”

„De én ezt nem teszem” – veti rögtön a papírra az édesanya. Átkot nem mond a gyilkosokra, csak szembesíti őket a saját családjaikkal. „Egy emberéletet kioltani nem nehéz dolog. Egy pillanat is elég hozzá. De közöttetek szülők is vannak: apák, anyák. Gondoljatok hát magatokra, gyermekeitekre!”

A helytállásról és a végsőkig való kitartásról édesanyja Reményik Sándor versét idézi:

„Még nem tudom:
Jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
De addig, varjú a száraz jegenyén:
Én itthon maradok.”

Majd hozzátesszi: „Hát jutott egy nyugalmas sarok, de csak a föld alatt.”

AZ INDIGÓKÉK FEDELŐ FÜZET: TERMÉSZETRAJZFÜZET

Oláh Miklós országos hírű, első osztályú természetjáró és barlangász sportoló volt. Bejárta az egész Kárpát-medencét. Ablonczy Bertalan testnevelő tanár büszke tanítványa volt.

Az alábbi túrajelvényei tanúskodnak erről:

- „Diósgyőri Vasas Bükki Terepverseny” 1951. V. 19-20.
- „Lokomotív Egyéni Természetjáró Bajnokság” 1952.
- „Megyei Terepverseny Bajnokság” 1952.
- „Felsőfokú Tanfolyam” 1953. VII. 19-26. Lokomotív
- „Hollóstető MTSB Természetjáró Nap” 1954. IX. 26.
- „Dobó István Emlékverseny” 1954. X. 2-3.
- „Lokomotív S.E. Egyéni” 1954.
- „Haladás S.E. Kilián György Emlékverseny” 1954.
- „Alföldi Természetjáró Csapatverseny Debrecen” 1955. V. 21-22.
- „Bükk Hegység Bástya találkozó” 1955.
- „Herman Ottó Emlékverseny Miskolc” V.T.S.B. 1955.
- „Herman Ottó Emlékverseny” 1956. VIII. 20.

Búcsúlevelében így összegzi természetéhez való viszonyát: „Nagyon szerettem a természetet. Lelki szememmel most is világosan látom a Bükk, Mátra, Tátra rengetegeit, ösvényeit, tájait. Ha láttam egy vén tölgyet, szeszélyesen nőtt törzsű fát vagy egy csodálatosan szép sziklát, megálltam és imádkoztam, mert Istent láttam benne. Láttam, mily nagy az Isten s mily kicsinyek vagyunk mi, emberek...” Megállapítása a „természeti istenismeret” gyönyörű példája. Kérése szerint sírköve ma is a Bükk-hegység irányába mutat.

AZ INDIGÓKÉK FEDELŐ FÜZET: HIT- ÉS ERKÖLCSTANFÜZET

Talán ez a legerjedelmesebb része az egész memoárnak. A hit, az istenfélelem, a keresztyén erkölcs, a krisztusi szeretet, az önfeláldozás és a keresztyén reménység jellemezte anyát és fiát is. A visszaemlékezésnek ez a részlete felér Szent Ágoston Valloások című művével.

Az írást elindító gondolat a biblikus szemléletű „kettős” haza fogalmáról tanúskodik. „Már több mint hét hónapja itt hagytál bennünket drága kis Fiam, s elköltöztél abba a szebb hazába, ahol nincs kegyetlenség és igazságtalanság, csak szeretet.” Egy ismerőse pedig emlékezésében ezt veti papírra: „...Túlságosan jó voltál a földre, / Viszszatértél hát égi hazádba...”

Oláh Miklós élete az Isten és emberszeretet szép példája. „Már kisdíák korodban életet mentettél. Egyik kis osztálytársadat mentetted ki a vízből saját életed kockáztatásával. S azóta is hány életet mentettél ki barlangból, szakadékból... 1956 október 26-án is megmentetted egy államvédelmi rendőrtiszt életét.”

Gondja volt a szegényekre is: „Már egészen zsenge korodban is a szegény, elhanyagolt gyermekek voltak legjobb barátaid, játszótársaid. Azok közt osztottad szét kedvenc játékaidat, legjobb falatjaidat.”

Az isteni igazságszolgáltatásról az édesanya ezt írja: „A megtorlás nem a mi dolgunk. Bízunk csak azt a legnagyobb Bíróra. Egyszer majd felelni fognak bűneikért! Ha nem itt, hát odafent.” ... „Azért, mert Isten hosszútűrő és késedelmes a haragra, még nem ok, hogy az ember istenítse magát! Vagy talán már elfelejtették, hogy: Mi Isten nélkül, Isten ellen épül, Az mind leomlik s széthull törmelékül!”

Valóságos prófétai jövendölés csendül ki szavaiból, amikor 1957-ben írja: „...az igazság diadalmaskodni fog a mi kis országunkban is!”

Oláh Miklós a halál közelségében is bizonyosságát adta élő reménységének, amikor a siralomházban így írt: „Nehéz a búcsú és fájdalmas! Az élet rövid, s a halál még rövidebb, de az örökélet hosszú. Hiszek Istenben, s így hiszek a túlvilágban is. Halálom Isten rendelése, s Isten akaratában mindnyájunknak meg kell nyugodnunk... Isten kegyelmébe ajánlom mindnyájukat s kérem rájuk Isten áldását... Nem fogok sírni, csak imádkozni. Bátran megyek a halálba.” Soraiból az egykori keresztyén mártírokhoz illő bátorság és reménység árad.

ÜZENŐFÜZET

Amikor az ember elolvas egy ilyen visszaemlékezést, meg kell fogalmaznia saját maga számára is: „Mit üzen nekem Oláh Miklós élete?”

Nekünk ma már nem katonák ellen kell harcolnunk. Sokféle ellenség támadja házánkat kívülről és belülről, de talán a legnagyobb ezek közül a közömbösség és a haza méltóságának lebecsülése.

Ez a füzet éles látást ad ahhoz, hogy a mindennapi élet szürkeségében is tudjunk nagy célokért élni és lelkesedni.

A haldokló keresztyén Európának pedig azt üzeni Oláh Miklós élete, hogy az igazi hit nem marad néma az igazságtalansággal szemben. Nem megalkuvó és nem csak szavakban áll. Felvállalja a harcot akkor is, ha túlerővel szemben kell képviselnie az igazságot. A végső kig kitar, még ha egyéni élete és boldogulása forog kockán.

Kedves fiatal Barátaim!

Oláh Miklós egykori háza közelében is találhatunk fiatalok által készített falfirkákat (graffitiket, tageket). Ti ezekkel akartok üzenni egymásnak és a világnak. Én az alábbi mondatokkal üzenek nektek, és miközben olvassátok, gondoljatok arra, hogy mennyi gazdagság és példamutatás fér bele mindössze 21 esztendőbe!

Olvassátok ezeket olyan paranesisként (intelemként), mint amelyeket István király írt fiának vagy Kölcsey Ferenc unokaöccsének:

- **Az Isten- és emberszeretet parancsa örökké aktuális.**
- **Az igazi szeretet sohasem csak szavakban áll, mindig tettekben mutatja meg magát.**
- **A családi kötelék mindig biztos támasza az embernek.**
- **A hit az az erőforrás, amely a halállal szemben is bátorságot ad.**
- **Imádkozni kell, hogy ép testben ép lélek legyen!**
- **Örülni kell az életnek, és nem szabad pazarló módon eltékozolni azt!**

- Szeretni kell a természetet és meglátni abban Isten teremett világának szépségét!
- Szeretni hazánkat Istentől rendelt kötelesség, mely áldozathozatalra készítet.
- Küzdeni kell az igazságért, s a felismert igazsághoz mindvégig ragaszkodni kell.
- Meghalni a hazáért olyan tett, amely az utókor háláját kell, hogy kiérdemelje.

Kedves Olvasó!

Oláh Miklós emlékének ápolása, és a róla szóló könyvnek a további sorsa a te kezében van. A folytatását tovább már te írod. Legyen bátorítás ebben Ady Endre üzenete:

„Tápláltad tovább bennem az erőt,
Szeretni az embert és küzdeni
S hűn állni meg Isten s ember előtt.”
(Üzenet egykori iskolámba)

Éljünk úgy, hogy Oláh Miklós hű örökösei lehessünk, és életünk munkálja tovább egykori kívánságát: „Felvirrad még Magyarországra!”

(Oláh Miklós, miskolci 56-os hős, mártír emlékére kiadott Felvirrad még Magyarországra! – Oláh Miklós élt 21 évet című kötet zárófejezete)

In memoriam Misley Emese

Szerbusz Emese!

Ígértem, hát itt vagyok..., mert megint október, megint huszonharmadika, mert mint mindig, égnek a gyertyák, és mint mindig, nézel rám a fényképről, félszeg mosollyal, az elmaradhatatlan masnikkal a hajadban, amúgy matrózgallérosan, 13 évesen, most már mindig így...

Így találkozunk mi ketten, több mint 50 éve, én egyre növekvő évgyűrűkkel, most már akár nagymamád is lehetnék, Te meg még mindig csak 13 éves vagy, de Veled töltve az emlékezés óráit, én is zazzá a csitrivé fiatalodom, és próbálok megfejteni a megfejthetlent: miért akkor, miért ott, és miért éppen Te? Hiszen nem voltál öreg, nem voltál beteg, még csak nem is egy autó ütött el, csak éppen rosszkor voltál, rossz helyen!

Anyukád úgy mesélte, még a mosoly is ott ült az arcodon, észre sem vetted, mikor egy golyó úgy ment át törékeny testeden, mint kés a vajon. Én ugyan ezt már akkor sem hittem el, de hát az anyák joga a misztifikálás, és ha neki így könnyebb volt elviselni a fájdalmát, ki merné ezt elvitatni tőle? Mert az emlékezés megszépíti a múlt rémségeit, csak a kérdésekre nem ad választ az elmúlt több mint félévszázadnyi idő!

Kamaszlányok voltunk, amolyan mindenen kuncogós, félig gyerek, félig nő mivoltunkban, és nemigen értettük, mitől forrong a világ bús tengere, óh, magyar? Akkor is ősz volt, hullt a vadgesztenye a népkerti sétányon, miközben kiderült, hogy az összes barátnőm az akkor már gimnazista unokabátyámba, Pistába szerelmes. Csak én tudtam, hogy ez a csábos, egyben minket gúnyos mosollyal lekicsinylő fiú csakis engem vehet feleségül, mert ő az én unokatestvérem.

És még nem sejtettük, hogy ez a 16 éves srác, kis hátizsákjával két hét múlva nekivág a nagyvilágnak, meg sem áll Amerikáig, hogy ott a szabad, új világban parkett-táncosként kezdje, és ki tudja ma már, hogyan fejezze be kalandos életét.

És azt sem értettük igazán, mit hallgat nagypapa fülét szinte rátapasztva a rádióra, miről suttognak szüleink a bezárt ajtók mögött?

Csak csivítettünk, mint a délre szálló fecskék, köztünk Te is Emese, kissé félszegen, amolyan jól nevelt leányként, és akit nagyon irigyeltünk a szabadon leeresztett hajáért, a mindig más színű maslikért, a vajsínű télikabátért, mi, a szoros, copfba fogott hajúak, a mindig sötétkékbe, vagy ami még borzalmasabb, barna kabátba öltöztetettek, mert ez utóbbiakon nem látszik a kosz.

Misley Emese

Emlékszel Mesi, egyszer nagylelkűen nekem ígérted az álomkabátot, és csak haláloed után kapott ijesztő jelentést az emlékkönyvembe rajzolt sír, rajta a kereszttel, meg a versikével..., hogy is volt csak?

„Ha engem egyszer ez a sír eltemet, akkor se felejts el engemet!”

A ma is meglévő könyvecskében dermesztő jóslatként hatnak soraid, a sok vicces, giccses bejegyzés között.

Honnan érezted előre, hogy már csak rövid ideig leszel közöttünk, hogy aztán azon a szörnyű délelőttön semmi perc alatt átköltözz a bárányfelhős, örök hetedik osztályba, ahol ott ülnek „az örökre szépek”? Pedig milyen jól indult az a reggel. Hallottuk ugyan, hogy Pesten valami nincs rendben, de hát Pest olyan messze van, de nekünk ugyanúgy iskolába kellett menni. Még örültünk is, mikor a második óra után szélnek eresztették a tanulóifjúságot, mindenki mehetett, ahová akart, hiszen a szülők csak délre vártak haza minket.

Mondd, Emese, miért is mentél Te a rendőrség épületéhez, talán a jólneveltséged ellen lázadt fel kíváncsiságod? Én is mehettem volna veletek, de én egy másik barátnőmmel a Zenepalotához siettem, mert egy fiatal színész, bizonyos Nagy Attila a Talpra magyart szavalta. Ha meggondolom, ez a döntés talán az életemet mentette meg, mert míg téged az eldördülő sortűz halálra sebzett, mi a Sacival megúsztuk egy-egy anyai pofonnal. Hazafelé már csak azt láttuk, hogy egy szirénázó nyitott teherautó tetején egy nemzeti zászlóval lefedett ember fekszik, s később megindul a vasgyári munkások csapata a város felé.

Azt hiszem, ezen a napon váltunk felnőtté, többé semmi nem volt olyan, mint annak előtte. A következő napok a borzalom, a kegyetlenség napjai voltak, mert hiába őriztek szüleink, működött a palánkrádió, hajítottak ki embert a városháza emeletéről, lincseltek meg szegény gombügnököt ÁVH-snak nézve, évekig megőrizte vére nyomát az emlékmű, amire felhúzta őt a népharag.

És közben eltemettünk téged Emese, én mondtam a gyászbeszédet, és váltig nem értettem, mi lett a napokkal előtte még igencsak eleven barátnőmmel. Mint azóta is értetlenül állok a házatok falán lévő emléktáblád előtt, ahonnan az emlékezés virágait másnapra már ellopják, hogyan is mondjam: a megélhetési bűnözők.

Jaj, Mesi, sokat kérdezel, nem tudom elmagyarázni, mi ez a ketyere, amin most írok. Te még a televíziót sem ismerted, hogy is érthetnéd meg, hogy a kockás füzetet, amibe évtizedekig írtam a velem történeteket, felváltotta ez a még nekem is nehezen megérthető világ. Mint ahogy arra sem tudok Neked válaszolni, miféle forradalom volt az, ahol annyi ártatlan ember halt meg. Túl közel van még ez a félévszázad, mi magyarok pedig mindig a ló egyik vagy másik oldalára esünk. Kell még néhány emberöltő, hogy tisztán lássuk a múltat, de ez már az unokáinkra marad!

És tudd meg Emese, a tőled örökölt álomkabátot anyukám befestette sötétkékre, mert azon nem látszik a piszok. Hiába ellenkeztem, az anyai döntés végrehajtott, és én akkor, ott megértettem, a forradalom véresen komoly dolog, a gyerekkoromnak megmásíthatatlanul vége.

Emese, drága, múltam része, a gyertyák lassan elalszanak, de Te ott maradsz gyereként a fotón, de mindenekelőtt a szívemben, amúgy maslisan, matrózgallérosan, örök 13 évesen... Egyszer megírom, ha megértem, mi és miért történt?

Titkos jelünkkel köszöntelek:

Emmy

A levélíró önmagáról:

„Ne dühöngj, hogy megöregedtl, van, akinek ez sem sikerül.”
(George Bernard Shaw)

Nos, Kedves Olvasó, bizonyára sejtéd, hogy nekem sikerült, hisz' ezért választottam a fenti mottót! Bizony sikerült pár évtizedet magam mögött hagynom, pedig a történelem sodrásában csodagyerek voltam, hiszen csoda, hogy élek!!

Születtem a II. világháború idején, pici gyermekként sikerült „családi körutat” tennünk vagonokban Németországban, majd kalandvágyként hazafelé is! Iskolai éveim egybeesnek a békekölsön jegyzésével, a Rajk-perrel, drága Sztálin pajtás elvesztésével, a mint a mókus örsök vidám zakatolásával, az amúgy is megbízhatatlan, osztályidegen tanulók napi kihívásaival!!

De ezt csak most, visszafelé lapozva életem regényét, tudatosítom magamban, mi akkor(!), ott(!) nem nagyon éreztük, hála szüleink értő, értelmes, értelmiségi voltának, akik nem hagyták elvenni tőlünk a boldog gyermekkorunkat!

Pedig csitriként éltem meg és át az 56-os eseményeket, legjobb barátöm temetésén én mondtam a búcsúztató beszédet, akinek csak azért kellett meghalnia, mert rosszkor volt, rossz helyen!

Ezzel aztán véget is ért a gyermekkorom, amely meghatározza máig is a túlélés ars poétikáját, melyet a ma is élő 96 éves Édesanyámnak köszönhetek, és örzöm szellemi örökségét a fiatalon elhunyt Édesapámnak, aki az olvasás, a szép magyar beszéd, a gondolatok ünnepi megjelenítésének felelősségét bízta rám!

Emellett a muzsika szeretete, a családi vonósnegyesek, a Kodály-módszer kisgyerekként megismert csodálatos világa hatott rám oly mértékben, hogy a kamaszkori álmok, a rákkutatás, a jogi ismeretek szövevényes birodalma helyett a zenepedagógusi pályát választottam. Büszke vagyok rá, hogy hajdan-volt tanítványaim egy része ma már elismert kollégám, tanít itthon és Ázsiában, koncertezik szerte a nagyvilágban.

De akik nem pályatársaim, azok is szeretik a zenét, hangversenyekre járva, vagy éppen 3 gyerekes anyukaként hirdetik Kodály eszméjét: Legyen a zene mindenkié! Csak halkán jegyzem meg, mostanság mintha nem ez a tendencia érvényesülne!

A magánéletemben nincs semmi rendkívüli, gyerekek, unokák, akik természetesen az Élet legnagyobb csodáját nyújtják számomra, ahogy hajdan Anyámtól, most tőlük tanulok túlélni! Mert az elmúlt 6 év, ami látásom elvesztése óta eltelt, erről szól!! Egy rohanó, az időt folyton keveslő, mindig feladatok sokaságát felvállaló tevékeny ember számára, aki voltam, ez a majdnem teljes vakság maga a túlélhetetlen, az elviselhetetlen!

És mégis élek, és itt vagyok, hála szeretteim, barátaim egykori munkahelyem, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete segítségével, a későn kezdett, valamennyire elsajátított számítógépes ismereteknek. Az olvasás, írás kínzó hiányát, a tehetetlenség „bengáli tigrisként” megélt bénaságát, oldja gondolataim számítógépen való lejegyzése!!

Emígyen perlekedem a vaksággal, a mindennapok packázásaival, az immár látó és nem látó világ közti ellentétek megértésével, talán egymáshoz is közelítésével. Talán sikerül valamit elsajátítanom a nagy bölcselő, Plátón szavaiból: Az értelem akkor kezd élesen látni, mikor a szem ereje tompulni kezd.

Ezernégyszáz éve történt: a jeruzsálemi keresztények lemészárlása

A 614-es jeruzsálemi vérengzésről, mely a történelem egyik legnagyobb népirtása volt, csak nagyon kevesen tudnak. Ez nem csoda, hiszen e megrázó eseményről a történelemkönyvek általában mélyen hallgatnak. Kecskeméti Ármin például a zsidóság történetéről szóló kétkötetes művében említést tesz arról, hogy a perzsák 614-ben elfoglalták Jeruzsálemet, de az eseményről (mely akkoriban az egész világot megdöbbenette) semmiféle részletet nem közöl.¹

A genocídium tényét a zsidó nép történetének másik nagy kutatója, Simon Dubnov is elhallgatja. Mindössze annyit ír, hogy „a perzsa hadsereg Szíria elfoglalása után betört Palesztinába és ostrom alá fogta Jeruzsálemet, mire a zsidók ezrei sereglettek melléje, hogy Szentföldjük meghódításában támogassák. A perzsák valóban el is foglaltak több várost, közöttük Jeruzsálemet is, és részben zsidó segítséggel kiűzték belőle a keresztényeket.”²

Itt egy pillanatra érdemes megállnunk, hiszen az utóbbi állítás teljesen téves: az életben maradt keresztényeket ugyanis nem kiűzték, hanem fogolyként Perzsiába hurcolták, ahogyan azt – a népirtás tényét szintén elhallgató – francia bizantinológus, Louis Bréhier írja: „Hérakleiosz... nem tudta megakadályozni, hogy a perzsák hatalmukba ne kerítsék Szíriát, és el ne foglalják Jeruzsálemet (614. május 5.), ahonnan az Igazi Kereszt ereklyéjét megkaparintva fogságba hurcolták a patriarchát és a lakosságot.”³

Érdekes, hogy azok a szakkönyvek, melyek említést tesznek a genocídiumról, rendszerint szintén óvakodnak attól, hogy részletekbe bocsátkozzanak. A *Magyar Katolikus Lexikon* például így foglalja össze a drámai eseményeket: „614: a perzsák vették be Jeruzsálemet, több mint 62 ezer embert megöltek, a templomok (köztük a Szent Sír-templom), kolostorok, kórházak többségét lerombolták, Zakariás pátriárkát (609–631) a lakosság nagy részével együtt Perzsiába hurcolták, elvitték a kereszt-ereklyét is.”⁴

Georg Ostrogorsky, a neves orosz bizantinológus sem részletezi különösebben az eseményeket, csupán ennyit közöl: „Különösen súlyos morális veszteség érte a keresztényeket, amikor 614-ben a szent város, Jeruzsálem húsznapos ostrom után a perzsák kezébe került. Az elfoglalt város a gyilkolás és a szörnyű erőszak színterévé vált. Jeruzsálem több napon át lángokban állt és vérben úszott, a Nagy Konstantin által emelt Szent Sír-templom a lángok martaléka lett. Ekkor került a hódítók kezére a legértékesebb ereklye, a »Szent Kereszt« is, amelyet a perzsák Ktesiphonba vittek.”⁵

¹ Kecskeméti Ármin: *A zsidóság egyetemes története*, Budapest, 1927, I. köt., 214.

² Simon Dubnov: *A zsidóság története* (Szabolcsi Bence ford.), Budapest, 1991, 104.

³ Louis Bréhier: *Bizánc tündöklése és hanyatlása* (Baán István ford.), Budapest, 1997, I. köt., 44.

⁴ Jeruzsálem, in: *Magyar Katolikus Lexikon*, V. köt., Budapest, 2000, 753.

⁵ Georg Ostrogorsky: *A bizánci állam története* (Magyar István Lénárd–Németh Ferdinánd–Prohászka Péter ford.), Budapest, 2001, 100–101.

Hasonló szűkszavúság jellemzi Thiede és d’Ancona könyvét is, mely a Szent Kereszt történetéről szól: „az Ilona császárné által végeztetett ásatásokat követően a *vera crux* legnagyobb darabjának őrzése Jeruzsálem püspökének tiszte volt, és csak a legfőbb vallási ünnepeken tették ki közszemlére. 614-ben azonban Sarbarez, II. Khosroész perzsa király hadvezére betört Palesztinába, és május 5-én a Szent Várost is elfoglalta. Ezt követően a források szerint a perzsák hatvanezer embert mészároltak le és további harmincötezetet adtak el rabszolgának. A Szent Sírt feldúlták, a valódi keresztet pedig Merijem, az uralkodó keresztény felesége kapta ajándékba.”⁶

Az események részletezése terén ettől tovább merészkedik a kiváló angol történész, Sir Steven Runciman, aki a következőket írja: „614 tavaszán Shahrbaráz perzsa hadvezér Palesztina földjére lépett, s amerre járt, feldúlta az országot és felgyújtotta a templomokat. Csak a betlehemi Születés-templom menekült meg, mivel a bejárata fölötti mozaik a három királyokat perzsa öltözékben ábrázolta. Április 15-én Shahrbaráz körülvárta Jeruzsálemet. Zakariás pátriárka a vérontást elkerülendő kész lett volna feladni a várost, a keresztény lakosság azonban nem volt hajlandó engedelmesen megadni magát. Május 5-én, a falakon belüli zsidók segédletével, a perzsáknak sikerült betörniük a városba. Borzalmas vérengzés vette kezdetét. A perzsa katonák, de még inkább a zsidók, válogatás nélkül mészárolták le a keresztényeket lángokban álló templomaik és lakóházaik között. Állítólag hatvanezer ember pusztult el, s harmincötezetet adtak el rabszolgának. A városban őrzött szent ereklyéket, a Szent Keresztet és a keresztre feszítés eszközeit ugyan korábban elrejtették, de az ellenség kiásta őket, s a pátriárkával együtt elküldte ajándékba Perzsia keresztény királynőjének, a nesztoriánus Merjemnek. A város és környéke oly mértékben elpusztult, hogy mind a mai napig nem heverte ki.”⁷

Ha az eseményekről még többet szeretnénk megtudni, meg kell vizsgálnunk az eredeti (korabeli) forrásokat, s át kell tanulmányoznunk a – magyarra még le nem fordított – külföldi szakirodalmat, beleértve a helyi régészeti kutatások eredményeiről szóló beszámolókat is. A fő forrásunk egy Antiokhosz Sztatégosz nevű szerzetes leírása. Antiokhosz – aki a jeruzsálemi Szent Szabaszkolostor szerzetesei közé tartozott – szemtanúja volt a eseményeknek, túlélte a mészárlást és részletesen leírta mindazt, amit látott.⁸

E tudósítás szerint a perzsák óriási pusztítást végeztek, sok keresztényt megöltek és sokat foglyul ejtettek. A foglyok közül azokat, akikről úgy gondolták, hogy az építkezéseknél hasznukat vehetik, elkülönítették (s rövidesen Perzsiába hurcolták), a többi foglyot pedig az üresen álló mamillai víztározóba terelték és ott körülvárták (e ciszternát – mely a régi városfalon kívül, a Jaffai kapu közelében ma is megtalálható – valószínűleg még Pilátus építtette). A keresztényeket eláruló és a perzsákat támogató zsidók Antiokhosz szerint ekkor egy rendkívül aljas tervet eszeltek ki. Odamentek

⁶ Carsten Peter Thiede–Matthew d’Ancona: *A keresztfa megtalálása* (Liska Endre ford.), Budapest, 2001, 16.

⁷ Steven Runciman: *A kereszties hadjáratok története* (Bánki Vera–Nagy Mónika Zsuzsanna ford.), Budapest, 2002, 24.

⁸ Antiokhosz Sztatégosz beszámolójának angol fordítását lásd Frederick C. Conybeare: Antiochus Strategos’ Account of the Sack of Jerusalem in A. D. 614, in: *The English Historical Review* 25 (1910), 502–517.

a ciszterna széléhez, és közölték a foglyokkal, hogy segítségükre lesznek és kiváltják őket, ha megtagadják Krisztust és áttérnek a zsidó vallásra. A keresztények azonban úgy határoztak, hogy inkább meghalnak Krisztusért, mint hogy istentelenségben éljenek. Ekkor a zsidók – látva, hogy a keresztények rendíthetetlenül kitartanak hitük mellett – sok foglyot megvásároltak a perzsáktól, és e megvásárolt keresztényeket saját kezüleg lemészárolták, mint a juhokat. A keresztények mindezek közepette örvendeztek, mivel így Krisztusért adhatták életüket, viszonzva Krisztus életáldozatát. Miután a perzsák – az általuk kiválogatott foglyokkal együtt – elhagyták a várost, a zsidók lerombolták és felgyújtották a még megmaradt keresztény templomokat. Az áldozatok holttesteit később egy Tamás nevű szerzetes vezetésével – valószínűleg a környékbeli, életben maradt szerzetesek – összegyűjtötték és eltemették. Tamás részletes listát készített arról, hogy pontosan hol, hány holttestet találtak. A lista összesen 66 509 áldozatról tesz említést. Ezek közül a legtöbbet – egészen pontosan 24 518 holttestet – a mamillai víztárolónál találták. Ezen utóbbiakat egy közeli barlangban temették el.

Theophanész bizánci történetíró (752–817) Világkrónikája szerint a 614-es jeruzsálemi vérengzésnek 90 000 keresztény áldozata volt.⁹ Egyes történészek ezt a rendkívül magas számot is elfogadhatónak tartják.¹⁰ A városban tartózkodó keresztények számát jelentősen megnövelhette a Szíria felől érkező menekültek áradata.

A mamillai víztárolóhoz közeli sírbarlangot nemrégiben találták meg egy építkezés során. A régészek a tömegsírt Ronny Reich vezetésével 1989 és 1992 között tárták fel. Megállapították, hogy a barlangban sok ezer embert temettek el egyszerre. A csontmaradványok azt mutatják, hogy az elhunytak nem betegség, járvány, hanem egy tömegmészárlás áldozatai lettek. A megállapíthatóan nem zsidó és nem arab származású elhunytak nagy többsége nő volt (a férfiak zöme minden bizonnyal harc közben esett el, akiket máshová temettek). E lemészárolt nők átlagéletkora 30–35 év körül lehetett; közülük sokan valószínűleg apácák voltak (a városban – mely ekkoriban virágzó keresztény központ volt – sok kolostor működött). A régészek a sziklába vájt sírbarlang előtt egy kis kápolna nyomaira bukkantak, melynek falai festményekkel, padlózata mozaikkal volt díszítve.¹¹ A kápolna maradványai között, a sír bejáratához közel, egy táblát találtak, mely egy görög nyelvű imádságot tartalmazott azok lelki üdvéért, „akiknek a nevét Isten ismeri”.¹²

E tények megdöbbentőek és szívszorítóak. Érdekes, hogy a régebbi szakirodalmi művekben még többnyire megtalálható az említett események részletes leírása. A ne-

⁹ Theophanész: *Khronographia*, A. M. 6106.

¹⁰ Így pl. George Williams: *The Holy City. Historical and Topographical Notices of Jerusalem*, London, 1845, 192.

¹¹ E kápolnát valószínűleg Hérakleiosz bizánci császár (610–641) építtette, miután visszafoglalta Jeruzsálemet. A császárnak a Szent Keresztet is sikerült visszaszereznie az általa legyőzött perzsáktól (az ereklyét a császár maga vitte vissza 630 márciusában Jeruzsálembe).

¹² Vö. Ronny Reich: 'God knows their Names'. *Mass Christian Grave Revealed in Jerusalem*, in: *Biblical Archeology Review* 22 (1996), 26–33; Yossi Nagar: *Human Skeletal Remains from the Mamilla Cave*, in: *'Atiqot* 43 (2002), 141–148; Gideon Avni: *The Persian Conquest of Jerusalem (614 c. e.)*. An Archaeological Assessment, in: *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, No. 357 (February 2010), 35–48.

ves angol történész, oxfordi professzor és anglikán lelkész, Henry Hart Milman például a zsidók történetéről szóló háromkötetes művében így kommentálta az eseményeket: „Eljött végre a győzelem és a bosszú régóta várt órája, és ők nem mulasztották el a lehetőséget. A szent város megszenteltségételenítését keresztény vérről mosták le. A perzsák állítólag pénzért eladták a szerencsétlen hadifoglyokat. A zsidók bosszúvágya erősebb volt a kapzsiságuknál; habozás nélkül feláldozták kincseiket e hithű foglyok megvásárlása érdekében, s mind egy szálig legyilkolták azokat, akiket drága áron megvásároltak. Akkoriban az a hír járta, hogy kilencvenezren pusztultak el.”¹³ Az olasz ferences kutató, Francesco Cassini da Perinaldo a Jeruzsálem történetét bemutató kétkötetes munkájában szintén hosszan eltöpreng a zsidók magatartásán: nem azért vásárolták meg a keresztényeket, hogy rabszolgaként dolgoztassák őket, nem is azért, hogy később drágábban adják el őket, hanem azért, hogy saját kezüleg lemészárolhassák valamennyiüket.¹⁴ E gyilkos indulatok mögött nyilvánvalóan az állt, hogy a zsidók nem tudtak beletörődni a kereszténység győzelmébe, s megalázónak érezték, hogy vallásuk miatt – a pogányokkal és az eretnekekkel együtt – csak másodrangú állampolgárok lehetnek a keresztény római, illetve bizánci államban.

A II. világháború utáni szakirodalmi művek szerzői – mint azt már fentebb láthattuk – általában elhallgatják az események e részleteit.¹⁵ Az elhallgatás e technikájára – mely 1948-tól Izrael állam politikai érdekeit szolgálja – Elliott Horowitz mutatott rá egy kiváló esszéjében.¹⁶ A rendkívül becsületes zsidó történész e tényfeltáró írását Anatolij Kuznyecov egy örök érvényű megállapításával zárja. Kuznyecov gondolatait valóban érdemes megjegyezni: „Bizonyos vagyok benne, hogy egyetlen társadalmi bűntett sem marad titokban. Mindig akad egy Mása néni, aki mindent lát, vagy sikerül tizennégynek, kettőnek, egynek elmenekülnie, aki tanúskodik, vagy ha nem marad élő tanú, tanúskodnak a halottak. A történelmet azonban nem lehet becsapni, és lehetetlen bármit is örökre elfedni előle.”¹⁷

Úgy gondolom, hogy illő ismernünk a 614-es jeruzsálemi népirtás eseményeit, és illő tisztelettel megemlékeznünk egyházunk e névtelen vértanúiról. Az ő példájukból, rendíthetetlen hitükből és nagylelkű odaadásukból sok erőt meríthetünk ahhoz, hogy kitartsunk keresztény meggyőződésünk mellett, s hogy a mindennapok során mindig tudjunk áldozatot hozni Krisztus iránti szeretetből.

¹³ Henry Hart Milman: *The History of the Jews*, London, 1829, III. köt., 238–239 (az idézett részlet S. P. ford.).

¹⁴ Francesco Cassini da Perinaldo: *Storia di Gerusalemme*, Roma, 1857, I. köt., 477.

¹⁵ Vannak azért kivételek, lásd pl. Andreas Nikolaou Stratos: *Byzantium in the Seventh Century*, Amsterdam, 1968–1978, I. köt., 109; Cyril Mango: *Byzantium. The Empire of New Rome*, London, 1980, 92; Clive Foss: The Persians in the Roman Near East (602–630 AD), in: *Journal of the Royal Asiatic Society* 13 (2003), 153.

¹⁶ Lásd Elliott Horowitz: 'The Vengeance of the Jews was Stronger than their Avarice'. *Modern Historians and the Persian Conquest of Jerusalem in 614*, in: *Jewish Social Studies* 4 (1998), 1–39

¹⁷ Anatolij Kuznyecov: *Babij Jar* (Baranyi Gyula ford.), Budapest, 1968, 389.

CSOMÓS JÓZSEF–MÓZES HUBA

Hol van a te atyádfia?

BESZÉLGETÉS A BIBLIA ÉS AZ IRODALOM KÉRDÉSEIRŐL

Az Észak-magyarországi Irodalmi Kör szervezésében, Miskolcon, a Tiszáninnyi Református Egyházkerület székházának nagytermében Csomós József, az egyházkerület püspöke és Mózes Huba irodalomtörténész beszélgetett Biblia és irodalom kérdéseiről. Előjáróban Mózes Huba hangsúlyozta, milyen rendkívüli hatást gyakorolt a Biblia kezdetektől napjainkig Európa, az egész világ s így Magyarország irodalmára és művészetére is. A hatás lehetőségeit a bibliafordítás történetének mozzanatai tanúsítják. Magyarra fordított részletet a Bibliából már legelső ismert szövegmémlékünk, a 12. század végén keletkezett Halotti beszéd is idéz. A szerémségi Pécsi Tamás és Újlaki Bálint fordította Huszita Biblia részleteit őrizte meg számunkra a 15. század három kéziratos könyve: az Ószövetség több kisebb könyvét tartalmazó Bécsi kódex, a négy evangéliumot tartalmazó, a moldvai Táros városában 1466-ban másolt Müncheni kódex és a 150 zsoltárt felölelő Apor-kódex. A 16. század második évtizedében másolták az Ó- és Újszövetség több könyvének fordítását tartalmazó Jordánszky-kódexet. Az erasmista Komjáti Benedek Krakkóban, 1533-ban kiadott, Az szent Pál levelei ... című fordítása az első egészében magyar nyelvű nyomtatott könyv. A humanista Sylvester János Sárvár-Újszigeten, 1541-ben kiadott, az első magyar időmértékes verset és az első magyar stilisztikai fejtegetést is tartalmazó Új Testamentuma a legkorábbi, Magyarország területén nyomtatott magyar nyelvű könyv. Felmérhetetlen a hatása nemcsak irodalmunkra és művészetünkre, hanem nyelvünk több évszázados gazdagodására is Károli Gáspár gönci református lelkipásztor segítőtársak közreműködésével készített, 1590-ben megjelent teljes magyar bibliafordításának, a Vizsolyi Bibliának. A magyar bibliaismeretet máig hatóan gazdagítja Káldi György Bécsben, 1626-ban, Pázmány Péter és Bethlen Gábor költségén kiadott katolikus bibliafordítása.

A bevezetést követő beszélgetés során rendre elhangzott néhány előre egyeztetett idézet a Kálvin Kiadó új fordítású, magyarázatos Bibliájából, illetve a revideált Károli Biblia 1989. évi kiadásából. Ezek a következők:

- 1Móz/Ter 4,7b: a bűn az ajtó előtt leselkedik, és rád vágyódik, de te uralkodjál rajta;
- Mt 6,12: és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek;
- Lk 1,51b: szétszórta a szívük szándékában felfuvalkodottakat / elszéleszté az ő szívök gondolatában felfuvalkodottakat;
- Zsolt 67,2a: Legyen kegyelmes hozzánk az Isten, áldjon meg bennünket / Az Isten könyörüljön rajtunk, és áldjon meg minket;

– Kol 1,15: *a láthatatlan Isten képe, az elsőszülött minden teremtmény közül / Aki képe a láthatatlan Istennek, minden teremtménynek előtte született.*

A felolvasott igehelyekhez Mózes Huba, mint az est moderátora esetenként irodalmi alkotásokat is társított, köztük John Steinbeck Édentől keletre című regényét, Dsida Jenő Sír felirat című költeményét, Szenci Molnár Albert Szűz Máriának éneke című rimes Magnificatfordítását és Kölcsey Ferenc Hymnusát.

Csomós József, mint az est vendége a rendre elhangzó, tágabb összefüggésbe helyezett igazságszavakat nagy tapasztalati, gyakorló lelkipásztorként magyarázta.

A beszélgetés részleteit szerkesztett változatban közöljük.

Mózes Huba: Az Ó- és Újszövetségből egyaránt választottam idézetet. Az első Mózes első könyvének negyedik részéből való. Úgy gondolom, legtermészetesebb, ha abból a javított Károli-fordításból olvasom, amelyet valamikor a '40-es évek közepén a szüleimtől kaptam.

A negyedik rész hetedik verse így szól: „Hiszen ha jól cselekszel, emelt fővel járhatsz, ha pedig nem jól cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselkedik, és reád van vágyódása, de te uralkodjál rajta”. A tágabb összefüggést Káin és Ábel történetében találjuk: „Lón pedig idő múltával, hogy Káin ajándékot vive az Úrnak a föld gyümölcseiből. És Ábel is vive az ő juhainak első fajzásából és azoknak kövérségéből. És tekintte az Úr Ábelre és az ő ajándékára. Káinra pedig és az ő ajándékára nem tekintte, miért is Káin haragra gerjede, és fejét lecsüggeszté. És monda az Úr Káinnak: Miért gerjedtél haragra, és miért csüggesztéd le fejedet? Hiszen ha jól cselekszel, emelt fővel járhatsz, ha pedig nem jól cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselkedik, és reád van vágyódása, de te uralkodjál rajta. És szól s beszél vala Káin Ábellel, az ő atyjafiával. És lón, mikor a mezőn valának, támada Káin Ábelre, az ő atyjafiára, és megölé őt. És monda az Úr Káinnak: Hol van Ábel, a te atyádfia. Ő pedig monda: Nem tudom, avagy őrizője vagyok-é én az én atyámfiának?”

Ez volna az első textus és tágabb szövegekörnyezete. Akkor figyeltem fel rá először, amikor Steinbeck Édentől keletre című regényét olvastam. A regény egyik hőse találkozik a textus fordításával, és elgondolkodik rajta. Jakab király 1611-es Bibliájában, majd az amerikai standard Bibliában ellenőrzi, és úgy látja, hogy az első fordítás megengedő jellegű: *majd uralkodni fogsz rajta*, a második pedig parancsszerű: *de te uralkodjál rajta*. A regényhős végül megtanul héberül, és úgy gondolja, a textus arról szól: Káin utódainak van lehetősége rá, hogy legyőzzék a bűnt. Magam a Jeruzsálemi Biblia francia nyelvű szövegét próbáltam lefordítani: De ha nem vagy jóra hangolt, nem leselkedik-e rád az ajtó előtt a bűn, mint éhes állat, képes leszel-e uralkodni fölötte?

Az értelmezés íve tehát *a lehetőség van rá, hogy legyőzd* állítás és *a képes leszel-e uralkodni fölötte* kérdés között feszül.

Csomós József: A Bibliának ma is vannak szenzációs fordításai, amikor nemcsak szó szerint próbálja a fordító visszaadni a szöveget, hanem a grammatikai információkat, a szavak összefüggését is próbálja visszaadni magyar nyelven. Így tárul fel a Biblia szépsége. Ha valaki végigolvassa a Biblia első kilenc részét, majd folytatja Áb-

rahám történetével, van egy olyan érzése, mintha a Bibliát újra kezdték volna írni. Az őstörténetekben megvan mindaz az isteni szándék, ami az emberrel kapcsolatos. Ez egy nép, Ábrahám fiai történetén kibontakozik, majd az Újszövetségben kiteljesedik.

Káin és Ábel történetében ugyanúgy benne van a lényeg, mint amit kibontott késsőbb az Ószövetség és az Újszövetség. Itt épp nem arról van szó, hogy lesütött, lecsügszgett fejjel állunk, hanem hogy kihúzhatom magam.

Isten Ádám és Éva esete után az asszonynak ezt mondta: Igen megnövelem terhesség fájdalmát, fájdalommal szülsz gyermeked, mégis vágyakozol férjed után, ő pedig uralkodni fog rajtad. Ezek ugyanazok a szavak: ahogy a bűn vágyakozik az ajtó előtt, és ahogy megadja az embernek a biztatást, hogy te uralkodhatsz rajta. Az Énekek énekében találjuk még ezt a vágyakozást, ahol a vőlegény elmondja szerelmesének, a menyasszonynak érzéseit, gondolatait, és nagy örömmel, hálaadással mondja, hogy én a szerelmesem vagyok, és ő is utánam vágyakozik.

Kérdés akkor, hogy mi is van az ajtó előtt? Tudni kell, hogy az Ószövetségnek több szava van a bűnre, amit mi csak ezzel a szóval tudunk kifejezni, jöllehet, vannak szinonimái. Ami az ajtó előtt van, abban benne van a hiba, a tévedés. Ez utóbbi olyan formában, ahogy Sámuel könyvében olvassuk Dávid kiváló vitézeiről, hogy ott voltak néhányan, egy családnak a tagjai, akik soha nem tévesztették el a célt. Erre ugyanazt a szót használja, mint a vétekre. Mikor nyílik ki az ajtó? Amikor olyan helyzetbe kerül az ember, amikor döntenie kell, hogy mit csinál. Akkor mondja azt, hogy uralkodhatsz rajta. Az Újszövetségben Péter apostol is használja ezt a helyet, hogy a bűnnek van rád vágyódása. Számomra a legszebb – maradjunk Jákob áldásainál –, Jákob így áldja meg Júdát: „Fiatall oroslán vagy, Júda, prédátóll lettél nagygyá, fiam. Lehevert, elnyújtózt, mint a hím oroslán vagy a nőstény oroslán, ki merné felkelteni.” Valamennyien ismerjük a filmekből, milyen az, amikor az oroslán nem prédára les, hanem elnyújtózik, de ettől még ugyanaz a vadállat marad...

Úgy gondolom, hogy az 1Móz 4,7-ben a második nemzedék számára folytatódik az, ami az elsővel megtörtént. Bővül azzal: vedd tudomásul, hogy a szülsz, tehát az első hibás döntés miatt, semmit sem lehet visszacsinálni, mert mindaz a vétek, hiba, tévedés, bűn, gonoszság megmarad. Amikor nyílik az ajtó, a bűn bele akar szólni a döntésedbe, de te uralkodhatsz rajta. Nekem azért szép az Évának mondott isteni szó, mert mindenki, aki olyan jó házasságban él, mint én, tudja, hogy mennyire nem drasztikus dolog, ami úgy van megfogalmazva, hogy uralkodik rajta. A férfi és a nő szerep: hogy te vágyakozol férjed után, ő pedig uralkodik rajtad. Ezt lehet rosszul, és lehet jól is csinálni.

Mózes Huba: A második textus Máté evangéliuma hatodik résznek tizenkettődik verse: „és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétkeztek”. A Miatyánk arám eredetijének ósváltozatában ez a kérés – a Haag-féle Bibliái lexikon szerint – valószínűleg így hangozhatott: „És engedd el az adósságunkat, amint mi is elengedtük adóssainknak”. Máté evangélista, jegyzi meg a lexikon cikkírója, nem félt zsidó szokás szerint az üzleti életből eredő adósság szót

vallási értelemben használni. Hozzáfűzi, hogy a görög gondolkodással ez nem fért volna össze, mert csak a tartozni ige utalhatott a görögben az erkölcsi értelemben vett tartozásra. Van egyféle szembenállás a zsidó és a görög szemlélet között. A Bibliai fogalmi szókönyv cikkírója kifejti, hogy az Újszövetség a bűnt realizisztikusan fogja fel, vele szemben nem a megfizetést állítja, amint az a zsidóságnál történt, hanem a bűnbocsánatot, az adósság elengedését.

Az adott összefüggésben régóta dédelgetem azt a négy sort, amely már nemcsak a kolozsvári Házsongárdi temetőben, hanem a tokaji gimnázium emlékfalán is olvasható. Dsida Jenő sírversére gondolok. A második és a harmadik sorra kell jobban odafigyelni. Ez a két sor véleményem szerint a Miatyánkhoz kapcsolódik. A második mintha a zsidó felfogáshoz, a harmadik pedig a göröghöz igazodna:

Megtettem mindent, amit megtehettem,
kinek tartoztam, mindent megfizettem.
Elengedem mindenki tartozását,
felejtsd el arcom romló, földi mását.

Csomós József: Itt már nyílik az ajtó. A Hegyi beszédben Jézus arról szól, hogyan kell adományt adni, hogyan kell börtölni, és hogyan kell imádkozni. A zsidó és a görög gondolkodás nem filozófiai kategória. Azért írják így a kézikönyvek, mert Máté evangéliuma kereskedelmi kategóriájú szavakkal fogalmazza meg, hogy engedd el tartozásainkat, adósságainkat. Mátéről tudni kell, hogy ő zsidó, Lukács művelt görög orvos, és nála a szövegbe bekerül a hamartia, a bűn, mint tárgy. Ez Máténál nincs. De Lukács vált általánossá, ezért mindenütt a *bocsásd meg a mi vétkeinket* és nem az *engedd el az adósságunkat* szerepel. Máténál nincs tárgy, legfeljebb az elengedésnek, a tartozásnak a főnévi változata. Ez a magyarázat, de mind a kettő ugyanarról beszél, hogy nyílik az ajtó. A Bibliából, Isten kijelentéséből egészen konkrét dolgok szólnak. A szövegből egyértelmű, hogy feltételt állít a kijelentés arra, hogyan lehet számomra biztos az elengedés, a bűnök bocsánata. Úgy, ha én el tudom engedni a másokét. Gyülekezeteink 90 százaléka vasárnaponként nyugodtan felállhatnak és kimehetnek, mert a mellette ülőnek nem tud megbocsátani, s akkor miről beszélünk?

Talán Török István professzor mondta, hogy a Biblia-fordítás, a szószerintiség mennyire hordozza az üzenet lényegét. Az nem felel meg az eredeti szövegnek, hogy bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. Mégis ez a jó, mert segít az embernek, hogy nem két szóban foglalja össze, hanem kimondja: ahogy én is megbocsátok az ellenem vétkezőnek. Ez hordozza a lényegét, nemcsak a Hegyi beszéd, hanem azok a jézusi mondások, amelyek a mindennapi életre vonatkoznak, ezeket nem lehet „elteologizálni”. Ha én várom, hogy adósságaimat elengedje az Isten, akkor én nem kerülhetem meg, hogy az Isten szándéka szerint ne engedjem el a másét.

Mózes Huba: A harmadik textus egy csodálatosan szép bibliai részletnek egyik verse. Az énekről Babits Mihály az Amor Sanctus című gyűjteményének bevezetőjében kifejti, hogy talán a legelső a középkor bensőséges lírai himnuszai közül. Az ő

értékelése szerint egy egész líratörténeti korszaknak a nyitányát jelenti, holott bibliai, jól ismert és állandóan elhangzó szövegről van szó, nem egyszerűen költészetről. De Babits költészetként közelíti meg.

Lukács evangéliuma első részének ötvenegyedik versét idézem a '40-es évek első felében megjelent Bibliából: „Hatalmas dolgot cselekedék karjának ereje által, elszéleszté az ő szívök gondolatában felfuvalkodottakat.” És idézem Szenci Molnár Albert Szűz Máriának éneke című rímes parafrázisának megfelelő részletét is: „Az kevély gondolatúknak menten eszeket veszté”. A parafrázis *menten* szaváról megállapíthatjuk, hogy a Vulgata *dispersit superbos mente cordis sui* sorába tévesen bekerült *mente* szónak nem jelentésbeli, csupán hangzásbeli megfelelője.

Csomós József: Annak idején tanítómesterem az Ószövetség szövegéről mondta, hogy vannak nem zavaró dolgok, amelyek olyanok, mint a vasúti váltók. Szajnál nem senkit nem zavar, hogy van közte egy centi, de Záhonyban vagy Szegednél már nagyon zavaró a távolság. Ezért van a Biblia-fordításnak, értelmezésnek felelőssége, mert ott a váltó, és az egyik erre megy, a másik meg arra...

Köszönöm ezt a választást, mert a Magnificat az egyik legszebb példája annak, hogy mennyire hús-vér az evangélium. Idézzük fel az előzményeket. Arról van szó, hogy Máriának megjelenik az angyal, elmondja, amit elmond, és hozzáteszi, hogy a rokonod, Erzsébet, már a hatodik hónapban van, és gyermeket vár az, akit meddőnek mondanak. Apróságnak tűnő dolog, de Mária miért nem az anyjához megy? Miért Erzsébethez? Mert ő már hat hónapja abban él, hogy vele csodát tett az Isten. Amikor megérkezik, mondja Erzsébet, hogy áldott vagy te az asszonyok között, s akkor mondja el Mária ezt a himnuszt. Amiben az a szép, hogy nagyon figyelmes volt hit-tanórán. Szó szerint megtanulta Sámuel első könyvéből Anna énekét.

Ez az egyik példa, hogy mi van, amikor az információkat is belefördítjük a szöveg-be. Lukácsnál ezt olvassuk: „Magasztalja lelkem az Urat, és az én lelkem ujjong Isten, az én Megtartóm előtt, mert rátekintett szolgálóleánya megalázott voltára, és íme, mostantól fogva boldognak mond engem minden nemzedék. Mert nagy dolgot tett velem a Hatalmas, és szent az ő neve. Irgalma megmarad nemzedékről nemzedékre az őt félőkre. Hatalmas dolgot cselekedett karjával, szétszórta a szívük szándékában felfuvalkodottakat, hatalmasokat döntött le trónjukról, és megalázottakat emelt fel. Éhezőket látott el javakkal, és bővelkedőket küldött el üres kézzel. Felkarolta szolgálóját, Izraelt, hogy megemlékezzék irgalmáról, amint kijelentette atyáinknak, Ábrahám-nak és az ő utódjának, mindörökké.”

Sámuel könyvében ezt olvassuk: „Majd pedig Anna tett hitvallást ekképpen: Most már együtt örül a szívem az Úrral, most már tekintélyem lett általa, már szóhoz juthatok ellenségeimmel szemben, hiszen szabadításomnak örvendezek. Nincs olyan szent, mint az Úr, mert Tehozzád még csak hasonló sincsen... Éppen az az Úr ismerete, hogy nem a megszokott rendjük szerint érnek célba a dolgok... Az Úr öl, hogyha kell, de inkább elevenít, Ő fékezi meg a poklot, amit el is szabadíthat, az Úr az, aki elvehet és adhat, Ő azokat alázza meg, akik mások fölé emelik magukat, és Ő

emeli fel a porból az elesettet... Ő dönti el, hogy melyik birodalomnak mikor lesz vége, s annak ad hatalmat, aki az Ő királya, és Ő szerez egyre nagyobb tekintélyt kiválasztottjának.”

A szóban forgó félmondat, amelyik Sámuel könyvében szó szerint ugyanaz, mint az evangéliumban: Ő azokat alázta meg, akik mások fölé emelték magukat. Így köszön vissza a görög szöveg értelme is. A mi újszövetségi professzorunk, Varga Zsiga bácsi egy élet munkáját sűrítette bele, hogy megírta a bibliai görög szótárt, és ahol ő egy szószedetben lefordított egy mondatot, abban biztosak lehetünk, hogy van valami, amihez ő kellett. Ez a mondat olyan. Mind az egyik szószedetben, mind a másikban így fordítja: Szétszórja a gőgösöket, a szívük érzületében, gondolkodásukban kevéskeket. Ez azt jelenti, hogy ez a fajta kevéske az Isten érzületében teszi a másik fölé magát, mintegy az Isten helyére, a másikkal szemben.

Mózes Huba: A negyedik igehely a 67. zoltár második versének második fele: „az Isten könyörüljön rajtunk, és áldjon meg minket, világosítsa meg az ő orcáját rajtunk”. Ehhez az igehelyhez akkor jutottam, amikor azt olvastam, hogy a debreceni Nagytemplomban a Himnuszt a 130. zoltár dallamára énekelték.

Korábban arról is olvastam, hogy Kölcseyt, aki a debreceni kollégiumnak volt a diákja, az egyik feltételezés szerint Szenci Molnár Albert „franciai nótára” alkalmazott 130. zoltára ihlette a Himnuszt megismerésében. Arra gondoltam, hogy talán célszerűbb a ritmikái előképét keresni a Himnusznak, mégpedig olyan szövegekben, amelyek műfajilag is rokonok, amennyiben kegyelemért, régi szóval malasztért fohászoknak.

Találtam egy 1593-ban kiadott bártfai gyülekezeti énekeskönyvet, amelynek az egyik zoltárához véleményem szerint a Himnuszt közelebb áll, mint más szövegekhez. A 67. zoltár 16. századi parafrázisából idézek: „Úr Isten, áldj meg minket irgalmasságból, világosítsd elménket az te szent színedből, esmerhessük ez földön te szent utaidat, mutasd emberek előtt kegyelmességedet.” Nem kérdéses, hogy az idézett zoltárrészletben az ároni áldás sajátos változatát ismerhetjük fel.

Kölcseyre visszatérve megjegyezném, hogy a nyelvészeti szakirodalomban vitatott, mit is jelent a Himnuszt indításában a *jó kedvvel, bőséggel*.

Csomós József: Legjobb tudomásom szerint a 130. zoltár dallama úgy került a Himnuszhoz, hogy az elmúlt években Győri János tanár úr, kutatván a nagykönyvtárban, kezébe akadt a Kölcsey-kézirat. Ezen Kölcsey kézírásával rajta van, hogy éneklendő a 130. zoltár dallamával. Szólt a zenészeknek, először a debreceni Kántus énekelte el, és így jutott el a Nagytemplomba. Biztos, hogy korábban is tudták ezt, de a Himnuszt dallama nekünk már annyira az Erkelé, hogy el sem tudjuk képzelni másképp.

Jól hangzik tehát ezzel a dallammal, de tartalmilag nincs közöttük összefüggés. A szöveg párhuzamossága a 67. zoltárral pedig telitalálat, az tudniillik, hogy legyen kegyelmes hozzánk az Isten. Ennek legszebb példái olyan történetekben vannak, amelyeket valamilyen formában az irodalom is megörökített.

Mindenki ismeri Jákob és Ézsau történetét. Amikor találkoznak a mezőn, Ézsau kérdezi, kik ezek a gyermekek. Azok, akiket Isten kegyelme ajándékozott szolgálóknak – feleli Jákob.

Hogy mit jelent: kegyelmes hozzánk az Isten, Dávid és Betsabé történetéből is látjuk. A tetőn fürdik a szomszédasszony, tegyük el láb alól az urát, nem tudja meg senki. Teherbe esik. Azt mondja Dávidnak az Isten, mivel megbántad, megbocsátom, de a gyermeknek meg kell halnia. Már mindenki aggódik Dávid egészségéért, mert onnantól kezdve fekszik a földön, vizet sem iszik. Szólnak neki, hogy meghalt a gyermek. Akkor felkel, megfürdik, és azt mondja, terítsetek. Kérdezik, miért? Más ilyenkor szokott gyászba esni. Dávid azt mondja rá, amíg a gyermekért böjtöltem, sírtam, mert azt gondoltam, ki tudja, talán könnyörül rajtam az Úr, és életben marad a gyermek. Ez a könnyörület az, ami úgy jelenik meg, hogy kegyelmes hozzánk az Isten.

A harmadik példa József és testvérei. Olvassuk a történet végén, hogy József kiköti, ha nem hozzák el Benjámint, nem engedi el a másik testvérüket, és amikor megérkeztek vele, és József meglátta Benjámint, anyja fiát, mert ők ketten voltak vér szerint testvérek, a többi csak féltestvér volt, ezt mondta: Ez a ti legkisebb testvéretek? Legyen kegyelmes hozzá az Isten. Ennek a súlyát számomra ez hordozza, hiszen József először találkozik vér szerinti testvérel, akiről megmondták, hogy apjuk nem fogja elengedni. Mégis elengedte, és a legnagyobb kívánság, amit mond Benjáminnak: Legyen kegyelmes hozzád az Isten.

Arra pedig, hogy áldjon meg bennünket, a klasszikus hely az ároni áldás. Mind a mai napig ezt használjuk, többek értetlenségére, hogy miért ószövetségi és nem evangéliumi áldást mondunk. De ez a klasszikus áldás. És hogy ki hogyan gondolkodik a *jó kedvvel, bőséggel* kifejezésről, csak azt tudom mondani, hogy az áldás másik klasszikus helye, hogy mihez köti Isten az áldást. Az 5Móz 28-ban olvashatjuk: „Ha engedelmesen hallgatsz az Úrnak, a te Istenednek szavára, ha megtartod és teljesíted mindazokat a parancsokat, amelyeket ma parancsolok neked, akkor a föld minden népe fölé emel téged Istened, az Úr. Rád szállnak mindezek az áldások és kísérek téged, ha hallgatsz az Úrnak, Istenednek szavára.” Itt jön a felsorolás: „Áldott leszel a városban és áldott leszel a mezőn. Áldott lesz méhed gyümölcse, termőfölded gyümölcse és állataid ivadéka, teheneid ellése, juhaid szaporulata. Áldott lesz kosarad és sütőteknőd. Áldott leszel jártodban-keltesben.” Mi a bőség, ha nem ez?

Számomra arról szól az egész történet, a Biblia üzenete, hogy amikor az első áldás elhangzik, az szól az embernek, szól a nyugalom napjának. Ez mind a teremtés hajnala, amikor még minden rendben van. Az Isten eredeti szándéka az áldott állapot volt. Arról az ember mondott le engedetlenségével. Ezért mondja, ha engedelmeskedsz, újra egybekerül a kettő, s akkor az áldás is életbe lép. Számomra legszebb a sütőteknő, áldott lesz a sütőteknő, a mindennapi kenyér. Én így gondolom a Himnusz első sorát.

*(A református egyházkerületi székház nagytermében
2013. november 12-én megtartott beszélgetés rövidített, szerkesztett változata)*

Átadni az örömet, hogy jelen van az Isten

BESZÉLGETÉS AZ 50 ÉVES PALÁNKI FERENC PÜSPÖKKEL

– Felnőtt fejjel, a diploma megszerzése után döntött a papi hivatás mellett. Hogyan, miért történt mindez?

– Főiskolás koromban gondoltam először komolyan, hogy pap leszek, de már gyerekkoromban sokan emlegették, hiszen sokszor mentem ministrálni, még hét-köznap is, mondták, majd jó pap lesz belőled. Én meg mondtam, hogy nem leszek pap, a matematika, a fizika mindig jól ment és tanár szerettem volna lenni, vagy mérnök, és a távközlés, a telefon érdekelt. Érettségi után egy évig dolgoztam segédmunkásként, mert nem vettek fel a főiskolára. Nagyon sokat tapasztaltam ezalatt, az egy év alatt megértem. Céltudatosan kezdtem tanulni, még inkább a matekot, fizikát, akkor már simán bekerültem a főiskolára. A második év után részt vettem egy lelkigyakorlaton, ott tudatosították az atyák, köztük Balás Béla, a „Beton” atya, a kaposvári püspök, hogy mi keresztények nem abban hiszünk, hogy van Isten, hanem hogy jelen van.

– Ez olyan örömmel töltött el, hogy jelen van az Isten, hogy azt mondtam, ezt az örömet mindenképp meg kell osztani mindenkiel. Közben láttam a főiskolán tönkrement sorsokat, hogy tehetséges fiataloknak félrecsúszott az életük, a szabadosság, a korlátok nélküli élet, a féktelenség teljesen parttalanná tette az életüket. Arra gondoltam, nekik is ez lenne a megoldás, az Isten jelenlétét elfogadni, mert ez boldogító, örömteli jelenlét. Akkor gondoltam arra, hogy el kellene mennem papnak, hiszen ennek azért soha nem zártam ki a lehetőségét, de ekkor már tudatosan is gondoltam rá, hogy ezt az örömhírt meg kell osztani mindenkiel, és ezt legteljesebb módon papként lehet megtenni.

– A lelkiatyám azt mondta, hogy először végezzem el a főiskolát, utána térjünk vissza a dologra. Elvégeztem, aztán másfél év munka és másfél év katonaság után, 25 éves koromban mentem Esztergomba a teológiára, s valóban már érett fejjel döntöttem így.

– Ekkor már tudatosan figyeltem a motivációkra, az indíttatásokra: megosztani az örömet, segíteni az embereken, hogy embere legyenek másoknak. Ahogy ott fekszik a 38 éve béna ember és azt mondja Jézusnak, nincs emberem, úgy gondoltam, én szeretnék embere lenni a többieknek.

– Sokat segített ebben a lelkiatyám, mindenképp szeretném őt megemlíteni, Vigyázó Miklós atya, nevében is benne van, hogy vigyázott rám és nagyon sokunkra. 31 éven keresztül volt a lelkiatyám, tavaly januárban váratlanul, de nem készületlenül

ment haza... Ő volt az, aki a püspökszentelésen a könyvet tartotta Nagy Krisztián atyával a fejem fölött.

– *Hogy felnőtt fejjel döntött a hivatás mellett, ez jelentheti azt, hogy könnyebb hűségese- nek lenni?*

– Soha nem szerettem az általánosítást, volt olyan irányzat, amikor a papnevelésben dolgoztam, hogy azt mondták: mindenkinek kellene a szeminárium előtt valamilyen diplomát szerezni, vagy munkát végezni. A szemináriumi előjárók találkozóin felvetődött ez, és arra jutottunk, hogy személyre szóló nevelés kell. Van, akinek szüksége lenne rá, és akkor bátran el kell küldeni egy időre, végezzen valamilyen fizikai, vagy szociális munkát, szerezzen diplomát, vagy nyelvvizsgát tegyen, hogy megérjen, hogy megálljon a lábán. De az nemcsak a képzésen múlik, hogy valaki hűséges marad-e, azon is, hogy ő hogyan dönt, hogyan kapaszkodik, hogyan töltekezik. Egyszer egy kispap tanítvánnyal, aki aztán nem lett pap, beszélgettünk telefonon, kérdezte, én honnan töltekezem. Azt válaszoltam, ez olyan kérdés, amit minden nap felteszek magamnak ezentúl, hogy honnan veszem az erőt? Ezt a kérdést valóban fel kell tennünk minden nap, minden papnak, de nemcsak papoknak, hogy a hétköznapi munkánkat is azzal az örömmel tudjuk végezni, amivel kiindultunk, hogy jelen van az Isten. Ő jelen van, de nem azért, hogy ellenőrizzen minket, vagy megbüntessen, hanem hogy segítsen, hogy rátaláljunk az ő akaratára és ebből a felismerésből tudjuk megtenni azt, amit kér tőlünk, mert ez az igazi boldogság. Hiszen Isten „*azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és eljusson az igazság ismeretére*” (1Tim 2,4).

– Kispapoknak, vagy fiataloknak szoktam mondani, nem az a kérdés, mi leszel, ha nagy leszel, ha majd felszentelnek, az alapkérdés az, hogy milyen ember leszel ma. Ezt ma kell eldönteni, és az élethelyzeteinkben meg kell hozni ezeket az alapdöntéseket, ami mindig az, hogy Isten mellett akarok dönteni. Az mindegy, milyen életállapotban éli le valaki az életét, nyilván, ahogy hívja, vonzza az Isten, de az a lényeg, hogy mellette tudjunk dönteni. Annak az embernek ér valamit az igenje, aki tud nemet is mondani mindarra, ami ellenkezik ezzel az igennel. Ahogy Jakab apostol, de Jézus maga is mondta, beszédetek legyen igen, igen, nem, nem, azaz amire igent kell mondani mondj igent, amire nemet, arra nemet. Ezt az alapdöntést meg kell hozni, és a hétköznapiakban apró cselekedetekben, döntésekben újra és újra megismételni.

– Ehhez nagyon sokat segít a személyes szeretet-kapcsolat az Istennel. Azt tanultam egy öreg mesteremtől, a jezsuita Pálos Antal atyától, hogy körülmény-független legyen az Isten-kapcsolatunk. Ne függjön attól, hogy ki a főnököm, hogy elfogadják-e a szolgálatomat vagy nem, hogy jók a hívek, vagy nem, a körülöttünk lévő világtól független kell, hogy legyen az Istennel való kapcsolatom. Ha ez sikerül, akkor az életvezetésünk fő irányítója maga a szerető Isten lesz.

Azt is szoktam mondogatni, hogy mindenhová magamat viszem. Ha valahol nem érzem jól magam a bőrömben, az Istennel való kapcsolatomban, akkor bárhová helyezhetnek, nem fogom jól érezni magam, de ha belül rend van, bárhová helyeznek is,

mindenütt jó lesz. Ez persze adottság kérdése is, talán szerencsés vagyok, eddig csak jó helyeken voltam káplán, vagy plébános. Mindig vannak olyan emberek, akikkel és akikért lehet dolgozni, akiket lehet és kell szeretni.

– Szerintem arra kell felnevelni a papságra készülő fiatalokat, hogy ezt a személyes kapcsolatot minden körülmények között tudják építeni, gazdagítani, mert ez az alaplöntés megtartja az embert az úton, erőt, dinamikát ad, vigasztalást, segítséget ad, hogy mindig Istenre tekintsünk. Barsi Balázs atyától hallottam ezt a gondolatot, hogy amikor Péter kilépett a bárkából, és elindult Jézus felé, tudott járni a vízen, egész addig, amíg Jézus arcára tekintett. Amikor levette Jézus arcáról a tekintetét, és a vihart nézte, a hullámokat, rögtön el kezdett süllyedni. Ez a papságunk: Jézus arcába kell tekintenünk. Ha ezt meg tudjuk tenni minden nap, csodákra vagyunk képesek.

– *A mai papnövendékektől mit várhatunk, lesznek jó papok?*

– Szent János mondta, hogy most még Isten gyermekei vagyunk, de nem nyilvánvaló, hogy mivé leszünk. Az elmúlt héten Debrecenben tartottam továbbképzést fiatal, tíz évnél fiatalabb szentelésű papoknak, káplánoknak és azt tudom mondani, hogy annyi sok jó, elkötelezett, mély lelkiéletre, Isten-kapcsolatra törekvő fiatal papunk van a magyar egyházban. Ifjúsági és hivatásreferens is vagyok a püspöki karban, és szervezünk országos szintű rendezvényeket, találkozunk fiatal papokkal, látom, olyan sok jóra törekvés van a fiatalokban, igényes lelkipásztorkodásra törek-szenek. Ezek a néhány éve szentelődött papok ajánlanak nekem lelkiismereti irodalmat. Széles látókörűek, komolyan veszik a dolgukat. Van, akinek huszonnégy hittanórája van egy héten, és mellette káplán, és mélyen, sokat olvasva, a fiatalok között töltve az időt, dolgoznak.

– Még tíz évvel ezelőtt is könnyebb volt egy ifjúsági hittancsoportot összeszedni egy plébánián, mint most. Itt a Mindszenten is Koós Ede atya és Nagy István atya is sokat dolgoznak ezen, hogy legyen, foglalkoznak bérmálkozás előkészítéssel, és amikor később István atya összehívja a bérmálkozottakat, három-négy ember, ha eljön. Nehéz egy jó programra, egy kirándulásra elhívni őket, bevonni a cserkészetbe. És mégis, ott van a fiatal papokban a lelkesedés. Ott van a hibázás lehetősége is, hozhatunk rossz döntéseket, hogy nem találjuk meg a hangot, nem tudunk együtt érezni a fiatalokkal annyira, amennyire kellene, de ahogy Ferenc pápa mondja, oda kell mennünk, ahol fiatalok vannak.

– Itt van például a facebook. Én nem szórakozásból vagyok rajta, hanem azért, mert ott vannak a fiatalok. Felírok egy mondatot, megosztok egy felvételt, azt nekem kétezeröttszáz ismerősöm láthatja. Nem mondom, hogy annyian látják, de láthatják. Mikor mondom én bármit is 2500 embernek? Ezeket az eszközöket meg kell találni. Én nem mondom, hogy minden fiatal pap szent, de mindenki benne van a szent lehetősége, és ahogy a II. Vatikáni Zsinat a Lumen Gentiumban írja, mindenki meghívást kapott az életszentségre. Erre kell törekedni, nem is csak arra, hogy jó papok legyünk. Akkor leszünk azok, ha szent papok leszünk. És ha szent papok, akkor boldog papok is. Isten azt akarja, hogy boldog papok legyünk.

– *Sok katolikus iskola működik már az egyházmegyében, azt gondoltuk, hogy több hivatást adnak ezek az iskolák...*

– Most még nem tartunk ott, hogy ezek a katolikus iskolák, amelyeket néhány éve átvettünk – amelyek még csak rajta vannak az úton –, igazán egyházi szemléletű, katolikus iskolák legyenek. Sok vád ér bennünket, hogy kicseréljük a táblát, és átvesszük „tokkal vonóval” az intézményt, azokkal az emberekkel, akik ott vannak benne. Igen, de elindul valamilyen folyamat, és nem abból kell kiindulnunk, hogy milyen szeretnénk, hanem abból, hogy tudjuk az irányt. Most itt tartunk. Tudjuk, hová szeretnénk eljutni, s ha majd eljutunk oda, hogy olyan szellemiségű alma mater legyen az iskola, amelyik megtermi ezeket a gyümölcsöket, lesz ilyen, lesz hivatás is.

– De hivatások nem csak azért lesznek, mert vannak jó iskolák. A hivatás kultúráját kell elterjeszteni. A mai világot szoktuk szidni, hogy a mai emberek nem vallásosak, hogy nem tartják fontosnak a hit szerinti életet. Valóban úgy tűnik, jól megvannak az Isten nélkül. Statisztikai adat, a 2011-es népszámlálás szerint a 15 és 30 év közötti korosztály 4 százaléka templomba járó, vallását gyakorló. Ebben a 4 százalékban talán azok is benne vannak, akik évente egyszer elmennek. Már annak is örülni kell, hogy vannak országos szinten harmincan, akik papnak, szerzetesnek jelentkeznek egy évben. Ez a mai kor, mai közeg nem segít abban, hogy az emberek felismerjék a hivatásukat.

– Mit jelent az, hogy hivatáskultúra? Tudatosítani főként a hívó emberekben, de másokban is, hogy meghívott emberek vagyunk. Lehetünk utcaseprők, orvosok, meghívott emberek vagyunk. Azért élek, mert az Isten meghívott ebbe a csodaszép világba, hogy vele kapcsolatban legyek, hogy a szeretet útján járjak, hogy teljesítsem a küldetésemet. Használjam a talentumaimat. Így lesz a meghívott egyben meghívó a többi ember számára. Ez a hivatáskultúra. Ha ezt el tudnánk terjeszteni, tudatosítani az emberekben, hogy meghívottak, és egy személyben másokat meghívók, akkor könnyebben elfogadnák az egyházi hivatást, akik erre indíttatást éreznek.

– *A több munkán kívül miben változott az élete a püspöki kinevezés következtében?*

– Nagyon sok ajándékot kaptam Istentől, érzem, hogy ezeket saját erőmből nem tudtam volna elérni, de milyen jó, hogy vonzott az Úr. Ilyen élményeim vannak, hogy összemosisolygok az Istennel, hogy ezt vagy azt ketten együtt tettük. Visszatérő gondolat a lelkiatyám szép mondata, amit azóta is tartok és vallok. Bennem ugyan gyakran megfordult a gondolat, alkalmas vagyok-e erre a munkára, de ő azt mondta, a sár is alkalmatlan arra, hogy vakot gyógyítson. Mivel azonban a sár Jézus kezében volt, a csoda eszköze lehetett. Tehát nem az a kérdés, hogy én ki vagyok, hanem hogy benne vagyok Jézus kezében. Tudok-e belesimulni, eszköze lenni. Hogy püspök lettem, ismertebb lettem, elhívtak ide-oda, más egyházmegyékbe is. Sok lelkigyakorlatra kértek fel, szerzetesközösségek, egyházmegyés papság, sok helyen tartottam már rekollekciót papoknak, és azt tapasztaltam, hogy nem szabad félni. Ez az Isten ügye. Nem rólam szól a történet, nem az a lényeg, hogy alkalmas vagyok-e, csak az a felelősségem, hogy

készüljek föl rá a lehető legjobban, és engedjem, hogy működjön a Szentlélek rajtam keresztül. Csodálatos megtapasztalásaim voltak. Nagy elfogódottsággal mentem oda, jaj, mit fogok én ott mondani, ahogy Pál is mondta, elfogódottan jöttem közétek, és aztán megtapasztalom, működik a csoda. Nekem csak az öt kenyeret és a két halat kell odatennem, és Jézus majd megszorítja.

– Nemcsak a sok munka, az a tapasztalat is megadatott, hogy az Isten rajtam keresztül akar valamit létrehozni. Sokszor azért imádkozom, hogy ne legyen akadály a Isten akaratának, hogy ne fékezzen le a Szentlelket.

– Hogy plébános is vagyok, meg püspök is, és országos feladataim is vannak, az rengeteg olyan elfoglaltságot jelent, ami időben megnehezíti a dolgom. Nagyon sokat kell távol lennem, ezért kevesebb idő jut a plébániára, pedig itt is van feladat, a plébániát fel kellett újítani, most a templomfelújításra készülünk, nem beszélve a közösségek építéséről, vagy a miskolci papsággal való kapcsolatról. Nagyon hálás vagyok, hogy olyan sok jó pap van ebben a városban. Elkötelezett, mély lelkű emberek, akik tőlem hosszabb ideje dolgoznak hűségesen az Úr szőlőjében. Kevesebb időm van, de pontosan ezáltal látom, hogy milyen jó emberek vannak körülöttem, itt a plébánián is, az atyák és a világiak is, nagyon sokat levesznek a vállamról.

– Az egyházmegyében is nagyon sok dolgom van, és amikor például beindul a bérmálási „szezón”, nincs egy vasárnapom, amikor itthon lehetnék, legfeljebb reggel 7-kor vagy fél 8-kor mondom egy misét, aztán megyek bérmálni egyet vagy kettőt. Ezek olyan dolgok, ami az itt élő atyákra nagyobb terhet rónak. A hívek is mondják, nem mondom, hogy joggal, de érthető módon, hogy miért nincs itthon a plébánosunk, mi azt szeretnénk, ha mindig itt lenne.

– Hogyan barátkozott meg püspök úr Miskolccal, a várossal, a hívekkel. Gyakorlatban mit jelent a miskolci helynöki megbízatás?

– Amikor megkaptam a kinevezést, kiderült, hogy érsek úr azért kért segédpüspököt, hogy ide küldje, mert Miskolc az egyházmegye legnagyobb városa. Volt is már itt, Kovács Endre püspök úr személyében püspök-plébános, nem új dolog ez. Az érsek úr hangsúlyt akart fektetni erre a nagy városra, és azzal a feladattal küldött ide, hogy az itt élő papságnak a közösségét építgessem tovább. Nem nulláról kellett kezdenem, volt, van egy olyan mag, olyan közösség, amelybe be kellett állnom, és megpróbáltam valamennyit hozzátenni. Az volt a feladatom, hogy a papság érezze az egyházmegye, az érsekség gondoskodását, figyelmét az életükre, a szolgálatukra. Most, hogy Katona püspök úr nyugdíjba ment, már nem csak Miskolcra terjed ki ez a helynökség, hanem az egész egyházmegyére, és ez nagyon sok feladattal jár. Hetente legalább egy napot Egerben kell töltenem, a hivatali ügyeket elintézni. Rengeteg a beszélgetés az érsek úrral, a döntések előkészítéséhez. Tehát nem egy plébániában kell gondolkodnunk, hanem az egész egyházmegyében.

– Az, hogy idekerültem, meglepetést jelentett számomra, de amikor eljöttem megnézni a helyet és ideköltöztem, azt kell mondanom, nagyon sok szeretettel fogadtak. Amikor kezdtem megismerni a várost, a templomokat, a közösségeket, meglepődtem,

mert ez talán rosszul hangzik, de rosszabbra számítottam. Éppen ezért, akármerre megyek, mindenütt elmondom, hogy Miskolc sokkal jobb, mint a híre. Ezért küldetésemnek is tartom, hogy akármerre is megyek az országban, mondjam el, ne úgy gondolkozzanak az emberek Miskolcra, hogy ez egy iparváros, hitetlen, kommunista, hanem úgy, hogy olyan adottságokkal rendelkezik, olyan értékei, hagyományai vannak, amelyeket az itt lakók felvállalnak, és nagyon sok jó indulás van. Ezt lelki értelemben értem, egyházközségek, szerzetesek pasztorációs tevékenységére.

– Sok a kulturális érték is ebben a városban. Mi ehhez is szeretnénk hozzátenni valamit az egyház részéről. A püspöki kar úgy döntött, hogy a Katolikus Társadalmi Napok idei rendezvényét idén szeptemberben Miskolcon fogja megrendezni. Tavaly Budapesten volt az első, a második, regionális pedig itt, nálunk, és talán ez sem véletlen, hogy Miskolcot nézték ki, hogy megmutassuk a katolikus egyház kulturális és társadalmi tanítását. Hogy ez nem egy életidegen, az emberektől elrugaskodott dolog, hanem nagyon is életközeli, emberközeli tanítás.

– A felújított plébánia megáldása alkalmából szóba került a templombelső felújítása is. Mit remélhetünk ezügyben?

– Ennek van egy elég hosszú folyamata, először is a szükséges engedélyek beszerzése. A különböző szakvélemények után a helyi hatóságoktól, a műemlékvédelemtől kell engedélyt szerezni hozzá, s tudom már a plébánia felújítási munkálataiból, hogy milyen lassan történik mindez. A plébánia átadását szeptember 30-ára terveztük és január közepén tudtunk beköltözni az épületbe.

– A másik probléma, hogy a templom külső felújítása néhány évvel ezelőtt történt, de máris látjuk, hogy van vele statikai probléma, és vizesedik is, tehát nemcsak belső munkákat kell majd elvégeznünk. Figyeljük a pályázatokat is. A templombelső felújítása az előzetes becslések szerint több, mint százmillió forint lehet. Ezt az összeget az egyházmegyétől nem várhatjuk el, az biztos, hogy egy lépcsőben nem sikerül majd ezt a munkát elvégezni. Az tény, hogy rászorul a felújításra a templom belseje. Nézegettem a feljegyzéseket, a historia domust, 1717-ből való az első bejegyzés, ami annyit jelent, hogy 2017-ben 300 éves lesz az egyházközség, a plébánia. Akkor szeretnénk, ha ezek a munkálatok is elkészülnének.

(gróf)

340 éve kezdődtek a gályarab-perek

A magyarországi ellenreformáció idején, 1674. március 5-én több mint hétszáz protestáns hitvallót idéztek a Pozsonyban felállított különbíróság elé, akik közül mintegy háromszáznegyven pap, tanító jelent meg a tárgyaláson. A bíróság felségsértéssel, hazaárulással, a katolikus egyház megsértésével vádolta őket, egyben követelte „bűneik” beismerését és átérésüket a katolikus hitre.

A Wesselényi-féle összeesküvés felszámolása és megbosszulása utáni „gyászévtizedben” (1671-81) az ellenreformáció csaknem minden joguktól megfosztotta az a két protestáns egyházat. Amint az Evangélikus Élet 2006. 6. számában olvasható: *„A gyászévtized (1671–1681) következtében nemcsak a szuperintendensek és seniorok működése lehetetlenült el, hanem magának az evangélikus egyháznak a léte is kérdésessé vált. A lelkészeitől, templomaitól jórészt megfosztott evangélikus egyházban a 17. század végére egyetlen működő szuperintendens maradt.”* Más konkrét példa: a sárospataki Rákóczi uradalom területén levő református eklézsiákat a jezsuiták katonai segédlettel megszüntették, a templomokat elfoglalták, és a pataki iskolának 1671-ben menekülnie kellett. A megszünt gyülekezetek közé tartozott többek közt Borsodkiskalud is, erről tanúskodnak azok az egyházközségi ingóságok, amelyeket 1672-ben a falu prédikátora a Debreceni Református Kollégiumba vitt, és ott ma is megtekinthetők.

A „FŐPRÓBA”

1673 évben folytatták le az első nagy pert protestáns papok ellen. Szelepcsényi György (esztergomi érsek, királyi helytartó Pozsonyban) három ágostai evangélikus szuperintendenst és Liptó, Turóc, Zólyom vármegyék lelkészeit Pozsonyba a saját vezetési bírósága elé rendelte 1673. szeptember 25-re. Összesen 32 lutheránus s egy református papot idézett be, közülük a többség meg is jelent. A művelet azzal kezdődött, hogy minden beidéztet azonnal lecsuktak. A legsúlyosabb koholt vádakkal vádolták meg őket; azt állították, hogy fellázadtak a király ellen, összejátszottak a bujdosókkal, sértették a katolikus egyházat, visszaéltek papi hivatalukkal, illetve hogy tagadták Szűz Mária isteni voltát – az utóbbi egyébként a protestáns hitvallásból szerves következett. Két levelet vettek elő „bizonyítékul”, amelyeket Vitnyédy István még 1669-ben és 1670-ben Keczer Menyhérthez s Bethlen Miklóshoz intézett. Ezek semmiképpen sem lehettek a vádlottak bűnösségének bizonyítékai, hiszen ha Vitnyédy esetleg meg is írta a leveleket, azokhoz vádlottaknak semmi közük sem volt. Nem nekik írták azokat és tartalmukról csak a per során értesültek. Hiába állították ezt a foglyok; a bíróság a legborzasztóbb büntetésekkel fenyegette őket, hogy önként beismerjék „bűnösségüket” *„Aki áttért, azt nemcsak nem bántották többé, hanem Kollonich útján a kamarától pénzsegélyt is kapott. De az is rögtön visszanyerte szabadságát, aki írásban elismerte, hogy*

bűnös a lázadásban, s megérdemli a büntetést. Ezt a császár vele született kegyelme elengedte ugyan, de csak az esetben tűrte meg az illetőt országában, ha papi hivataláról lemondott. Ha ezt nem tette, külföldre kellett kivándorolnia. A pozsonyi foglyok legtöbbje a súlyos fenyegetés s a jezsuiták rábeszélése következtében csakugyan vagy áttért, vagy reversalist adott. Ezzel a főpapság rendkívüli sikert ért el. Egyrészt kezében volt az illetők írásbeli vallomása, hogy bűnösök s nem vallásuk, hanem politikai büntettek miatt üldöztek. Másrészt s ez volt a lényeges, egész vidékek protestáns pap nélkül maradtak. Magukra hagyva a hívek kénytelenségéből a kath. paphoz fordultak s mindinkább visszatértek a régi egyházba.” (Szilágyi Sándor: A magyar nemzet története 1895.)

E „főpróbát” követően az állam által támogatott katolikus klérus végső leszámolásra készült a reformáció két egyházával szemben. Ezért 1674-ben, 730 református és evangélikus lelkészt, tanítót idéztek meg a pozsonyi véstörvényészék elé. Közülük 336-an meg is jelentek. Szelepcsényi és Kollonich Lipót (Bécsújhely püspöke, a magyar királyi kamara elnöke, tőle maradt fenn az a mondás, hogy „Magyarországot előbb rabbá, aztán koldussá, végre katolikussá teszem”) arra törekedett, hogy most már ne csak a szomszédos vármegyék, hanem a királyi, sőt török területen levő protestáns lelkészeket és tanítókat is az új vézbíróság elé idézzen.

A „HATALMAS CSELSZÖVÉS”

„Hatalmas cselszövről volt itt szó... Ezek alapján jelenthette ki Széchenyi György kalocsai érsek, hogy immár az összes magyar protestánsok számára olyan 'hurok' készül, melyet, 'ha nyakukba rántathatunk, soha többé az evangéliumi vallás hazánkban lábra nem áll'. Úgy látszik, báró Ampringen János Gáspár (Johann Kaspar II von Ampringen), (1619–1684), a német lovagrend 48. nagymestere, magyar kormányzónak is aggályai lehetnek a borzalmas akció ellen, s talán az ő észrevétele eredményezte, hogy Bécsben kifogásokat emeltek ellene. De Szelepcsényi Lipót császár gyóntatójához apellált, hogy ne háborgassák abban a munkájában, hogy az egész országot katolikussá tegye. Május 15-én meg közvetlenül a királynak írt s a legerélyesebben ellenezte azt, hogy az üldözött protestáns papok esetleg amnesztiát kapjanak.

A király valóban nem gátolta Szelepcsényi elképzeléseit. 1674. január 6-tól kezdve küldték ki az idézéseket, miszerint a lutheránus és kálvinista papok és tanítók akár királyi, akár hódoltsági területen lakjanak, március 5-én Pozsonyban a rendkívüli bíróság (judicium delegatum extraordinarium Posoniense) színe előtt kötelesek megjelenni. Az idézés sajtáságos módon történt. Így például az érsek megparancsolta a leleszi konventnek, hogy kézbesítse az idézést Ung, Bereg, Ugocsa megyében a Tiszáig s a Bodroghközben az összes helvét és ágostai prédikátoroknak, iskolamestereknek és más „ilyeneknek” (compares). A konvent embere február 16-án Munkácson kezdte meg az idézést és azután községről községre járt, megtudni van-e ott protestáns pap vagy mester.

Ha volt, noha sok esetben a helyszínen sem tudhatta meg nevét, maga vagy szolgálja által megidézte, vagy az idézést a kapura függesztette ki. A megidézettek összes száma 730-at tett ki. Az idézések hatalmas rémületet keltettek az érintettek között. Még a hódoltsági területen levő papok is úgy megjedtek, hogy nem mertek községükben maradni; hanem

oda menekültek, ahol török őrség volt; főleg Budára s pénzen szereztek védelmet a töröktől. De a bécsi udvar és a török között a szegényteljes vasvári béke után olyan jó volt a viszony, hogy a budai pasa kész volt a menekülteket kiadni, s csak környezetének sürgetésére állt el szándékától. Az óriási per tárgyalására óriási bíróság alakult Pozsonyban, Szelepcsényi elnöksége alatt 34 tagból.

Az idézetek közül 336 megjelent, hogy tisztázza magát a vádak alól. A vádak három főcsoportba foglalhatók össze: 1. a katolikus vallás, intézményeinek és tanainak ócsárlása, Szűz Mária tiszteletének megtagadása 2. a nép lázadásra felbujtása és lázadókkal szövetkezés. 3. a töröknél való oltalomkeresés. A királyi ügyész a fej- és jószágvesztés büntetését kérte mindnyájukra. A bíróság hagyott egy 'kiskaput' a perbefogott protestánsok 'szabadulására'. Ez egy térítvény volt, s három tételből állt. Bárki aláírhatta akármelyik tételt, s ha ezt megpecsételte, megmentette életét, sőt még ajándékot is kapott. A három tétel: 1. A protestáns hitvallású lelkészek, iskolaiigazgatók, kántorok, tanulók, harangozók minden egyházi, ügynevezett prédikátori és minden iskolai hivatalukról önként lemondanak (soha többé sem templomban sem az iskolában nem tanítanak) saját aláírásukkal, s azt gyakorolni többé sem titokban sem nyilvánosan meg nem kísérlék. Életüket Magyarországon belül Öfelsége többi hűséges alattvalói életmódjához alkalmazzák, s élnek békességben és zavargás nélkül, mindezekre fejük és minden jószágaik elvesztésével kötelezik magukat. 2. Magyarországon és a hozzá kapcsolt részekén kívül számkivetésbe mennek, s erről térítvényt írnak alá, hogy önként, minden kényszerítés nélkül választották a számkivetést, s kötelezik magukat arra, hogy ezt fejük és jószágaik elvesztése terhe alatt 15 napon belül teljesítik és sem örökös tartományban, sem a birodalomban, a király ellenségénél nem keresnek oltalmat. 3. Áttérnek a római katolikus vallásra." (Rákász Mihály: Az első református gyülekezet Bánhidán, 2009)

„...ISTENRE BÍZTUK ALÁZATOSAN...”

Április 4-én kihirdették az ítéletet. Ez fej- és jószágvesztésről szólt, de kegyelmet ígértek megint csak azoknak, akik aláírják a reverzalist. Egyetlen elítélt sem jelentkezett ekkor még a kötelezvény aláírására. A vádlottak nevében Séllyei István pápai református lelkész, dunántúli püspök válaszolt, aki visszautasította az alaptalan vádakot és így fogalmazott: „Azért akarják velünk a térítvényt aláírni, hogy eladjuk vallásunknak és országunknak szabadságát, melyet őseink vérük hullásával szereztek és ezzel elviselhetetlen iga alá vessük eklézsiánkat és országunkat”. A halálos ítéletet I. Lipót császár nem erősítette meg.

Egyébként már a per megkezdésekor többen azt javasolták a perbe fogottaknak, hogy szökjenek meg Pozsonyból. Ekkor még szabad mozgásuk volt, nem voltak lecsukva, könnyedén megethették (volna). Néhányan éltek is a lehetőséggel. A Pozsonyban maradók közül Otrókocsi Főris Ferenc visszaemlékezésében így írja le megjelenésük és maradásuk okát: „Hogy pedig mi, akik az Isteni dicsőség iránt való szeretetből megvetve a halált, minden dolgainkat a minden veszedelmekben legbölcsebb kormányzóra, Istenre bíztuk aláazatosan, vajjon vakmerően-e, vagy helyesen cselekedtünk-e, hogy Pozsonyban, amaz ünnepélyes és általános idézésre megjelentünk s hogy vajjon megjelenésünkkel hasz-

náltunk-e valamit egyházainknak, avagy sokat ártottunk volna-e, ha egytől egyig odahagyva azokat, futásban kerestünk volna menekülést, minden józan gondolkodású ember eldöntheti... Mivel itt, költött ürügy alatt, magának Istennek és Krisztusnak az ügye forgott szóban, melyet elhagyni s a bennünket levő reménységről számot nem adni a legnagyobb szegény és gyalázat lett volna Isten iránt. Mivel a lelkészek tömeges megjelenését az egyházakat esetleg fenyegető nagyobb veszedelem követelte, hogy ellenségeinknek legyen egy darab ideig kikkel megbirkózni, mert ha mindnyájan elmenekülünk, vagy elbujdosunk, ellenségeinknek még valóbbszínű ürügye lett volna arra, hogy a pásztorok megszökése miatt magukra maradt egyházakba pápista papokat állítsanak... Mivel ha mindnyájan elmenekülünk, mi magunk szolgáltattuk volna a legfőbb okot ellenségeinknek arra, hogy az egész világ elé úgy állítsák oda Magyarország református lelkészeit, mint lázadókat, azzal az egyszerű megokolással, hogy egy sem merészelt megjelenni, jóllehet ártatlanok voltunk a lázadásnak minden reánk fogott vádjában. Ezekhez járultak még az egyházaknak, bölcs államférfiaknak tanácsai és kérései, amelyekkel bennünket a megjelenésre ösztönöztek. Meg akartuk mutatni a felső hatóságok iránt való engedelmisségünket... Mivel úgy a mostani, mint a magyar nemzet későbbi nemzedéke (ha ugyan Isten megtartja e nemzetet) méltón tarthatott volna bennünket a haza árulóinak és pestiseinek.”

Egyesek az utolsó pillanatban a Pozsonyi események végső szakaszában aláírják valamelyik tértvényt. Aztán még többen teszik ugyanezt, már a keserű gyötrelmek idején, amikor különböző várakban kínozzák őket embertelen, megalázó körülmények között. Ugyanis akik kitarítottak, azokat először különböző hazai várakban: Berencs, Sárvár, Kapuvár, Éberhard, Pozsony és Lipótvár börtöneibe zárták. A lipótvári állapotokról feljegyzés maradt ránk. Eszerint ötféle börtön „várt” szerencsétlen rabokra, ezek közül a legmocskosabbon az árnyékszék csatornája folyt keresztül, patkányok és kígyók és békák között tartották fogva a megfélemlített áldozatokat. ... A börtönökben kegyetlenül bántak velük, pszichés nyomás alatt tartották, ijesztgették, verték, éhezették őket, áttérésre kényszerítették őket. Némelyik megtette, néhányan meghaltak. (Volt olyan eset, amikor azért kapott 300 botütést a fogoly, mert levelet írt a feleségének. Másik konkrét eset: Földvári András - aki a lipótvári börtönben a kínzások hatására áttért katolikusnak – szolgálati helyére a fia lépett, hogy tovább folytassa édesapja megkezdett munkáját.)

Végül, akik nem voltak hajlandók áttérni és életben maradtak – szám szerint 42 prédikátort – a spanyol Habsburgok fennhatósága alatt álló Nápolyi királyságba hurcolták, pontosabban terelték, erőltetett menetben, gyalogosan. Az út végére csak harmincketten maradtak életben, akiket először tengerparti börtönökbe zártak, majd eladtak őket fejenként 50 aranyért gályarabnak. 1676. február 12-ig senyvedtek embertelen körülmények közt spanyol gályákon a hitükhöz hű maradt prédikátorok.

AZ ADMIRÁLIS „LEGFÉNYESEBB DIADALMA”

A 42 gályarab közül végül 26 maradt élve, s ők életüket annak a diplomáciai munkának köszönheték, amely elítélésük, és főleg gályarabságra hurcolásuk után azonnal megindult. A külföldi protestáns közvélemény Bécs jogtalan és rendkívül kemény lépését, a magyarországi protestánsüldözést, különösen a gályarabságról szóló híreket nagy

felháborodással fogadta A holland és a svéd követ országa nevében tiltakozott Lipótnál, kérve a magyarországi vallásszabadság visszaállítását, a külföldre menekült prédikátorok és pártfogóik pedig röpiratokkal árasztották el Európát, elsősorban Svájcot, Szászországot, Hollandiát és Angliát. Ezen nyomás hatására Lipót kénytelen volt felmenteni őket a halálos ítélet alól. Sőt, a diplomáciai kényszer hatására 1676 márciusában rendeletet ad ki a többi rabságban levő protestáns egyházi személy szabadon bocsátásáról.

Hollandiában gyűjtés indult a gályarabok kiszabadítása érdekében. A bécsi holland követ fizette ki értük a 100 talléros, személyenkénti váltságdíjat, a holland országgyűlés felhatalmazta Michiel Adriaenszoon Ruyter admirálist, hogy tegyen meg mindent a kiszabadításuk érdekében. A tenger-

nagy nem is késlekedett: a holland hajóhad blokád alá vette a nápolyi kikötő bejáratát, ágyúival célba véve az ott lévő hajókat és a várost. A hatásos fellépés eredményeképpen a nápolyi alkirály másnap, 1676. február 12-én szabadon bocsátotta a még életben lévő huszonnégy protestáns gályarab prédikátort: Alistáli K. György (ref.), Bátorkeszi István (ref.), Bugány Miklós (luth.), Jablonczay János (ref.), Kálnai Péter (ref.), Karasznai Mihály (ref.), Kocsi Csergő Bálint (ref.), Komáromi Süllye István (ref.), Köpeczi Haller Balázs (ref.), Körmendi György (ref.), Leporinus Miklós (luth.), Nikléci Boldizsár (luth.), Nikléci Sámuel (luth.), Otrókócsi Főris Ferenc (ref.), Séllyei M. István (ref.), Simon Péter (ref.), Steller Tamás (luth.), Szalóczi Mihály (ref.), Szentpéteri Mangó István (ref.), Szódói Balogh András (ref.), Szomodi János (ref.), Turóczi Végh András (ref.), Ujvári János (ref.), Zsédényi István (luth.). Másnap a börtönből szabadították ki: Czeglédi Pétert (ref.), Harsányi Móricz Istvánt (ref.).

Az admirális ekkor ezt írta naplójába: „Sok győzelmet vívtam életemben mindenrendű ellenségeim felett, de ez az én legfényesebb diadalnam, amellyel Krisztusnak ártatlan szolgálait az elviselhetetlen terhek alól kiszabadítottam.”

Hányattarásaikat többen megírták, többek közt Masnicius Tóbiás, Simonides János és Kocsi Csergő Bálint. Moldova György: A negyven prédikátor című műve Kocsi

Az elítélt protestáns lelkészeket gályarabokul eladják. Németalföldi rézmetszet 1684-ből

(Országos Széchenyi-Könyvtár)

Csergő Bálint kézírata alapján dolgozza fel a történetet. (Masnicius Tóbiás és Simonides János szintén elítéltek voltak, de Nápoly felé menet útközben megszöktek.) Az avasi református templom déli hajójában áll az a carrarai fehér márványból készült emléktábla, mely az ellenreformáció három miskolci református üldözöttjének állít emléket: „*HARSÁNYI MÓRICZ ISTVÁN és KÖPECZI HALLER BALÁZS gályarabságot, KAPOSSY ISTVÁN pozsonyi raboskodást szenvedett miskolci lelkipásztorok emlékének 1982*”

Debrecenben 1895-ben a gályarabok emlékére özvegy Hegyi Mihályné emlékoszlopot állíttatott.

Miután a kiszabadított gályarabokat ellátták ruhával, egy angol hajón Velencébe küldték, honnan azok Svájcba, Hollandiába és Szászországba mentek, 1681 után némelyek visszatérhettek és elfoglalhatták korábbi tisztüket.

KÖVETKEZMÉNYEK

„A gyászévtized gyakorlatilag megpecsételte a protestáns gyülekezetek sorsát, az a felekezeti megoszlás, ami ma kisebb-nagyobb változásokkal jellemzi a Dunántúlt, nagyrészt a gyászévtized hatásának tudható be. Általában jellemző, hogy a prédikátorok kiesésével nagymértékű lélekalhalászás történt meg, amelynek egyedül az állított sorompót, hogy a római katolikus egyház elszámította magát: a prédikátor nélkül maradt településekre nem volt elég katolikus pap és szerzetes, akit be lehetett volna állítani... Mindezek ellenére valójában egyfajta csodának tekinthető, hogy a két protestáns egyház megmaradt e területen. Ennek oka elsősorban az a lelki háttér, a prédikátorok nem adták fel még a megfélemlítések dacára sem hivatalukat. A gályarabságra hurcoltak egyfajta fedezeteket jelentettek azoknak, akik tovább szolgáltak, jóllehet az otthon maradtok is titokban, számtalan nélkülözés között... Ezt az időszakot teljes zűrzavar, további háborús viszonyok, elviselhetetlen létbizonytalanság jellemezte. Ennek ellenére – és ez a csoda további része – folyamatosan volt utánpótlás a lelkészi állományban, azaz nemcsak az akkor működő prédikátorok nem hagyták megfélemlíteni magukat, de a fiatalabb generáció is magára vállalta minden veszély ellenére a lelkészi hivatalt...” (Jakabné Köves Gyöparka: „Bizony készek voltunk a mártíromságra”)

Szomorú tény az is, hogy az erőszakos ellenreformáció ezen hulláma alatt *„a protestánsok egy részének, a hajdúknak (nem magának a protestáns egyháznak, nem a hivatalos egyházi személyeknek – szerk.) a dühe a visszatérítőkre zúdult, s éppen az a Csepellényi György lett az áldozat, aki nem durva módon lépett fel a hitvitákban, hanem szelíd, alázatos szónoki képességekkel... Szőke község határában végül a sok kínzatás után 1674. május 24-én*

Hollandiában, 2007-ben állami-lag hivatalos emléket tartottak Michiel de Ruyter admirális születésének négy századik évfordulója alkalmából

lefejezték. Az egri pasa, értesülve Csepellényi hűségéről katolikus hitéhez, Isten emberének nevezte a barátot, és megparancsolta méltó eltemetetését. Korábban ilyen eset Kassán történt, amikor Rákóczi György 1619-ben megszállta a várost, a csapatok három katolikus papot találtak a városban. Mindhármukat kegyetlenül megkínozták, és mivel nem voltak hajlandók hitüket megtagadni, kivégezték őket.” (Rákász Mihály: Az első református gyülekezet Bánhidán 2009.)

„A nápolyi gályák prédikátor rabjainak a törhetetlen ellenállása egyfelől, a protestáns államok mély megütközése, szívós közbenjárása, a kiszabadultaknak nyújtott segítség másfelől, de talán a legdöntőbb mértékben Thököly szabadságharcának a sikerei felülvizsgálatra kényszerítették Bécsen... A fordulat a császári tanács 1681. április 20-án tartott ülésén történt.” (Dr. Bucsay Mihály: A gyászév tized drámája és a résztvevők külföldi kapcsolatai)

Az 1681. évi soproni országgyűlés visszaállította a rendi szabadságjogokat, az ellenreformáció finomabb formája: a „szelíd rekatolizálás” iránya került előtérbe, és az artikuláris helyeken (a törvény az ország tizenegy nyugati és északnyugati vármegyéjében vármegyénként 2-3 helysége korlátozta) a protestánsok szabad vallásgyakorlatát, a keleti országrészben pedig azokra a helyekre, ahol akkor templommal rendelkeztek. „Az 1681-i soproni országgyűlés visszaállította ugyan a korlátozott vallásszabadságot, a protestáns egyházak viszont már nem tudták visszafoglalni korábbi pozícióit. A dominnáns egyházból túrt egyház helyzetébe került, amelynek hívei a gazdasági és társadalmi életben egyre több nehézséggel küzdöttek.” (Kónya Péter: A Rákóczi-szabadságharc és az evangélikus egyház) És már 1691-ben szigorúbb rendeletet adott ki Lipót a tíz évvel azelőttinél...

Magyarországi látogatása során, 1991-ben, II. János Pál pápa a kiengesztelés jeleként megkoszorúzta Debrecenben a gályarabok emlékművét

Forrásmunkákból összeállította:
Jeney Edit

Csepellényi György pálos szerzetes élete és vértanúsága

Pázmány Péter tett egy kijelentést annak idején, hogy „Te is Magyarország, édes hazám, a pálosokkal fogsz növekedni, és ugyanazokkal fogsz hanyatlani”. Különösen fontos, hogy megismerjük az ország egyetlen magyar alapítású rendjét, a pálosokat.

Pálos helyről származom – sátoraljaújhelyi születésű vagyok –, öt éve pálos helyen vagyok plébános, Csepellényi György pálos szerzetes 37. utódja a sorban, és Ács István segédpüspöknek, egykori pálos szerzetesnek pedig a 3. utóda Füzéren. Úgy gondoltam, hogy két ilyen nagy pálos előd után érdemes foglalkozni a pálos lelkiséggel, és ezt a tapasztalatot megosztani másokkal. Nemcsak a táj, Abauj szépségét, hanem a lelkiségét is. Csepellényi Györgyöt úgy is emlegetik, mint a hit mártírját.

Szent István alapította a községet, és kaptunk egy koronát a koronaórségtől, amelyet a templomban helyeztünk el. Augusztus 20-a pálos ünnep is, a búcsúnkra mindig pálos szerzetest hívok meg.

A rendet Remete Szent Pálról nevezték el, aki a thébai sivatagba vonult ki az első századokban, ott hagyta az üldöztetésekkel teli világias életformát, és megalapította a remetéknek azt az életformáját, amit manapság nemcsak a pálosok, hanem más, szemlélődő remete rendek is képviselnek. Remete Szent Pál életéhez hozzá tartozik a pálos címerben látható néhány motívum. Láthatjuk a datolyapálmát, mert amikor thébai sivatagban tartózkodott, a pálmafa terméséből evett, és egy hollót is, amely rendszeresen egy cipóval táplálta őt. Amikor meghalt, két orozlán temette el a hagyomány szerint. Ezek a motívumok megtalálhatók a pálos zászlóban is. A zöld a pálmafát jelképezi, a sárga az orozlánokat és a sivatag homokját is, a fekete a hollót, a fehér pedig a pálos tisztaságot és a Szűzanya iránti tiszteletet. A holló, mint motívum, később fontos szerepet játszik nemcsak a pálosok, hanem Hunyadi Mátyás életében is, aki szoros kapcsolatot ápolt a pálosokkal, ezért lett az ő címerállata is a holló.

Ismerkedésem a pálosokkal gyermekkoromban kezdődött, amikor ministráltam az újhelyi főtemplomban, és 1986-ban Densz Géza bácsi, a Klastromnak, ahogy mi hívtuk Újhelyen, a pálos-piarista templomnak a plébánosa tragikus körülmények között meghalt, és attól kezdve ezt a templomot is a főplébániához csatolták. Az egyik esti szentmise után Makranczi Géza bácsi, plébánosunk, felajánlotta, hogy menjünk el vele ministrálni a Klastromba is. Előtte mi sosem jártunk ott, és nagy csodálattal töltött el bennünket ez a templom, nemcsak kívülről, belülről is. A Klastromról tudni kell, hogy az első magyarországi pálos rendházak, illetve templomok egyike. Ezt a templomot később, a barokk korban bővítették, és I. Rákóczi Ferenc kiegészítette egy Szent Kereszt tiszteletére szentelt kápolnával, ami alatt egy kriptá van. Mellette található az egykori piarista, ma Kossuth Lajos Gimnázium.

A kollégium ma a piaristák kezében van. Érdekessége, hogy bár a pálosok remete rend, és nem tanító, mint a piaristák, mégis tanítottak is a rendházban, növendékeket, elsősorban humán tárgyakra és kertészkedésre is.

A régészek megpróbálták rekonstruálni a reneszánsz-kori kinézetét a rendháznak. Amikor bementünk ebbe a Klastromba, megcsodáltuk, milyen szép a faragott, barokk főoltára. Hasonlóképpen más volt a hangulat a faragott stallumokkal, ahol a

Hiskegy képein latin szöveget láthattuk, s azt éreztük ministránsként, hogy még a csengő is másképpen szól, mint a nagytemplomban. Ettől kezdve minden nap két szentmisén vettünk részt, 6 órakor a nagytemplomban, 7 órakor pedig a Klastromban. Az akkori káplán, Kecskés Attila atya, most sárospataki plébános, szakdolgozatát Csepellényi Györgyről írta kispap korában, és ő mesélt nekünk először arról, hogy ennek a templomnak a kriptájában van eltemetve Csepellényi, egy pálos vértanú.

A satoraljaujhelyi pálos-piarista templom és rendház

Akkor kérdeztük, hogy miért pálos ez a templom és miért piarista, kik voltak ők. 1988-ban felvettek Kecskeméten a piarista gimnáziumba, ahol a rendi életek bemutatásán keresztül a piaristákat és más rendeket is megismerhettem.

A piaristák után Egerbe kerültem a Hittudományi Főiskolára, és megfordult fejemben a szerzetesség gondolata is. Időközben a piaristák visszakerültek Satoraljaujhelyre is és elkészült mindkét mellékoltár felújítása. Utoljára Remete Szent Pál oltára készült el, és a piarista Etele Gyurka bácsi, aki sokáig szolgált ebben a templomban, sokat mesélt erről az oltárról, a pálosokról, akik szívesen jönnek Újhelyre misézni egy-egy ünnep alkalmával.

Csepellényi Györgyről többféle metszet maradt fenn, a legismertebbet a hívek is kézbe kapták és imádkoztak belőle. Kutatni kezdtem más forrásokat is, és minden ábrázolásban a vértanúság pálmájával ábrázolták őt. 2009-ben volt Csepellényi 335. évfordulója, erre az alkalomra írtam egy keresztutat. Ebből idézek most, ennek alapján ismerhetjük meg az ő életét.

A bevezetéshez írt könyörgés: *Urunk, emlékezzél meg György vértanúdról, akit meghívtál szolgálatodra. Életútját végigjárva próbálunk az ő példájából erőt meríteni nemzetünk nehéz keresztútján.*

Első állomás: megszületik Bitscén. 1626-ban születik magyar nemesi családból Csepellényi György és Pataki Mária Zsófia gyermekeként.

Nagybítce Zsolna mellett, Trencsén vármegyében található, a Vág völgyében. Közel a cseh, szlovák és lengyel határhoz, a történelmi Magyarország peremterületén. Nagybítcsén volt a turkoknak az a törvényszéke, amelyik a csejtei szörnyeteget, Báthori Zsófiát okkultizmusért és boszorkányságért perbe fogta és halálra ítélte. Nagyon tisztelték ezen a vidéken a magyar szenteket, többek között Árpád-házi Szent Erzsébetet és Szent Lászlót is. Temploma Mindenszentek tiszteletére lett szentelve, itt keresztelték meg Csepellényi Györgyöt is.

Második állomás: édesanyját kísérve jótékonykodik. Szent Erzsébethez hasonlóan gondozzák a szegényeket és a betegeket. A kis Gyurkának az volt a kedves időtöltése, hogy édesanyját elkísérte a szegények gondozásakor. A gyermek is hamar megtanulta a jótékonykodást.

Harmadik állomás: belép a pálos rendbe. Tizenhat éves korában Sopronbánfalván megkezdí a noviciátust, ott megtalálta boldogságát. Feljegyezték róla, hogy nagyon puritán életet élt. Sokat böjtölt és vezetelt, ugyanakkor nyitott természetű volt, jó társalkodó és közvetlen volt a rendtársaihoz. Aszkéta életmódja ellenére hamar megkedvelték minden kolostorban, ahol megfordult. Először felsőelefánti, később a máriavölgyi, majd zaborhegyi kolostorokba került.

Negyedik állomás: leteszi a fogadalmat. 1643. május 3-án, Szent Kereszt feltalálásának ünnepén végleg Istennek szenteli egész életét. A Szent Keresztet különösen is tiszteli a pálos rend. Amikor Esztergomi Boldog Özséb a pálosokat a Pilisben összefogta, a remetebarangja elé egy keresztet állított. Látomása, miszerint a kis lángnyelvek egyetlen hatalmas tűzzé lobbantak össze, jelezte neki, hogy a remetéket egy nagy közösséggé kell összefogni, akik tisztelik Jézus szent keresztjét, vállalnak minden áldozatot Jézus ügyéért és tisztelik Jézus anyját, a Boldogságos Szűz Máriát. Ez a tény régóta élt Csepellényi György lelkében is. A Szent Kereszt napján letett fogadalma előrevetíti sorsát, a vértanúságot.

Ötödik állomás: példát mutat környezetének. Kiválóan tanult, közkedvelt hitszónok, ugyanakkor továbbra is alázatosan böjtöl, imádkozik és vezet. Csepellényi tehetségére, szónoki magatartására, közvetlenségére hamar felfigyelt a rend és kiemelték, majd előjáró és missziós főnök lett.

Erről szól a *hatodik állomás*. 1660-tól máriavölgyi és zaborhegyi alperjel, novíciusmagiszter, később az északi missziók vezetője. Csepellényit nagyon szeretik a novíciusok és a rendtársai is. Versengenek érte, hogy melyik kolostorba kerüljön. Kelemen

A pálos szerzetesről fennmaradt metszet

pápa a török idején elnéptelenedett északi vidék missziós vezetőjévé tette, hogy visszatérítse a katolikus hitre azokat, akik átálltak a protestáns hitre.

Hetedik állomás: hét falut visszatérít a katolikus hitre. A hitviták idején erőszak helyett alázatos szelídséggel győzi meg az elpártolt híveket. Bethlen Gábor hajdúi még Csepellényi születése előtt, 1619-ben Kassán három papot és szerzetest megöltek. Az 1620-as esztendő már békésebb korszak volt, de később mind az egyháztörténeti, mind a politikai-történeti helyzet is úgy alakult, hogy újra kiéleződtek a katolikusok és protestánsok közötti ellentétek. Ezek sokszor nem vallási egyet nem értésen alapultak, hanem történelmi identitáson. A Habsburg-házat sokan a katolicizmussal azonosították, ezzel szemben a magyar szabadságot, függetlenséget a protestantizmussal. A török még 1556-ban elfoglalta Egert, és a török területen az egyházmegyés papság visszaszorult, a szerzeteseket viszont a szultán, illetve a pasa engedték működni, az ő életformájuk hasonlított a mohamedán dervisek életéhez. Ezért történhetett, hogy a pálosokat beengedték a törökök erre a területre és Kelemen pápa ezért küldte Csepellényit és társait az újhelyi konvent tagjaként Füzesabony, Mezőkövesd, Sátoraljaújhely, Füzér vonalában a katolicizmus megerősítésére, népmissziók tartására, és a protestánsok visszatérítésére. A különbség köztük és a református hitszónokok között az volt, hogy utóbbiak barokkos, nagy lendülettel próbálták a híveik figyelmét felhívni arra, hogy miért jó elszakadni a pápistáktól, hogy a nemzeti szabadságot képviseljék. Ezzel szemben Csepellényi stílusa eltért ettől, a templom kapujában szívesen beszélgetett az emberekkel, kérdezte életükről őket, ezért Füzesabony, Mezőkövesd és Füzér is megmaradt katolikusnak.

Ellenlábasai és a szerveződő kurucok a katolikus hittérítőkben ellenséget és Habsburg-párti ellenfeleket láttak. Ahogy később elfogói és kínzói mondták Csepellényiről: *„nem-e megérdemli ez a halált, hiszen már hét falut visszatérített pápista pogányságra”*. Lesték az alkalmat, hogyan foghassák el, hogyan iktassák ki.

Nyolcadik állomás: Füzérről elhurcolják. 1674. március 26-án egy protestáns csapat behatolt a füzéri plébániára és rabszíjon magukkal vitték.

Kilencedik állomás: megkínózták és megalázták. Jézusi fájdalmat kellett elviselnie. Volt, hogy levetkőztették és meztelenül, rabszíjon vetették el. Egy alkalommal a Tisza partján meztelenül megkötözték, fölötte rajokban keringtek a szúnyogok. Fogvatartói is leírták, hogy *„azok a bestiák semmiképpen nem ártottak ennek a fehérbárnak”*. Volt, hogy dohányt vágtak a hátán, de nem ejtettek rajta sebet. Az egyik kínzója a hátára ült, és sarkantyúját Csepellényi oldalába mélyesztette, de nem tudott rajta sebet ejteni. Ő maga azt mondta üldözőinek, hogy *„akármiképpen is csigáztok engem, ti lássátok, mert én örömmel szenvedek mártíromságot a hitért”*. Ezeket a szavakat Kollárits Joachim, Csepellényi pálos rendtársa örökítette meg, aki az első életrajzot írta róla. Hatvan napon keresztül kínozták, s végül május 24-én szenvedett vértanúságot. Fogvatartói példát akartak vele statuálni, elvitték a kisebb falvakba is, mindenhol nyilvánosan megszegényítették, megkínózták, hogy így jár minden protestáns, aki visszatér a katolikus hitre. Busás hasznót, váltságdíjat reméltek érte,

ezt össze is gyűjtötték, de kínzóí annyira gyűlölték őt, hogy nem fogadták el a pénzt. Tovább vitték Mezőkövesd felé.

Tizedik állomás: imádkozik fogvatartóiért. Jézus szavait ismétli: Uram bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek. Szeretettel gondol vissza arra a vidékre, amelyik kedves missziós területe volt, a Hegyközre, újhelyi rendtársaira, akik aggodnának érte.

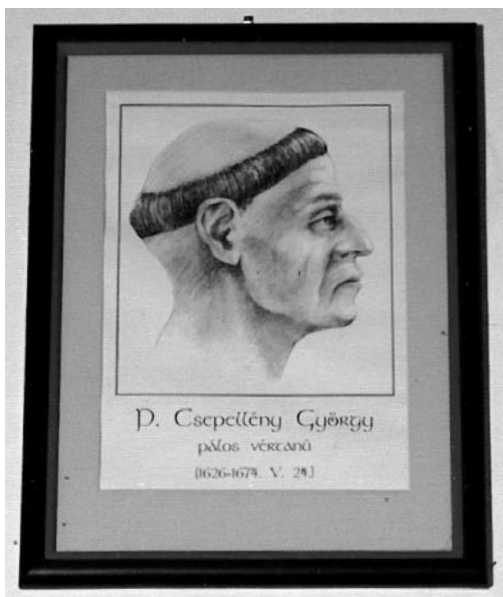
Tizenegyedik állomás: megtéríti néhány elfogóját. A kínzások alatt is megmaradt türelme és szelidsége meghatja néhány bántalmazóját. Kik voltak elfogói? I. Lipót császár trónra kerülése után lepaktált a törökkel, megkötötte a váradi békét, ami nagy elégedetlenséget váltott ki a magyar nemesség, a főurak között. A Habsburg-ház boszszújától Erdélybe menekült fejedelmek és követők, a kurucok szervezkednek, hogy visszavágyjanak, mert Lipót császár első ténykedése az volt, hogy a váradi békekötés után megszüntette a magyar végvár vonalrendszert, fizetség nélkül elküldi az északmagyarországi végvárakban szolgáló hajdúkat, akik időközben protestánsakká lettek. Akik kóborló szabad hajdúként Csepellényi életére törtek Füzerén, a palánki várban szolgáltak. Amikor az egyik hajdú nem volt hajlandó Csepellényinek ártani, azon nyomban agyonverték. Amikor Egerfarmos határába értek vele, próbálták lefejezni a templom előtt, de mindenkinek elerőtlenedett a keze, senki nem vállalta kivégzését.

Tizenkettedik állomás: Meggyilkolják Szőkepuszta mellett, Egerfarmos határában. 1674. május 24-én, közel kéthónapos hurcoltatás után Szőke község határában, a Barát-völgyben lefejezik, majd temetetlenül otthagyják. Csepellényi György vértanúsága helyén Kollárits Joachim és néhány szemtanú visszaemlékezése alapján forrás fakadt. Az egri pasa utasítására – egy lovas szpáhi jelentette neki, miszerint Isten szent embere, a gyaur fehér barát temetetlenül fekszik Szőkepuszta határában – a keresztény vértanúhoz illő módon Nagy János mezőkövesdi plébános temette el az egerfarmosi templomban. Csepellényi fogvatartói annyira megsajnálják őt kivégzése előtt, hogy megengedték neki, hogy meggyónjon és megáldozzon. Maga Csepellényi mondta el azokat a csodákat, hogyan nem érzett fájdalmat a kínzások alatt. Ezt a tanúságtételt a fogvatartói is megerősítették Nagy János mezőkövesdi plébánosnak. Később, a szenttéavatási eljárás tanúbeszámolóinál nagyon fontos lesz ez a tény.

Tizenharmadik állomás: Eltemetik a farmosi templomban. Akkor még romlatlan testét szentnek kijáró tisztelettel temették el. Egerfarmos temploma dombon épült. Alatta ma is kimutatható egy kripta maradványa, ahová eltemették. Kollárits Joachim azt is megemlítette, hogy a vértanúk miséjét mondták érte. A szenttéavatási perben ez az első akadály, hogy a Vatikán belekötött abba, hogy Nagy János szentszéki engedély nélkül mívégre temette el Csepellényit vértanúknak kijáró tiszteletben, amikor még semmilyen kanonizálási engedélyt nem kapott hozzá.

Tizenegyedik állomás: Tizenöt évvel később testét átviszik a sátoraljaújhelyi rendházba. 1689-ben az újhelyi pálos kolostorba kerül, az I. Rákóczi Ferenc által épített kápolnába, ahol ma is nyugszik. Urunk, segíts emlékeznünk György vértanúdra és hitvallódra minden időben, hogy életpéldája és áldozata maradandó gyümölcsöt hozzon mindannyiunk életében.

Az újhelyi Szent Kereszt kápolna alatt található az a kriptá, ahol Csepellényit eltemették. A templomhoz tartozó rendház ma középiszkolai kollégium, a piaristáké, bár az utolsó piarista, Etele György nyugdíjba vonulása miatt nem tartózkodnak itt piaristák, de talán hamarosan visszajönnek. A kriptában található az az osszárium, az a koporsó, ami Csepellényi csontjait őrzi. Egy emléktábla felirata szerint itt nyugszik Csepellényi György pálos vértanú, 1626–1674-ig élt. Alatta található egy másik felírás: Benkovics Ágoston pálos szerzetes, nagyváradi püspök 1632-től 1702-ig élt. Csepellényi kortársa volt. Benkovics Ágostonnak az volt a végakarata, hogy Csepellényi mellett nyugodjon, az újhelyi templom kriptájában.

Az újhelyi pálos kolostorban nyugszik Csepellényi György vértanú

1974-ben dr. Nagy-Bozsoki József főorvos antropológiai vizsgálatokat végzett, Densz Gézáttól, akkori újhelyi plébános-tól engedélyt kapott, hogy a kriptában ásatásokat végezzen, és megkezdjé a csontok azonosítását. Benkovics Ágoston maradványait találta meg először. Az ott talált tetemen láthatóan püspöki jelképek voltak, pásztorbot, püspöksüveg, stóla, tehát ornátusban volt felravatalozva. Nagy-Bozsoki főorvos ebből arra következtetett, hogy ez a tetem nem lehet Csepellényié, hiszen nem püspöknek kijáró tiszteletben temették el a farmosi templomban és az átszállítása után sem tudunk arról, hogy őt püspöki öltözetben vagy valamilyen rendi előjárói ornátusba kellett volna öltöztetni. Nagy-Bozsoki tovább kutatott, és a Benkovics Ágoston melletti osszárium alján, a csontok között tisztán kivehető volt az eredeti koporsó felirata: veneranda ossa patris Georgii Csepellényi, Csepellényi György tiszteletreméltó csontjai.

Nagy-Bozsoki főorvos úr összeszedte a csontokat és a maradványokból rekonstruálta Csepellényi csontvázát, és egy új koporsóba, ami az eredeti másolata, elhelyezte azokat. Egy henger található még a koporsóban, amely tartalmazza azokat az iratokat, amelyek a szenttéavatási eljárás elindítását tartalmazzák, illetve egy plexilemezzel van lefedve az osszárium, amely le van pecsételve.

1981-ben újra előkerült Csepellényi ügye, amikor Nagy-Bozsoki főorvos úréknál Ács István egykori füzéri plébános, Nagy-Bozsokiné dr. Kérdy Mária és a már említett Kecskés Attila sárospataki plébános válogattak az osszárium képeiből, ugyanis Kecskés Attila szakdolgozatát Csepellényi György életéről írta egyháztörténelemből.

1989-ben ünnepséget tartottak a pálos-piarista klostromban, ekkor volt 200. évfordulója annak, hogy a piaristák Tokajból Sátoraljaújhelyre költöztek és átvették a rendházat, a templomot és az iskolát a pálosoktól. Ugyanakkor 300. évfordulója volt annak, hogy Csepellényi holttestét Egerfarmosról átvitték az újhelyi rendházba. Egy ünnepi szentmise keretében Gyulai László akkori tokaji plébános, aki szintén pálos- és Csepellényi-kutató volt, Jelenits István akkori piarista tartományfőnök és mások a kriptában is tartottak megemlékezést.

A '90-es években Nagy-Bozsoki főorvos úr a koponya alapján elkészítette az egyik legmodernebb eljárással Csepellényi rekonstrukciós rajzát, ezzel a módszerrel a régészek próbálják rekonstruálni a maradványokból, hogyan nézhetett ki valaki. Hasonló módszerrel rekonstruálták a karosi sírleteknél a honfoglaló vezér és kíséretének kinézetét.

Amikor az újhelyi cserkészcsapat 1989-ben újjáalakult, Nagy-Bozsoki főorvos úr javaslatára a Csepellényi György nevet vette fel. Amikor elkészült a zászló, Bátor Bontond tartományfőnök áldotta meg. Az eredeti koporsó maradványait, aminek alapján a főorvos úr azonosította a maradványokat, restaurálva kiállították. Egy kis szekrénykében pedig egy Egerfarmosról származó földrög darab látható. Jelenleg a kriptában található Csepellényi zárt koporsója. A koporsófedélen látható szőnyegen van egy imazsámoly, ahol található egy metszet, amely Csepellényit ábrázolja.

2011-ben nyaki gerincsérvvel Mezőkövesdre kerültem. A kórházból kiszökve szabad időmben kiszaladtam Egerfarmosra, hogy az ottani polgármesteri hivatal támogatásával kikutassam a vértanúság helyét. A hivataltól kapott térkép alapján, az illetékesekkel egyeztetve 90 százalékos pontossággal lokalizálni tudtam azt a területet, ahol Csepellényit lefejezték. Most, 2014-ben, Csepellényi vértanúságának 340. évfordulója alkalmából a vértanúság napján, május 24-én az egerfarmosi templomban ünnepi szentmisét és emléktábla-avatást tartunk a pálosok közreműködésével, majd gyalogos zárandoklattal kimegyünk valamilyen emléket állítani a vértanúság helyszínére.

(Az október 14-én a Szent Anna Kolping-házban elhangzott előadás szerkesztett változata)

ADEPTUS-H
MÉLY-ÉS MAGASÉPÍTŐ ZRT.

a HÍDÉPÍTŐ Csoport tagja

Azt, hogy Ön kezében tarthatja ezt a folyóiratot és elolvashatja a benne leírtakat, sokban köszönhetjük az

ADEPTUS-H Mély- és Magasépítő Zrt.-nek

(vezérigazgatója: Komáromi Gyula), mely vállalat nagylelkű támogatásával megteremtette a kiadás feltételeit. Köszönetünk jeléül illesztettük kiadványunkba ezt az oldalt, amely rövid bemutatása az ADEPTUS-H Zrt.-nek, és annak a szemléletnek, amely irányítja a vállalat vezetőit.

Komáromi Gyula életútját, vallott felfogását családja határozta meg, melybe beleszületett: református lelkipásztor édesapa és tanítónő édesanya gyermekeként. Az 50-es évekbeli Balmazújvároson egy ilyen családnak csak egy célja lehetett: erős erkölcsi nevelésben részesíteni és minél hamarabb biztos kenyeret adni a gyerekek kezébe. Az építőipari technikumot Debrecenben végezte, majd Budapesten szerzett építőmérnöki diplomát.

Állami nagyvállalatnál kezdődött azoknak az embereknek a szakmai élete, akik később 1992-ben megalapították saját vállalatukat, az ADEPTUS-t. A vállalat sikerének záloga a baráti léggör, a jó szellemű csapatmunka.

A 70-es, 80-as évekhez képest a magyar építőipar ma európai szinten teljesít. Az ADEPTUS munkáját minősíti, hogy fennállása óta három alkalommal részesült Építőipari Nívódíjban. A nagy szakmai elismerést jelentő nívódíjat először 2001-ben a tolcsvai bor- és szőlőfeldolgozó üzem (Tokaj-Oremus Kft.) építéséért, majd 2006-ban az aggteleki Baradla-barlang Vörös-tó–Jósvafő közötti szakaszának felújításáért, ill. a Vörös-tói látogatóépület kivitelezéséért (konzorcium egyik tagjaként) kapta meg a vállalat.

A harmadik nívódíjat 2007-ben vehette át a cég az erdőbényei borászati üzem (Béres Borászat) kivitelezéséért.

Fentiekén túlmenően hosszasan sorolhatnánk az elmúlt 20 év alatt felépített létesítményeket, melyek között kórházak, missziós központok, templomok, iskolák, szociális létesítmények, hidak, erőművek szerepelnek.

Az ADEPTUS megalakulása első pillanatától kezdve folytat karitatív tevékenységet is, anyagi lehetőségei függvényében. Gyermekétkeztetést, rákellenes alapítványt, inkubátorházat, ökumenikus szeretetszolgálatot éppúgy támogatnak, mint B.-A.-Z. megye művészeti és kulturális eseményeit, valamint számos sportegyesületet. Ezen túlmenően segítséget nyújtanak munkatársaiknak is, akár egészségügyi probléma, akár lakásfelújítási gondok megoldása terén.

Az ADEPTUS-H Mély- és Magasépítő Zrt.

közepes nagyságú vállalkozás. Vezetői jól tudják, mit jelent az emberek számára a segítség, és örömeikre szolgál, ha a vállalatnak anyagi lehetősége nyílik egy-egy jó ügy támogatására.

ADEPTUS-H
MÉLY-ÉS MAGASÉPÍTŐ ZRT.

a HÍDÉPÍTŐ Csoport tagja

3525 Miskolc, Szepessy u. 3-5.

Telefon: (46) 501-391, 412-706 • Telefax: (46) 501-397, 501-398

E-mail: adeptus.mi@mail.datanet.hu

CÉGÜNK TEVÉKENYSÉGI KÖRE: építőipari fővállalkozás
• magasépítés • mélyépítés • acélszerkezet-gyártás, -szerelés

E számunk szerzői

Ábrám Tibor Léway József Ref. Gimn. és Diákotthon igazgatója, egyházkerületi főgondnok

Czakó Gábor Kossuth-díjas író

Csomós József Tiszáninneni Református Egyházkerület püspöke

Együd László Hevesi Eötvös József Református Oktatási Központ igazgatója

Dr. Enghyéné Zergi Márta Vay Miklós Református Szakközépiskola iskolalelkésze

Gáncs Péter Magyarországi Evangélikus Egyház Déli Egyházkerületének püspöke

Gróf Lajos újságíró

Horváth-Péczy Emília ny. zenepedagógus

Jeney Edit újságíró

Dr. Mózes Huba irodalomtörténész, ny. egyetemi tanár

Dr. Sáry Pál habilitált egyetemi docens (ME Állam- és Jogtudományi Kar)

Dr. Seregély István ny. egri érsek

Sohajda Levente református lelkész

Süveges Gergő újságíró, televíziós műsorvezető

Szabó Sándor belvárosi református lelkész, miskolci önkormányzati képviselő

Prof. dr. Szathmáry Sándor ny. református teológiai professzor

Tóth Gábor füzéri plébános

Tartalomjegyzék

BERDE MÁRIA VERSEI

Az én apám (3) / Ima (4)

ÜNNEPEK – ALKALMAK

Krisztusban egyek vagyunk (5)

GRÓF LAJOS: Édes hazám! (7)

GÁNC S PÉTER: „Keresztfa titka tündököl” (9)

EGYHÁZAK, TEOLÓGIÁK, HITVALLÁSOK

SZATHMÁRY SÁNDOR: Isten országának teológiája (11)

CZAKÓ GÁBOR: Az utolsó reggeli (22)

EGYHÁZ ÉS TÁRSADALOM

SEREGÉLY ISTVÁN: A közösség szerepe (29)

ÁBRÁM TIBOR: A cselekvő akarat (34)

EGYÜD LÁSZLÓ: „Iskola a határon” (35)

ENGHY NÉ ZERGI MÁRTA: Iskola a gyülekezet határán (39)

SOHAJDA LEVENTE: Imádkozva és dolgozva (42)

SÜVEGES GERGŐ: Új év, új élet, fordulópontjaink (47)

EGYHÁZ ÉS TÖRTÉNELEM

SZABÓ SÁNDOR: Summárium (55)

HORVÁTH-PÉCZELY EMILIA: In memoriam Misley Emese (60)

SÁRY PÁL: Ezernégyszáz éve történt:

a jeruzsálemi keresztények lemészárlása (63)

EGYHÁZ ÉS IRODALOM

CSOMÓS JÓZSEF–MÓZES HUBA: Hol van a te Atyádfia? (67)

Beszélgetés a Biblia és az irodalom kérdéseiről

ÉVFORDULÓK

GRÓF LAJOS: Átadni az örömet, hogy jelen van az Isten (74)

Beszélgetés az 50 éves Palánki Ferenc püspökkel

JENEY EDIT: 340 éve kezdődtek a gályarab-percek (80)

TÓTH GÁBOR: Csepellényi György pálos szerzetes

élete és vértanúsága (87)